

Brottsförebyggande lägesbild 2025

Framtagen enligt lag (2023:196) om kommuners
ansvar för brottsförebyggande arbete

Trygghets- och säkerhetsavdelningen

Foto: Liza Simonsson

2.	Inledning	8
2.1	Södertälje som stad och kommunens brottsförebyggande arbete	10
2.2	Södertälje kommuns lägesbild och åtgärdsplan	11
2.3	Definitioner och teoretiska utgångspunkter	14
3.	Lägesbild för Södertälje kommun	18
3.1	Unga och kriminalitet	20
3.2	Nätverkskriminalitet och nyrekrytering	38
3.3	Utsatta områden och områden med icke-önskvärd utveckling	52
3.4	Brott i offentlig miljö	68
3.5	Konsekvenser av brott och otrygghet	76
3.6	Brottslighet och otrygghetens påverkan på näringslivet	82
3.7	Våld och otrygghet i hemmiljöer	86
3.8	Kommunen och den kriminella ekonomin	92
3.9	Kommunen och otillåten påverkan	118
3.10	Brott kring logistiknäringen i Södertälje	128
4.	Uppföljning	130
5.	Referenser	132

**Brottsförebyggande lägesbild,
Södertälje kommun**
Utgåva: 2025
Grafisk produktion: Geelmuyden.Kiese AB
Omslagsbild: Liza Simonsson

1. Sammanfattning

I enlighet med lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete (2023:196) ska kommunerna stärka sitt systematiska och kunskapsbaserade brottsförebyggande arbete samt utveckla de organisatoriska förutsättningar som leder till ett effektivt arbete. Kommunerna har bland annat fått ett krav att stärka det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet samt ska sammanställa och besluta om en lägesbild och åtgärdsplan. Vidare har kommunerna fått ett samordningsansvar för det brottsförebyggande arbetet.

Framtagandet av Södertälje kommuns lägesbild har samordnats av kommunens trygghets- och säkerhetsavdelning, inom ramen för samordningsansvaret för kommunens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Denna lägesbild för Södertälje kommun ger en bild av läget under år 2025. Lägesbilden kommer inledningsvis att följas upp och revideras årligen. Nedan sammanfattas lägesbildens övergripande slutsatser:

Utmaningar med våld och nätverkskriminalitet, som även leder till en hög otrygghet

Otryggheten i kommunens bostadsområden fortsätter ligga på höga nivåer, jämfört med andra kommuner i Stockholm och andra städer. Det är framför allt i kommunens utsatta områden samt i stadskärnan/centrum som otryggheten och oron att utsättas för brott är som högst. Flertalet av kommunens bostadsområden har enligt polisens bedömning de senaste åren haft en negativ utveckling, samtidigt som det även finns andra bostadsområden där en viss icke-önskvärd utveckling gällande otrygghet och brottslighet kan ses.

Det grova våldet på offentliga platser samt påverkan från och nyrekrytering till kriminella nätverk är en utmaning som identifieras i flertalet av kommunens stadsdelar. Bedömningen är att nyrekryteringen ökat under senaste året. Det grova våldet utövas av individer som är allt yngre och det går fortare till att de unga tar på sig grövre uppdrag.

En identifierad utmaning är även att äldre och individer med funktionsnedsättning kan riskera att utnyttjas av kriminella nätverk.

Positiv förflyttning har skett gällande färre antal skadade och avlidna från grova våldsbrott, dock ses en ökning gällande sprängningar och explosioner mot fastigheter i kommunen där syftet med brotten har varit att utpressa berörda aktörer.

Konsekvenserna av brottsligheten som sker i Södertälje upplevs även av kommunens näringsliv ha en påverkan på deras verksamhet och kan skapa otrygghet bland företagare.

Unga i kriminalitet blir färre, men värre

Bedömningen är att färre men värre brott begås av unga i Södertälje idag, med framför allt ses en ökad risk för nyrekrytering. Skolresultaten fortsätter att öka och många unga i Södertälje är fortsatt trygga i skola, förskola och på fritidsgårdar. Dock är skolan en arena där konflikter och brott mellan unga fortsätter att uppstå. Internet som arena för både nyrekrytering och en plats där radikalisering kan ske är en utmaning som bedöms öka.

Det polisanmälda våldet från närstående mot barn och unga i Södertälje fortsätter att ligga på höga nivåer och fortsätter att öka – många unga som begår brott har även själva utsatts för våld i hemmet eller så finns det annan oro som bristande omsorg, där egen våldsutsatthet föder eget våld.

Flickor som begår brott kan även ses i en relativt stor utsträckning och bedöms öka, jämfört med tidigare år.

Våld och utsatthet i hemmiljöer – en fortsatt stor utmaning

Polisanmält våld från närstående ligger fortsatt på höga nivåer i Södertälje kommun, detta i jämförelse med andra kommuner i Stockholmsområdet och andra större städer. Detta gäller kring polisanmälda våldsbrott i sin helhet i kommunen, partnervåld samt våld mot barn och unga och våld i hemmiljöer.

Flertalet mängdbrott ligger fortsatt på låga nivåer

Södertälje kommun har fortsatt i jämförelse med andra större städer i Sverige relativt lite problematik med stölder och andra mängdbrott. De polisanmälda bostadsinbrotten har även fortsatt att minskat i Södertälje under de senaste åren och detta följer nationella trender. Dock har inbrotten mot källare och vind ökat under senaste året.

Den kriminella ekonomin identifieras inom flera områden

Södertälje kommuns arbete mot organiserad brottslighet och kriminell ekonomi har under en längre tid varit prioriterat. Verksamheter inom kommunen har identifierat att det finns felaktigheter i register, identiteter, intyg och tillstånd som felaktig folkbokföring och felaktiga id-handlingar, vilket ligger i linje med nationell forskning. Dessa kan ses som förutsättningsskapare för att utnyttja och felaktigt få tillgång till bidrag och andra ekonomiska fördelar. Utnyttjande av kommunens utbetalningar och myndighetsbeslut är ett hot mot kommunen och en möjliggörare för brott. Penningtvätt är ett fenomen som generellt ökar och även i Södertälje kommun ses en ökning gällande

upprättade polisanmälningar på området. Verksamheter inom kommunen har identifierat ett hot där kommunens handläggning kan skapa möjligheter att tvätta pengar. Även kommunens upphandlings- och inköpsprocess kan identifieras som en möjliggörare för brott.

Osund konkurrens för företag och arbetslivskriminalitet bedöms, enligt information från verksamheterna vara en utmaning i kommunen. Både kommunen och myndigheter har genomfört ett stort antal kontroller och tillsyn för att upptäcka olika typer av felaktigheter.

Konsekvenserna av otillåten påverkan är allvarlig

Det fortsätter att förekomma olika typer av otillåten påverkan i flertalet verksamheter inom kommunkoncernen. Konsekvenserna av otillåten påverkan är allvarliga, framför allt kopplat till myndighetsutövning och att anställda är oroliga för att utsättas för påtryckningar. Den otillåtna påverkan som ses kopplat till de anställdas privata liv utanför arbetsrollen är en stor sårbarhet och risk för att personal undviker att genomföra sina arbetsuppgifter. Det är sannolikt att hot, subtila hot och trakasserier är den vanligaste formen av otillåten påverkan, medan korruption och framför allt infiltration finns i mindre omfattning. Hot, våld och otillåten påverkan som kan ske mot förtroendevalda är även systemhotande och ett hot mot demokratin, där det behövs ökad kunskap om utsattheten lokalt i Södertälje.

Den organiserade brottsligheten inom logistiknäringen

Logistiknäringen i Södertälje med hamnverksamhet och kommunen som en knutpunkt till Europavägnätet med E20/E4 gör även att kommunen behöver få utökad förståelse för hur den organiserade brottslighet kan förekomma i dessa miljöer.

Sammantaget identifierar kommunens brottsförebyggande lägesbild att kommunens arbete mot den organiserade brottsligheten som pågått under flertalet år har skapat möjligheter att se och identifiera omfattningen av brottsligheten i Södertälje. Kartläggningen och lägesbilden visar att flertalet brottskategorier har minskat i sin omfattning, samtidigt som andra ökat i omfattning vilket skapar möjligheter att göra fortsatta prioriteringar av kommunens brottsförebyggande arbete. För kommunens fortsatta arbete kommer den brottsförebyggande lägesbilden ligga till grund för strategiska inriktningsområden, som i sin tur kommer leda till kommunens åtgärdsplan för kommande år.

2. Inledning

Från och med den 1 juli 2023 gäller lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete (2023:196) som innebär att varje kommun ska bedriva ett kunskapsbaserat och effektivt brottsförebyggande arbete samt säkerställa organisatoriska förutsättningar för det arbetet. Syftet med lagen är att stärka kommunernas systematiska brottsförebyggande arbete och i förläggningen minska brottsligheten och skapa ökad trygghet.

Enligt lagen ska kommunerna kartlägga brottsligheten inom sitt geografiska område och ta fram en lägesbild. Utifrån lägesbilden ska de sedan ta ställning till behovet av åtgärder och besluta om en åtgärdsplan.

Kommunerna får samordningsansvar för det brottsförebyggande arbetet

Enligt lagstiftningen får kommunerna lokalt samordningsansvar inom sitt geografiska område och ska ha en samordningsfunktion som särskilt ska ansvara för att samordna och stödja genomförande av kommunens arbete enligt lagen.

Kommunstyrelsen, eller den nämnd som kommunfullmäktige beslutar, ansvarar för ledningen av arbetet och ska kontinuerligt rapportera om det brottsförebyggande arbetet till kommunfullmäktige.

Arbeta kunskapsbaserat

Bestämmelserna inom ramen för lagstiftningen är att säkerställa att kommunerna utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av förebyggande åtgärder. Ett kunskapsbaserat arbete innebär enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) att arbeta systematiskt och strukturerat mot brottsproblem.

- Arbetet ska grunda sig på kunskap om brottsproblemets omfattning, struktur och utveckling samt utgå från analys av möjliga bakomliggande orsaker till brottsproblemet.
- Åtgärdernas ska riktas mot orsakerna till brottsproblemet och bestå av insatser som är, så långt det går, beprövade eller utvärderade.
- Arbetet ska även återkommande revideras utifrån uppföljning eller utvärdering.¹

Lägesbild och åtgärdsplan

En nödvändig förutsättning för ett effektivt brottsförebyggande arbete är kunskap om de brottsproblem som ska förebyggas. Därför ska alla kommuner ta fram en lägesbild över brottsligheten i kommunens geografiska område. Lägesbilden ska innehålla:

1. en kartläggning av brottsligheten, dess omfattning och konsekvenser,
2. annan information av betydelse i sammanhanget, och
3. en analys av kartläggningen och informationen.

För att arbeta kunskapsbaserat ska även lägesbilden innehålla en analys av bland annat orsakerna till de problem som identifieras. Kommunerna ska med lägesbilden som underlag, och kunskap av verkningsfulla åtgärder, besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan).

Arbetet ska kontinuerligt följas upp och minst vart annat år ska lägesbilden uppdateras och åtgärdsplanen följas upp.

¹ Södertälje kommun. Södertälje i siffror – Södertälje kommun (sodertalje.se)

2.1 Södertälje som stad och kommunens brottsförebyggande arbete

Södertälje kommun är en stor kommun med cirka 103 000 invånare.² Södertälje som stad har ett strategiskt läge, mellan Östersjön och Mälaren och har under en lång tid varit som en port in till huvudstadsregionen och Stockholms-området. Staden är en knutpunkt för transporter med Europa-vägnätet, järnvägar och vattenvägar. Södertälje kommun är en viktig motor i svensk ekonomi, med internationella storföretag och en av de högsta brutto-regionalprodukterna (BRP) i hela Sverige samt att det sker en stor inpendling till arbetsplatser i Södertälje.

I Södertälje ses en högre andel arbetslöshet bland medborgarna och nivåerna är bland de högsta i landet. Sysselsättningsgraden och socioekonomiska förutsättningar varierar även stort mellan olika bostadsområden i Södertälje kommun.

Brottsförebyggande arbete – en viktig fråga för kommunens invånare

I en tidigare genomförd medborgardialog gällande vad som är viktigt för ett gott liv uppgav invånarna flera viktiga aspekter för ett gott liv, varav en är trygghet. Flertalet invånare uppgav även att brottslighet och ökad otrygghet även är en av de största utmaningarna i Södertälje. Det framkommer även att det är en viktig fråga för invånarna i Södertälje att kommunen genomför ett aktivt arbete för att minska brottsligheten, öka tryggheten och minska utanförskap.

Samverkan med polisen inom det brottförebyggande arbetet

I Södertälje finns en lång tradition av samverkan mellan LPO Södertälje (lokalpolisområde) och Södertälje kommun. Aktörerna arbetar gemensamt mot samma mål med rollfördelning och långsiktighet för att skapa goda förutsättningar för ett tryggare samhälle och minskad brottslighet. Det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet som sker i Södertälje tillsammans med polisen, regleras bland annat genom en samverkansöverenskommelse som beskriver gemensamma åtgärder och åtaganden samt inom ramen för Pax.

Södertälje kommun och polisen arbetar gemensamt och långsiktig för ett tryggare och säkrare Södertälje

2.2 Södertälje kommuns lägesbild och åtgärdsplan

Lägesbilden, enligt lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete för Södertälje kommun ger en bild av läget under år 2025. Lägesbilden kommer inledningsvis att följas upp och revideras årligen.

Södertälje kommuns brottsförebyggande lägesbild har samordnats av kommunens trygghets- och säkerhetsavdelning, inom ramen för samordningsansvar för kommunens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.

Lägesbilden utgår ifrån en kartläggning som skett genom en systematisk dattainsamling om brottslighet i Södertälje som geografiskt område, men även annan relevant information som har bäring på tryggheten och säkerheten i Södertälje. Kartläggningen har fokuserat på att samla information om på vilket sätt och under vilka förutsättningar som brottsligheteten sker eller uppträder. Lägesbilden är en sammanställning och analys av kartläggningens resultat samt ger en samlad bedömning om var problemen är som störst, hur situationen ser ut jämförelsevis med referensdata från andra kommuner i Sverige, nationell information samt hur utvecklingen sett ut över tid. Lägesbilden kommer sedan, tillsammans med ytterligare orsaksanalyser, att fungera som underlag i planeringen av åtgärder.

Lägesbilden är uppdelad i kapitel för olika typer av brottslighet och sammanfattas med slutsatser kring vilka behov som ses framåt. Slutsatserna ligger till grund för inriktningsområden som ger en möjlighet att göra prioriteringar för det fortsatta arbetet i Södertälje. Prioriteringarna som lett till slutsatserna och inriktningsområdena utgår ifrån följande kriterier:

- Brott där kommunen själv, eller tillsammans med andra, har en stor möjlighet att genomföra åtgärder
- Brott som skapar hög otrygghet eller har en stor samhällspåverkan
- Brott som leder till ett fortsatt normbrytande beteende eller fortsatt brottslighet hos unga
- Brott som kan anses vara systemhotande genom att underminera kommunens finanser samt tilltron till kommun och rättsväsende

Slutsatserna och inriktningsområdena kommer sedan omhändertas av kommunens åtgärdsplan. Varje kapitel i lägesbilden innehåller även relevant forskning och aktuell teori kring möjliga orsaker och faktorer till brottsproblemet och dess konsekvenser. Forskningen är en del av underlaget för att kunna analysera vilka åtgärder som kan vara effektiva mot brottsproblemet. Lägesbilden har fokus på följande frågeställningar:

- Vilka brottsproblem och trender har identifierats i Södertälje, utifrån kartläggningen? (ökning/minskning av brott)
- Var identifieras problemen? (vilka platser och i vilka riskområden sker brotten)

Slutsatserna från lägesbilden ligger till grund för inriktningsområden som ger en möjlighet att göra prioriteringar för det fortsatta arbetet i Södertälje

2 Södertälje kommun. Södertälje i siffror – Södertälje kommun (sodertalje.se)

Avgränsningar

Brottsligheten är mycket bred och det finns många brott och brottsfenomen. Flera av dessa har studerats i arbetet med lägesbilden. På grund av mängden material och behov av att prioritera i arbetet är det inte möjligt att belysa alla brott och brottsfenomen inom ramen för en lägesbild. Prioriteringarna som redogörs ovan har därmed även varit utgångspunkten för vad som inte kunnat belysas i denna lägesbild. Vidare finns det många sätt att analysera materialet och djupare analyser kommer ske vid behov, då som fördjupande lägesbilder.

Informationskällor

Kartläggningen och insamlingen av data har gjorts med stöd av nationell, regional och lokal statistik på polisanmällda brott, otrygghet och annan information som kan ha betydelse för kommunens lägesbild över brottslighet. Den kvantitativa informationen, genom statistik och datasammanställningar har även kompletterats med intervjuer. Syftet med intervjuerna har varit att få en bredare, mer djupgående förståelse om brott och otrygghet och dess konsekvenser i Södertälje. Intervjuer genomfördes under våren och sommaren 2025 med representanter från kommunala verksamheter och kommunala bolag. I texten kommer information som hämtats från dessa intervjuer att refereras som information från verksamheten. En referensgrupp med representanter från kommunala kontor och bolag har även varit delaktiga i att analysera informationen för att skapa bättre förståelse kring de identifierade trenderna och slutsatser.

I syfte att komplettera kartläggningen av brott som sker där kommunen är möjliggörare för ekonomisk brottslighet, utifrån verksamhetsrisker, har infor-

mation från nationella myndigheter kompletterats med en hot- och sårbarhetsanalys. I kapitlet Kommunen och den kriminella ekonomin beskrivs de identifierade hot-, risker och sårbarheter som verksamheterna själva inom Södertälje kommun identifierat.

Det finns svårigheter och begränsningar i en lägesbild över brottslighet när det gäller att tolka data. Det finns framför allt viss anmälningssstatistik över polisanmällda brott som kantas av stora mörkertal över hur frekvent brott polisanmäls. Detta gör att enbart statistiken inte ger en överensstämmande bild över den verkliga omfattningen av brottsligheten. Vissa brott föranleder oftare till en polisanmälan, exempelvis stölder, då det ofta finns incitament utifrån försäkringsärenden medan narkotikabrott i princip alltid behöver upptäckas och anmälas, mestadels av polisen. Det finns även vissa brister i enkätundersökningar, som ofta kan ha en problematik kring låga svarsfrekvenser och brister i representativitet bland de som väljer att svara på enkäten.

Det är av stor vikt att fortsätta komplettera kommunens lägesbild med olika typer av informationskällor och stärka kommunens systematik kring att kartlägga brott, otrygghet och annan information som är av vikt för att få en bättre bild över omfattningen av brottsligheten i kommunen.

Lägesbilden som ett kunskapsunderlag för samverkan med andra aktörer

Lägesbilden kan även användas som ett underlag för samverkan med andra parter. Detta för att arbeta effektivt och i samverkan identifiera vilka aktörer som har rådighet att genomföra åtgärder som bedöms ha effekt att minska brottsligheten. Södertälje kommun behöver därmed, parallellt med att arbeta utifrån lägesbildens identifierade behov och beslutade åtgärder, öka förmågan att identifiera vilka samverkansparter från både offentlig och privat sektor som har möjlighet att bidra till lösningar på identifierade problem.

2.3 Definitioner och teoretiska utgångspunkter

Nedan beskrivs relevanta begrepp och teoretiska utgångspunkter som beskriver ett övergripande brottsförebyggande arbete. Under respektive kapitel nedan kommer även annan relevant forskning och kriminologiska teorier att beskrivas för att få en ökad förståelse för orsaker till att brottsligheten förekommer.

Brott

Brott är enligt brottsbalken en gärning som är beskriven i balken eller i annan lag eller författning och för vilken straff är föreskrivet. Ett brott är bevisat när någon erkänner genom strafföreläggande alternativt döms i domstol.

Brottsförebyggande arbete

Syftar till att förhindra att människor begår brott, genom att försöka påverka antingen omständigheter i en situation där brott riskerar att ske, eller personers benägenhet (motivation) att begå brott. Arbetet kan vara på kort- och lång sikt och ska leda till att färre brott begås och att skadeverkningar av brott minskar.

Enligt brottstriangeln, som bygger på rutinaktivitetsteorin, måste tre huvudsakliga förutsättningar vara uppfyllda för att ett brott ska kunna uppstå: en motiverad gärningsperson, ett lämpligt objekt eller offer för brottet och avsaknad av formell och informell kontroll, till exempel låg risk att bli upptäckt eller svaga sociala band. Åtgärder bör därför riktas mot en eller flera av dessa förutsättningar, eftersom sannolikheten för att brott ska begås minskar om någon av förutsättningarna saknas.

Bilden ovan beskriver brottstriangeln, utifrån rutinaktivitetsteorin.

Trygghet

Med trygghet i detta sammanhang avses frånvaro av oro för brottsliga handlingar, riktade mot sig själv eller närstående. Otrygghet är en subjektiv upplevelse. Rädsla att utsättas för brott kan bland annat bero på faktorer som stämningen och ordningen i närmiljön, personliga erfarenheter av brott och möjligheten att känna kontroll att påverka situationer.

Situationell brottsprevention

Situationell brottsprevention innebär att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen. Det kan handla om exempelvis åtgärder som tekniska lösningar som kameror, belysningsåtgärder, ombyggnationer, planering av fysiska platser samt bevakning. Det kan också handla om robusta kontrollsystem i den kommunala handläggningen av tex. upphandlingar, utbetalningar och anställningsförfaranden.

Social brottsprevention

Social brottsprevention innebär att påverka människors benägenhet att begå brott genom att förstärka individens förmåga till självkontroll och genom att stärka de sociala banden till samhället. Exempel på åtgärder kan vara tidigt föräldrastöd, deltagande i förskola, en välfungerande skolgång och riktade sociala insatser som att bland annat förebygga återfall till brott genom en anknytning till arbetslivet.

Organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet har flera olika definitioner och desto mer kunskap forskningen har om den, förändras det vilka komponenter som ingår. Det finns därför ingen allmänt vedertagen definition i Sverige. Den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet har med hjälp av bland annat Europols definition tagit fram följande: ”Minst två personer som varaktigt över tid begår allvarliga brott i samarbete i syfte att uppnå ekonomisk vinning”. Den definitionen står som utgångspunkt i denna lägesbild, men kräver också ett resonemang i hur den kan användas i en kommunal kontext.

I Sverige går det inte att kriminalisera en grupp eller organisation. Det går dock att säga något om aktörerna. De är ofta multikriminella och opererar både nationellt och globalt. Brottsligheten omfattar exempelvis mord, narkotikahandel, vapenhandel, människohandel, tillgreppsbrott, välfärdsbrott, bedrägerier och annan ekonomisk och finansiell brottslighet. Man kan därför säga att brottsuppläggen och modus skiftar över tid beroende på inom vilka områden det finns mest vinst att hämta, men också med minst risk i form av upptäckt och påföljder. För att lyckas med de ekonomiska uppläggan används ofta företag som brottsverktyg. Man använder målvakter eller andra falska företrädare för att distansera sig från brotten. Användningen av otillåten påverkan för att bland annat få tillgång till möjliggörare är eftertraktat. Den kommunala nivån i Sverige är sårbar för organiserad brottslighet, då viktiga beslut fattas och välfärdsresurser fördelas från kommuner.

Det är primärt polisen, Europol och till viss del myndigheterna som ingår i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet som har en uppdaterad bild av organiserad brottslighet med bäring på Sverige. Några av trenderna som ses i den nationella lägesbilden är att globalisering har gjort organiserad brottslighet alltmer komplex och gränsöverskridande. Den organiserade brottsligheten utnyttjar även sårbarheter i samhället, såsom bristande lagstiftning, rutiner, resurser och teknisk kompetens. Denna dynamik berör även den kommunala nivån i Södertälje där bland annat domar, polisen, erfarenhet från kommunens organisation och forskningsrapporter pekar på att Södertälje är en plats där organiserad brottslighet verkar, samt en plattform för att verka mot andra delar av närområdet, landet och Europa.

Erfarenheten är att organiserad brottslighet genomsyrar många delar av brottsligheten i Södertälje. I kommunens brottsförebyggande arbete behöver därför organiserad brottslighet vara en komponent vid bedömningarna vid allt förebyggande arbete. Fokus är att få kunskap från polisen och andra myndigheter som primärt har kunskapen om fenomen i Södertälje, men också att delge myndigheterna vad kommunen ser i sina utredningar via egna brottsanmälningar och deltagande i brottsutredningar. Från kunskapen om organiserad brottslighet kan kommunen identifiera behov av förändrade arbetssätt och riskbedömningar.

**Erfarenheten är att
organiserad brottslighet
genomsyrar många delar
av brottsligheten i Södertälje**

3. Lägesbild för Södertälje kommun

Nedan presenteras kartläggning och lägesbild över brottslighet i Södertälje kommun. Kapitlen är uppdelade i kategorier efter problembild och utifrån kommunens möjlighet att påverka utvecklingen. I varje kapitel beskrivs även utredningar samt kommande och beslutade lagförändringar som kan komma att påverka kommunens brottsförebyggande arbete.

För att få en uppfattning om omfattningen av utvecklingen av brottslighet används nationell forskning och teorier för att få en bild över orsakerna till utvecklingen. Ytterligare jämförs utvecklingen i Södertälje kommun med andra likande städer, så som andra större städer i Sverige och kommuner i Stor-Stockholm.³

³ SKR. Större stad= Kommuner med minst 50 000 invånare, varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.

3.1 Unga och kriminalitet

Sammanfattning och behov framåt

- Södertälje kommun fortsätter följa den nationella trenden med att färre unga uppger att de begår brott idag, i jämförelse med tidigt 2000-tal. Men de unga som begår brott tenderar att begå grövre brott. En majoritet av unga i Södertälje begår inte brott, dock finns en andel unga som idag kan kopplas till en oro för nyrekrytering och den grova, organiserade brottsligheten.
- Skolresultaten fortsätter att öka och många unga i Södertälje är fortsatt trygga i skola, förskola och på fritidsgårdar och dessa platser är viktiga för unga, som skyddsfaktor. Dock är skolan en arena där konflikter och brott mellan unga fortsätter att ske regelbundet, utifrån att det är en plats där barn och unga befinner sig under en stor del av sina vardagar.
 - » Det är därför viktigt att fortsätta arbeta förebyggande i alla arenor inom kommunen som barn och unga befinner sig i, både skolor och på fritidsgårdar. Inom kommunen uttrycks även en oro för nyrekrytering utanför skolgårdar och fritidsgårdar, vilket även påvisar behoven att fortsätta stärka det förebyggande arbetet kring dessa platser.
- Det polisanmälda våldet där barn och unga utsatts från närstående fortsätter att ligga på höga nivåer och fortsätter att öka, detta i jämförelse med andra kommuner i Sverige. I kommunen syns även att många unga som begår brott även utsatts för våld i hemmet eller att det finns annan oro som bristande omsorg, vilket bekräftar att egen utsatthet av våld föder våld.
 - » Utifrån att barn och unga som begår brott oftare har en bredare problematik med skolproblematik eller egen utsatthet för våld bör kommunen fortsätta fokusera på att sätta in tidiga insatser och främjande åtgärder.
- I Södertälje framkommer att flickor som begår brott även kan ses i en relativt stor utsträckning och bedöms öka jämfört med tidigare år.
 - » Det finns stora behov av att öka kunskapen och hitta nya arbetssätt med fokus på denna målgrupp.
- Internet som arena för både nyrekrytering och radikalisering är en utmaning som bedöms öka. Uppdrag gällande grova våldsbrott för kriminella nätverk sker på spelplattformar och på chattplattformar där många unga befinner sig.
 - » I det förebyggande arbetet krävs anpassade åtgärder, men även stärka insatser mot riskgrupper som ex. unga med funktionsnedsättning.
- I Södertälje kommun pågår ett brett brottsförebyggande arbete med bland annat modellen Rätt kurva, för att erbjuda barn och deras föräldrar stöd. Ytterligare arbetar kommunen enligt modellen SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) där syftet är att i samverkan upptäcka ungdomar i risk att begå brott eller med en begynnande kriminalitet samt SIG (Sociala insatsgrupper) med syftet att stötta unga med hög risk för att begå brott att lämna en kriminell livsstil.
 - » I det fortsatta arbetet behöver fortsatt stöd utvecklas och även utgå ifrån ett föräldra- och familjeperspektiv och ingå i arbetet med barn och unga.

Att arbeta brottsförebyggande med fokus på barn och unga är viktigt för att tidigt kunna förebygga normbrytande beteende och framtida brottslighet. Det förebyggande arbetet behöver fokusera på olika nivåer och åtgärder behöver riktas både till individen själv, stöd till föräldrar och strukturella åtgärder som jämlika livsvillkor. Barn och unga kan både vara de som begår brott och vara brottsutsatta. Det finns många teorier om varför människor begår brott, men även forskning kring risk- och skyddsfaktorer för barn att utveckla normbrytande beteende.

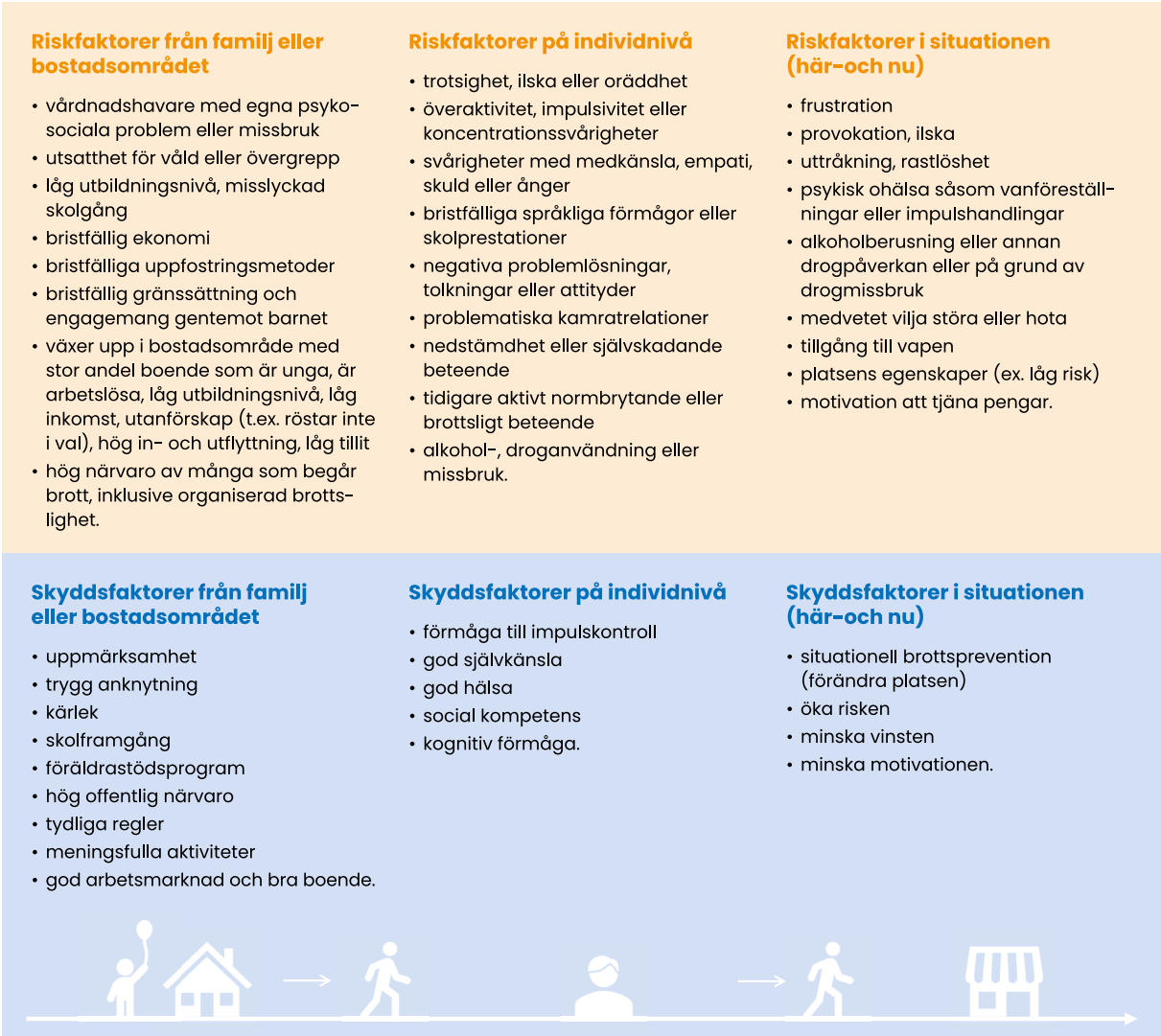
En viktig del av en analys av brottslighet och otrygghet är att se hur risk- och skyddsfaktorer hos individer fördelar sig i kommunen för att hitta verkkningsfulla åtgärder utifrån faktorerna. I den lokala analysen behöver fokus även vara på att identifiera vilka platser som unga antingen själva begår brott på eller utsätts för brott.

Riskfaktorer är sådant som enligt forskning ökar risken för brott, medan skyddsfaktorer är sådant som minskar risken och som kan bidra till ökad motståndskraft hos individer, så att de inte begår brott.⁴ Att stärka skyddsfaktorer för barn och unga kan innebära att arbeta aktivt med den unge, att stödja deras föräldrars livsvillkor samt stärka den sociala miljön för att gynna en god uppväxtmiljö. Barn och unga som bryter mot normer, regler eller lagar behöver uppmärksammas och få stöd så tidigt som möjligt. Då minskar risken för allvarlig problematik eller fortsatt brottslig utveckling.

Ohälsa, droganvändning, våld, kriminalitet och utanförskap är samhällsproblem som i stor utsträckning kan förklaras av samma bakomliggande faktorer (risk- och skyddsfaktorer) och brukar illustreras genom preventionsstjärnan. Den visar hur närliggande förebyggande frågor är sammanlänkade genom gemensamma risk- och skyddsfaktorer. Ett tidigt främjande och förebyggande arbete som påverkar dessa bakgrundsfaktorer kan därför få effekter på många problemområden samtidigt. Genom ökad samverkan i det förebyggande arbetet har vi bättre möjligheter att nå resultat på fler områden. Södertälje kommuns trygghetsskapande- och brottsförebyggande arbete sker i samplanering med kommunens nya strategi för social hållbarhet.⁵

4 B.la. Andershed & Andershed, 2019
5 Södertälje kommun. Strategi för social hållbarhet 2025–2030.

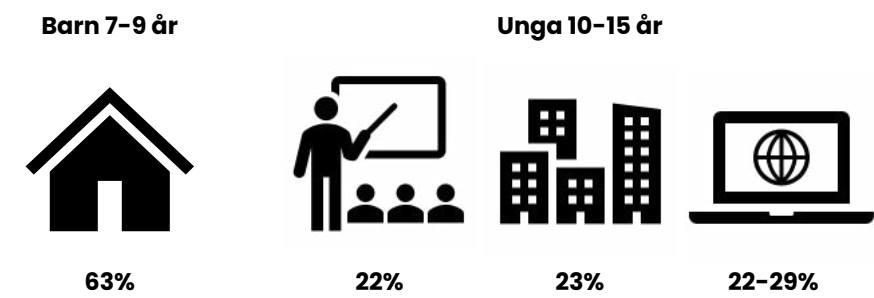
Nedan presenteras en bild över samlad forskning om risk- och skyddsfaktorer för brottsbenägenhet⁶:

6 RISE och Länsstyrelsen Stockholm (2021). Risk- och skyddsfaktorer – vad vet vi och vad kan göras med kunskapen? samt Andershed & Andershed, 2019

Olika brottsplatser där barn och unga utsätts för brott

Enligt studier från Brå så kan de vanligaste brottsplatserna för barn och unga variera stort beroende på ålder. Genom att följa statistik på vilka platser som brotten sker ges en möjlighet att bättre anpassa förebyggande åtgärder på de fysiska platser där flest brott begås.⁷

För barn mellan 7–9 år är det vanligast att utsättas för brott i hemmet. För unga mellan 10–15år ser fördelningen av brottsutsattheten på olika platser annorlunda ut och det är tydligt att det är vanligt att brott sker både i skolan, på internet och i offentliga platser på fritiden. Flickor utsätts mer frekvent för brott på sociala medier och pojkar i skolmiljöer.

Södertälje kommun har kommungemensamma riktlinjer för förskola, grundskola och gymnasiet för polisanmälan och anmälan om oro till Socialtjänsten. Ytterligare finns en uttalad riktning för kommunens verksamheter att brott begångna av unga ska polisanmäljas.

Utsatthet för våld hos barn och unga i Södertälje (0–17 år)

Enligt nationell statistik över polisanmällda misshandelsbrott där offret är barn och våldet sker inomhus har antalet ärenden fortsatt att öka. Dock ses det tydligt att polisanmällda våldsbrott mot barn går ner under sommar- och julleddighet, då dessa brott i hög grad anmäls av skola och förskola.

I Södertälje ses fortsatt höga nivåer av våld där offret är barn, i jämförelse med andra större städer i Sverige samt kommuner i Stockholm. Likt den nationella trenden har polisanmällda våldsbrott mot barn inomhus (0–17år) i Södertälje fortsatt att ökat under år 2024, jämfört med tidigare år.

Gällande våld mot barn och unga utomhus i Södertälje så ses liknande nivåer över tid, men en minskning kan identifieras under år 2024 jämfört med tidigare år. Samtidigt som våldsbrotten mot unga utomhus har minskat i Södertälje så har i stället våldsbrotten ökat på offentliga platser i de närliggande kommunerna Salem och Nykvarn.

Nedan presenteras en jämförelse mellan antalet polisanmällda våldsbrott mot barn per 100 000 invånare, i jämförelse med andra större städer i Sverige samt stor-Stockholm.

Våldsbrott mot barn och unga (0–17 år)

Inomhus <i>Antal per 100 000 inv.</i>		Utomhus <i>Antal per 100 000 inv.</i>	
Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm	Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm
Södertälje (1) 301 per 100 000 inv. ↑	Sigtuna (1) 339 per 100 000 inv.	Halmstad(1) 121 per 100 000 inv.	Salem (1) 91 per 100 000inv.
Eskilstuna (2) 252	Södertälje (2) 301 ↑	Eskilstuna (2) 119	Nykvarn (2) 89
Halmstad (3) 243	Nynäshamn (3) 268	Borlänge (3) 119	Sigtuna (3) 89
Borås (4) 223	Haninge (4) 238	Helsingborg (4) 114	Södertälje (4) 85 ↓
Jönköping (5) 199	Botkyrka (5) 225	Växjö (5) 101	Upplands-bro (5) 82
		Södertälje (10) 85 ↓	

Tabell. Jämförelse av antalet polisanmällda brott per 100 000 inv. Siffrorna i parentes är kommunen med flest anmälda brott (1) och nedåt i fallande skala. Källa: Kolada, utifrån statistik på polisanmällda brott från Brå.

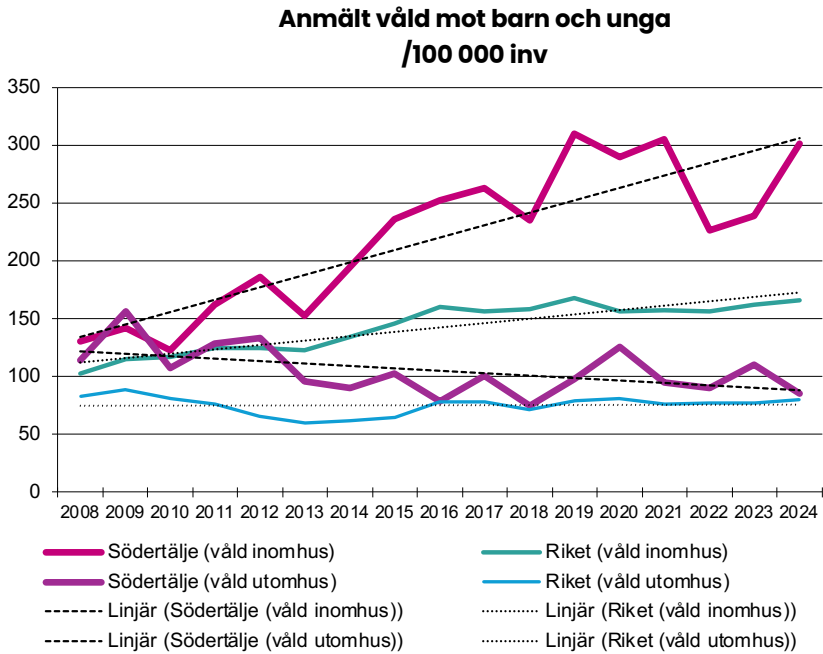

Diagram. Fördelning och jämförelse av antalet polisanmällda brott per 100 000 nv. Källa: Kolada, utifrån statistik på polisanmällda brott från Brå.

7 Brå (2023). Polisanmällda brott mot barn i åldern 7–15år. Rapport 2023:8.

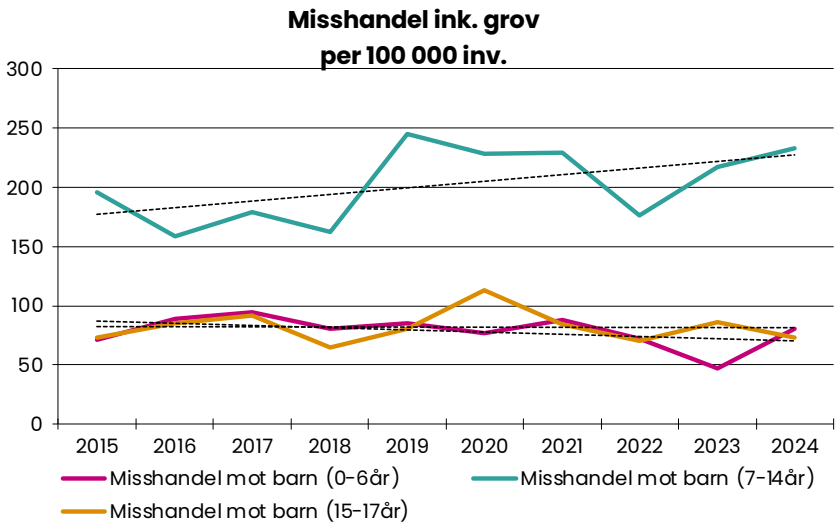

Diagram. Fördelning och jämförelse av antalet polisanmälda brott per 100 000/inv. Källa: Polisanmälda brott från Brå.

Barn och unga som begår brott i Södertälje

Nationellt ses en minskning av brott som begås av unga och det finns idag inte statistik eller forskning som tyder på en generellt ökad ungdomsbrottslighet, utan att den enligt flera studier minskat. Det som i stället har förändrats är det grova, dödliga våldet bland unga män i kriminella miljöer som ökat (mer om detta i nedan kapitel om kriminella nätverk).

Forskning påvisar att det är en liten andel unga som svarar för majoriteten av alla brott som begås. Över tid visar nationell forskning att antalet unga som begått våldsbrott minskat, men att de brott som begås är allvarigare och grövre våldsbrott. Det stärker uppfattningen om att våldsutvecklingen bland unga har blivit ”färre men värre”.⁸

I den kriminologiska forskningen ses ett samband mellan ålder och delaktighet i brott och att brottsaktiviteten vanligtvis börjar under tonåren och ökar relativt snabbt under några år, för att sedan avta kraftigt i vuxenlivet. Det är få personer som begår sitt första brott som vuxna och det är en liten minoritet som fortsätter med högaktiv brottslighet in i vuxen ålder. Brottsaktiviteten är som högst i åldern 15–19 år och en tidig brottsdebut talar normalt sett för en längre period av brottsaktivitet. Tidiga insatser till barn i undre tonåren ger större effekt jämfört med om de sker senare. För yngre barn har familjen och föräldrar störst inflytande, vilket talar för att tidiga familjeinriktade insatser är viktiga för att fånga upp barn innan brottsaktiviteten har blivit värre.⁹

Ur ett nationellt perspektiv så är följande brott de vanligaste som leder till misstankar bland unga under år 2024, i jämförelse med år 2023 (Brå)¹⁰:

- Narkotikabrott 37 % (-2%)
- Brott mot person 32 % (+3)
- Stöldbrott 17 % (-3%)

Det är en mindre andel unga som svarar för majoriteten av brott som begås

Rån är ett av de brott som är av allvarigare karaktär som brukar ses som ett strategiskt brott bland unga.¹¹ Det är även vanligt att den misstänkte samt målsägaren är ungdomar. Med strategiska brott avses de brott som mer än andra brott är förknippade med upprepade lagföringar under de efterföljande åren, det vill säga sådana brottstyper som starkast indikerar en risk för fortsatt brottslighet.

I Södertälje kommun, likt andra större städer i Sverige sågs under åren 2018–2020 att ungdomsrånen kraftigt ökade. Sedan år 2020 har brotten succesivt

minskat och fortsätter att minska under år 2024. Likt våldsbrott mot barn och unga utomhus ses en likande trend där antalet polisanmälda rån mot unga ligger på högre nivåer i närliggande kommunerna Salem och Nykvarn under år 2024.

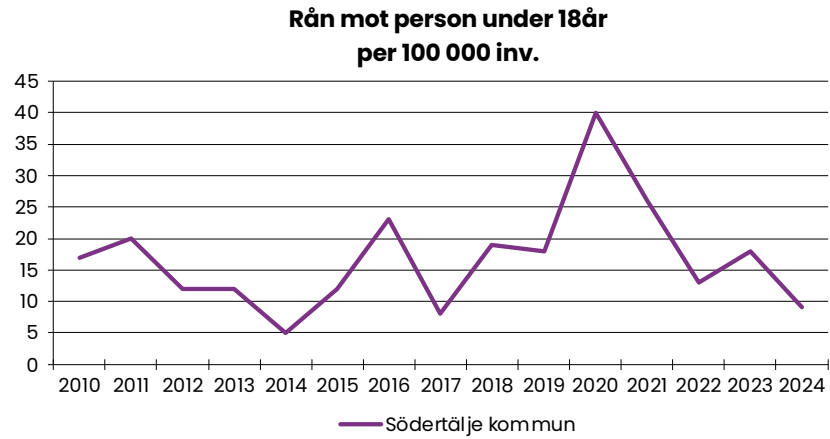

Diagram. Fördelning och jämförelse av antalet polisanmälda ungdomsrån brott per 100 000 inv. Källa: Polisanmälda brott från Brå.

Vartannat år genomförs Stockholmsenkäten i Stockholms län, som är en självrapporteringsstudie som riktar sig till ungdomar i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet. Senaste undersökningen genomfördes under våren år 2024. Flertalet nationella undersökningar visar att kriminaliteten bland ungdomar minskat och även i Södertäljes resultat på Stockholmsenkäten ses en positiv utveckling över tid kring färre unga som uppger att de begår vissa stöldbrott och egendomsbrott.

Färre uppger att de utsatts för stöldbrott

En majoritet av unga i Södertälje uppger även att de inte begått brott, exempelvis ca 80 procent av de unga i åk 9 uppger att de inte snattat. Snittåldern då unga själva uppger att de begått brott är i 12–13 års åldern. Bland de elever som uppger att de har utsatts för stölder, så har dessa enligt eleverna själva i stor utsträckning skett i skolan (50%). I en jämförelse med andra kommuner i Stockholms län så uppger färre unga i Södertälje att de snattat och andelen ligger även under genomsnitt.

⁸ Silvertsson, Nilsson, Estrada (2022). Färre med värre? En kohort-analys av lagförd våldsbrottslighet bland unga män
⁹ Brå (2024). Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention.
¹⁰ Brå. Barn och ungas brottslighet | Brå - Brottsförebyggande rådet

¹¹ Brå, Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet (bra.se)

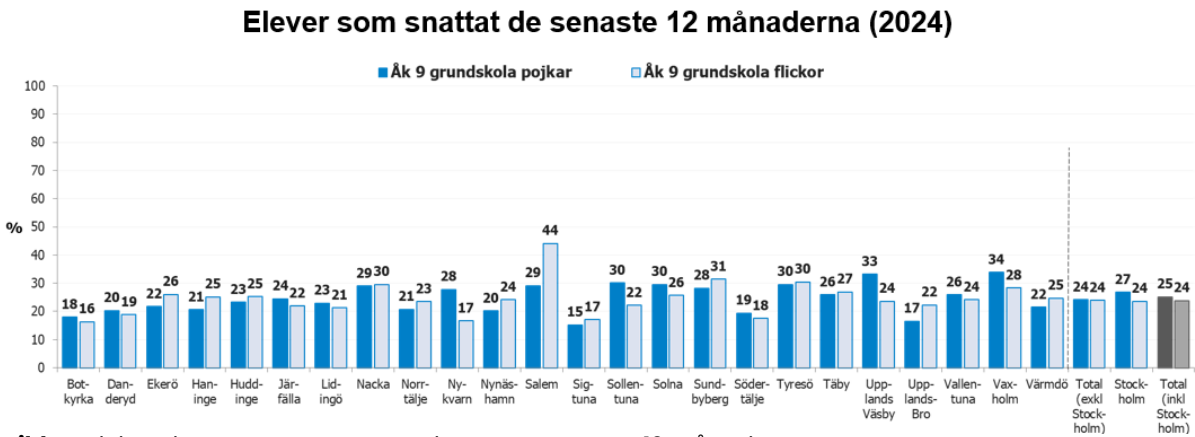

Bild. Andelen elever som uppgett att de snattat senaste 12 månaderna.
Källa: Stockholmsenkäten.

Färre unga begår skadegörelsebrott.

Färre unga i Södertälje uppger att de med avsikt har förstört andras saker (skadegörelsebrott) under de senaste 20 åren. Det är fortsatt fler pojkar som uppger att de begått skadegörelsebrott i jämförelse med flickor (+10%).

Brotsutsatthet och oro att utsättas för brott

Det är ca 20% av eleverna i Södertälje som upplever sig oroliga att utsättas för brott i skolan eller på skolgården. Gällande egenrapporterad utsatthet för brott uppger fler pojkar än flickor i åk 9 att de blivit allvarligt hotade, cirka 7% och detta är på samma nivåer som genomsnittet i Stockholms län. Av dessa uppger unga att de skett i skolan/skolgården (31%). Det är fler flickor som uppger att de blivit hotade på sociala medier (33%) och i kollektivtrafiken (22%) i jämförelse med pojkarna. Färre elever uppger år 2024 att de har blivit rånade, om man jämför med perioden år 2014–2020. Detta är samma trend som återspeglas i brottsstatistiken över polisanmälda brott med färre ungdomsrån. Av de unga som uppger att de har utsatts för rån i åk 9 (2%) så beskriver eleverna att 46% av dessa har skett i skolan/skolgården.

Relativt få elever i Södertälje uppger att de utsatts för sexuella trakasserier, i jämförelse med andra kommuner i Stockholms län. Av de som uppger att de utsatts i Södertälje (7% av flickorna) så är skolan den vanligaste platsen att utsättas enligt dem själva (42%) och ingen av flickorna som uppger att de utsatts beskriver att de polisanmält händelsen.

Sammanfattningsvis kan man utifrån brottsstatistiken över polisanmälda brott för unga och den egen rapporterade benägenheten att begå brott eller utsättas för brott, se att Södertälje kommun följer den nationella trenden med att ”färre men värre” brott av unga. Då färre unga uppger att det begått mängdbrott och en stor majoritet av unga inte begår brott. Likt den nationella statistiken, så ses dock flertalet unga själva uppger att skolan är en vanlig plats att utsättas för brott från andra ungdomar.

En stor majoritet av unga i Södertälje begår inte brott

Skolor, förskolor och fritidsgårdar som arenor för brottsförebyggande arbete

Enligt den nationella Skolundersökningen om brott (SUB) är skolan en av de vanligaste platserna där barn och unga utsätts för brott.¹² Även information från enkätundersökningar med unga i Södertälje, som Stockholmsenkäten bekräftar att flertalet av brotten som de utsatts för, som hot och misshandel har skett i skolan.

Att skolan upplevs som trygg och säker är även viktigt för elevers förmåga att klara skolgången, som i sig är en skyddsfaktor mot normbrytande och brottsligt beteende, men även utifrån att skolan är en plats där barn och unga idag spenderar stora delar av sin vardag. Enligt en studie av Brå har grovt våld i skolan i Sverige minskat över tid, men den visar att det är högstadieskolor som är överrepresenterade bland de skolor där det skett en grov våldshändelse. Det tyder på att grovt skolvåld faktiskt är vanligare i högstadieskolor, jämfört med de andra skolnivåerna.¹³ Det är även vanligast att rektor eller annan skolpersonal anmäler brott som sker i skolan till polisen (48%) och relativt ovanligt att vårdnadshavare eller annan anhörig anmäler händelsen till polisen (14%). Detta innebär att skolpersonal är en viktig grupp att nå i det brottsförebyggande arbetet för att minska förekomsten av våld och brott i skolan.

Varje år genomförs även enkätundersökningar av Utbildningskontoret på alla förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. I dessa enkätundersökningar så ses tydligt att majoriteten av alla elever känner sig trygga i sin skola i Södertälje. I samtliga av dessa verksamheter har den upplevda tryggheten ökat hos eleverna under år 2024.

Upplevd trygghet i skolan	2023	2024
Gymnasieskolor	79%	93%
Grundskolor	88%	90%
Förskolan	96%	98%

Utbildningskontoret sammanställer även information årligen om hur eleverna upplever kränkningar från andra elever på skolan. Där visar resultatet att det årligen är mellan 15–30% av eleverna som uppger att de utsätts för kränkningar eller har blivit retade. Dessa kränkningar sker främst:

- Grundskola: skolgården, i korridorer och i kapprum
- Gymnasieskola: i klassrum, på sociala medier och vid toaletterna.

Information från kommunens stödcentrum för unga brottsutsatta, visar att det framför allt är ärenden som berör misshandel, ofredande eller olaga hot som är vanligast förekommande när det gäller brott mellan unga i Södertälje. Enligt verksamheten upplevs det ske en ökning av ärenden som gäller konflikter mellan grupperingar. Även brott som sexuellt ofredande och våldtäkt har förekommit under år 2025, där det gäller både utsatthet på internet och fysiskt. Majoriteten av de ärenden som hanteras av stödcentrum inkommer efter att polisanmälningar gjorts av skolverksamhet. De platser som främst brotten mellan unga skett är i skolan, på offentliga platser eller på internet. Det framkommer fortsatt att brott och konfliktlösningar med rasistiska inslag sker bland unga i Södertälje.

12 Brå (2023). Skolfaktorers betydelse för elevers utsatthet för hot och våld i skolmiljö. Kortanalys 1/2023.

13 Brå (2024). Grovt våld i skolan. En beskrivning av omfattning, karaktär och utveckling fram till och med 2022. Rapport 2024:3.

Utifrån att både misshandel och olaga hot är brott som sker mellan unga, så har Södertälje kommun ökat sitt fokus på att jobba med konfliktlösning i låg- och mellanstadiet bland annat genom att använda metoderna ”Bråka smartare” och Machofabriken.

I intervjuerna med verksamhetsansvariga inom Södertälje kommun lyfts att på kvällar och helger vistas ungdomar i närheten av grundskolor och oro finns för nyrekrytering. Skolområdet är en plats som ungdomar i riskzon ofta söker sig till utanför skoltid. Även på fritidsgårdar identifieras en oro för nyrekrytering utanför fritidsgårdarna. Samtidigt ses det i regelbundna besöksenkäter som genomförs av kommunens fritidsgårdar att majoriteten av ungdomarna känner sig trygga inomhus på fritidsgården. Mer information om nyrekrytering i nedan kapitel.

Förbättrade skolresultat är en viktig skyddsfaktor

Att klara sin skolgång är som nämnt tidigare en viktig skyddsfaktor mot brottslighet och normbrytande beteende. I en analys genomförd av Utbildningskontoret för årskurs 9 gällande skolresultat och gymnasiebehörighet i Södertälje kommuns skolor är det fortsatt stabil positiv förbättring som ses varje år. Under läsåret 24/25 ökade meritvärdet för årskurs 9 i Södertälje till 231 en ökning från 225,4 året innan. Detta är det högsta uppnådda meritvärdet för kommunens grundskolor över tid och gymnasiebehörigheten är över 86% (+ 3% från året innan).

Viktiga delar i det brottsförebyggande arbetet för barn och unga är att främja skoltrivsel, öka skolnärvaron, god kvalitet på undervisningen och ett starkt värdegrundsarbete, vilket är delar som ingår i skolans grunduppdrag. I Södertälje kommun har skolresultaten förbättrats under de senaste åren.

En utmaning som finns i Södertälje är att en stor andel unga (cirka 70%) mellan 16–19år går i gymnasieskolor som drivs i privat regi eller i skolor som finns i andra, närliggande kommuner. Detta kräver en stärkt samverkan med andra externa aktörer utanför Södertälje kommuns egen verksamhet, för att nå unga med förebyggande åtgärder.

Återkommande skadegörelse på skolbyggnader

En bra, hel och ren miljö både inomhus och utanför skolor på skolgårdar är också en viktig trygghetsfaktor. Utifrån statistik från kommunens fastighetsbolag (Telge Fastigheter) så ses att vissa skolor och förskolor är mer frekvent utsatta för skadegörelse och klotter. Detta kan både leda till ökad otrygghet samt högre kostnad för åtgärder som måste genomföras på de skolor som mer frekvent utsätts. Den regelbundna skadegörelse som sker kostar kommunen årligen ca 3 000 000 kr att hantera. De områden som skadegörelse mer frekvent sker är främst på skolor finns främst i kommunens ytterområden och kommundelar.

De skolor som under år 2024 mer frekvent utsätts för skadegörelse enligt verksamheten är:

- Hölöskolan, Hölö
- Eneskolan, Järna
- Tavestaskolan, Järna
- Fornbackaskolan, Fornhöjden

En stor del av alla elever i skolor i Södertälje känner sig trygga i skolan och skolresultaten har ökat

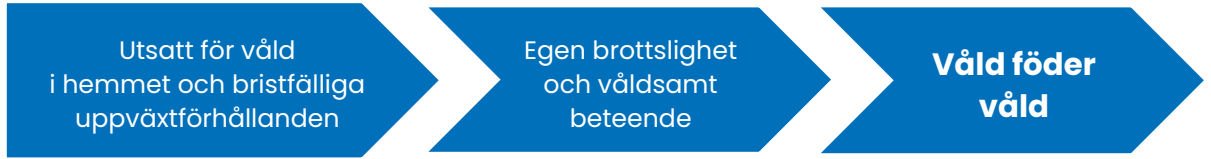
Många riskfaktorer bland unga som begår brott

Enligt tidigare analyser av de inkomma orosanmälningar som inkommit till kommunens socialtjänst gällande oro för egen brottslighet hos barn och unga ses att en majoritet (70%) även har orosanmälts för annan oro gällande bristande omsorg och utsatthet av våld i hemmet.

Detta beskrivs även av kommunens verksamheter där majoriteten av de unga som idag är aktuella inom socialtjänstens insatser som SIG (social insatsgrupp) även bedöms ha utsatts för våld under sin uppväxt i hemmet. Ytterligare har större andel av de som orosanmälts för skolproblematik även orosanmälts för oro för egen kriminalitet (33%). Denna trend ses även i nationella analyser från Brå, där uppemot 30% av de unga under 15 år som varit föremål för en polisiär utredning efter att ha begått brott även själva varit brottsutsatta, men även att en stor andel av de unga har haft föräldrar med bristande föräldraförmåga.¹⁴ Verksamheter som möter unga som aktivt begår allvarlig brottslighet i Södertälje ser även att de unga är syskon eller familj till individer som tidigare fått stöd av kommunen för sin brottsliga livsstil.

Utifrån att barn och unga som begår brott oftare har en bredare problematik med skolproblematik eller egen utsatthet för våld bör kommunen fortsätta fokusera på att sätta in tidiga insatser och främjande åtgärder.

Många unga som idag begår allvarlig brottslighet har i stor utsträckning även själva utsatts för våld under sin uppväxt

Nedan presenteras antalet individer som årligen orosanmälts för egen oro för kriminalitet (enskild kodad orsak) fördelat på flickor och pojkar. Flertalet unga kan ha orosanmälts för andra orsaker än egen kriminalitet och ses därmed inte i nedan statistik.

Orosanmälda individer pga. egen kriminalitet (barn och unga 0-17år)	Antal individer	Pojkar	Flickor
2023	18	15	4
2024	42	32	11

Tabell. Fördelning av antalet orosanmälningar gällande orsaken egen kriminalitet per år

Som ett led i det förebyggande arbetet med barn och unga som har många riskfaktorer och som påbörjat en kriminell livsstil kan placering på familjehem eller HVB-hem vara en alternativ insats. I Södertälje kommun placeras årligen ca 300 barn och unga på familjehem eller HVB-hem, dessa placeringar behöver inte vara kopplade till att den unga har en kriminell livsstil utan även bero på andra utmaningar där placering kan vara en relevant insats för den unga.

Andelen unga som placeras har under de senaste åren ökat och Södertälje kommun ligger över det nationella snittet för antalet placerade unga. I en jämförelse med andra kommuner i Stockholm så ligger Södertälje högre gällande antalet placerade unga.

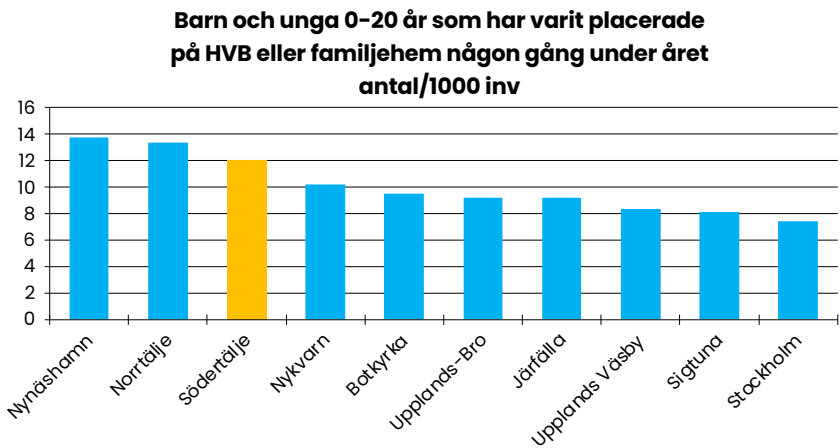

Diagram. Fördelning mellan antalet unga som placerats på HVB eller familjehem per kommun under år 2023.Källa: Kolada.

Flickor som begår brott

Enligt forskning som sammanställts av Brå har grova brott sedan 90-talet varit vanligare bland pojkar. Dock visar nationell statistik att andelen pojkar som utsatt för våld i skolan har minskat, medan flickornas utsatthet har varit i princip oförändrad. Detta gör att det går att se att skillnaden mellan pojkar och flickors brottslighet blir mindre. Parallellt visar även annan forskning på området att kvinnor och män blir mer lika i sitt brottsutövande, till följd av att männen blivit mer skötsamma över tid.¹⁵

Flickor som begår brott är en grupp som ofta kan bli osynlig av olika anledningar, dock talar nationell forskning och statistik för att fler flickor blir mer och mer involverade i grovre brottslighet. Den nationella forskning som sammanställts kring flickor och brottslighet bygger på antingen intervjuer med kvinnor som är eller har varit en del av den gängkriminella miljön samt sammanställningar av internationella studier om kvinnor och brott.¹⁶

Forskning visar att riskfaktorerna för flickor och pojkar är i stort sett desamma. Dock finns det komponenter som kan påverka flickorna¹⁷:

- **Egen narkotikaanvändning och missbruk** – en risk att bli indragen och bli kvar kan vara utifrån sitt eget narkotikabruk
- **Psykisk ohälsa och sexuell utsatthet** – flickor som utför sexuella tjänster eller utnyttjas för att ex. få vejs/narkotika
- **Institutionsplacering** – en riskfaktor är att tidigare ha placerats av socialtjänsten
- **Otrygg uppväxt, konflikter inom familjen eller tidigare utsatthet för våld** – större andel flickor som är med i kriminella nätverk har utsatts för våld tidigare i livet eller är uppväxta i dysfunktionella familjeförhållanden
- **Börjar begå små brott med kompisar**– begår brott som en del att umgås med vänner eller hänga i centrum som sedan eskalerar
- **Dåligt umgänge** – antingen att man är uppväxt i områden där personer i gängmiljön finns eller har hamnat i umgänge av dåliga vänner

14 Brå (2025). Barn under 15år som begår allvarliga brott. Rapport 2025:11

15 Brå, 2024. Grovt våld i skolan. En beskrivning av omfattning, karaktär och utveckling fram till och med 2022.

16 Barnombudsmannen (2023). "För det är det enda man har": Flickors röster om brott och brottsliga miljöer.

17 Arnell, Moberg Stephenson & Vogel (2023). Forskningsöversikt: Flickor och unga kvinnor i kriminella gäng. Barnombudsmannen.

Flickor som begår brott kan ofta bli osynlig av olika anledningar

Forskning påvisar att det behövs mer kunskap för att bättre tolka samt skapa förståelse kring flickors normbrytande beteende och riskfaktorer för kriminalitet samt att det behövs verktyg för att tidigare upptäcka flickor¹⁸

Flickorna som begår brott ökar, medan pojkarna minskar

I Stockholmsenkäten ställs frågor om egen brottslighet och brottsutsatthet till både flickor och pojkar, vilket gör det möjligt att jämföra utvecklingen mellan dem. Bland unga i åk 9 i Södertälje ses att fler flickor över tid uppgett att de snattat, i jämförelse med killar. Allt fler flickor uppger att de snattat (18% totalt). Samma trend kan även ses gällande de unga som uppger att de slagit någon/misshandlat, där en tydlig minskning kan ses bland pojkar som uppger att de slagit någon senaste tio åren (–8%) samtidigt som andelen flickor har ökat. Det är idag mindre skillnader mellan antalet flickor och pojkar som begått grovre brott, jämfört med tidigare.

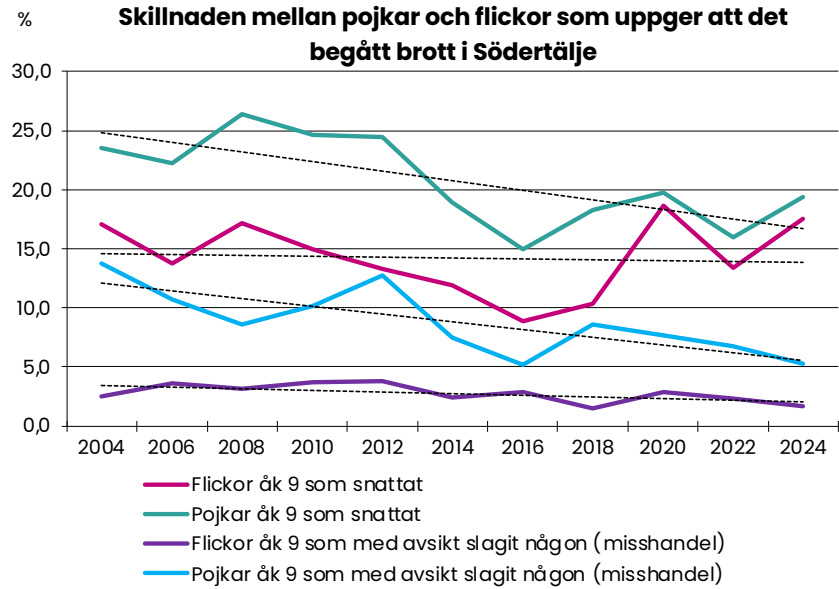

Diagram. Fördelning av andelen unga som svarat att de begått brott per år. Källa: Stockholmsenkäten

I en uppföljning av antalet orosanmälningar som inkommit till Södertälje kommun kring unga individer som man är orolig för kring egen brottslighet så har antalet flickor som orosanmäls för kriminalitet ökat från år 2023 till år 2024. Antalet ärenden där oro för flickors egen kriminalitet som inkommit till socialtjänsten har fördubblats jämfört med året innan, och samma trend ses gällande pojkar. Flickorna stod år 2024 för 26% av de individer som orosamäls för egen kriminalitet.

Unga med funktionsnedsättning

Under år 2025 har Myndigheten för delaktighet (MDF) sammanställt en rapport om brottsförebyggande arbete för barn och unga med funktionsnedsättning. I rapporten beskrivs hur barn med funktionsnedsättning har blivit en intressant målgrupp för kriminella krafter att rekrytera in till sina verksamheter. Förutom att erbjuda pengar så erbjuder de kriminella miljöerna också en möjlighet att få en tillhörighet, och att få uppleva en känsla av makt.

18 Göteborgs stad (2022). "En blind fläck": Tjejer och gängkriminalitet – en ESF-finansierad förstudierapport. Socialförvaltningen Nordost.

I det förebyggande arbetet med barn och unga är det viktigt att öka kunskapen om sårbarheter och risker och detta gäller även kring att utöka kunskapen om det finns särskilda sårbarheter hos barn och unga med funktionsnedsättning. Funktionsnedsättningar hos barn och unga kan bland annat vara adhd, autism och intellektuell funktionsnedsättning.

Enligt rapporten är det viktigt och grundläggande att inte sätta likhetstecken mellan en funktionsnedsättning och risken för kriminalitet. Det är i första hand omgivningens förmåga i form av familj, förskola, skola och fritidsaktiviteter som avgör vilka konsekvenser ett barns funktionsnedsättning får. Däremot är sena eller uteblivna insatser och stöd direkt kopplade till en väsentligt ökad risk för olika destruktiva utfall som exempelvis risk för egen kriminalitet.

En ytterligare riskfaktor kan även vara föräldrar med egen funktionsnedsättning där exempelvis bristande uppmärksamhet, bristande exekutiva funktioner, svårigheter att ta till sig och bearbeta information, bristande beteende- och känsloreglering riskerar att få negativa effekter i förhållande till ett barn.¹⁹

Enligt MDF kan barn och unga med intellektuella funktionsnedsättningar vara särskilt sårbara då:

Barn med intellektuella funktionsnedsättningar kan uppleva social isolering och söker tillhörighet

Barn och unga som inte är diagnostiserade kan själva eller av vuxna vara omedvetna om deras svårigheter

Det förebyggande arbetet behöver både fokusera på att stärka föräldraskapet med fokus på föräldraskapsstöd, och utveckla det brottsförebyggande arbetet med ökad kunskap om målgruppen och de riskfaktorer som finns.

Radikalisering och våldsbejakande extremism börjar i unga år

Våldsbejakande extremism utgörs av rörelser och individer som bejakar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema ideologiska åsikter och idéer. Våldsbejakande extremism kan ta sig skilda uttryck, från att individer eller grupper på olika sätt stödjer, planerar eller uppmanar andra att utföra ideologiskt motiverade brott till att individer eller grupper fysiskt eller psykiskt trakasserar, hotar eller allvarligt skadar andra människor.²⁰

Enligt regeringen ryms inte längre den huvudsakliga drivkraften bakom ideologiskt motiverade brott och terrorism enbart inom de tre huvudsakliga extremistmiljöerna i Sverige, dvs. de våldsbejakande islamistiska, högerextremistiska och vänsterextremistiska miljöerna. Den våldsbejakande extremismen har genomgått en s.k. hybridisering. Med det menas att personer både i och utanför extremistmiljöerna plockar delar från en rad olika extrema ideologier och konspirationsteorier och sätter samman dessa utifrån den egna personliga världsuppfattningen och uppfattningen om vem fienden är. Våldsbejakande propaganda som olika aktörer sprider i sociala medier och spelplattformar spelar en central roll både i radikaliseringsprocesser och

i planeringen av våldsdåd. Under år 2024 beslutade regeringen om en ny nationell strategi för arbetet mot våldsbejakande extremism. Enligt strategin innebär det att det förebyggande arbetet för kommuner behöver fokusera på att arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism bör integreras i det brottsförebyggande arbetet, fokus för kommunernas ska vara behovet av att minska risken för att barn och unga radikaliseras och rekryteras till våldsbejakande extremism och terrorism samt att kommunen ska stärka motståndskraften mot falska uppgifter, rykten och desinformation.

Enligt Center för våldsbejakande extremism årsbok²¹ för år 2024/2025 beskrivs att riskfaktorerna för radikalisering är mestadels desamma som för att dras in i andra destruktiva miljöer. I nästan samtliga ärenden som kommit in till centret på nationell nivå finns psykisk ohälsa med i bilden och berör pojkar i 12–18årsåldern som konsumerar stora mängder våldsamt material i digitala forum.

Enligt CVE är det bästa förebyggande arbetet att stärka skyddsfaktorer genom att erbjuda stöd till föräldrar, att hjälpa en elev att lyckas i skolan eller att skapa tillitsfulla relationer till andra vuxna. Informationsdelningen gällande unga som man är orolig för är viktig både för att kunna erbjuda berörda elever stödjande insatser och för att kunna hantera eventuella behov av ökad säkerhet för elever och personal vid oro för skolattacker.

I Södertälje har det under året framkommit flertalet händelser som kan kopplas mot både hatbrott gällande religiös tillhörighet men även ärenden av högerextrem karaktär. Kommunen behöver framgent bli bättre på att öka kunskapen om radikalisering och våldsbejakande extremism för att få bättre förutsättningar att bedöma omfattningen av problematiken lokalt.

Unga online

Både radikalisering till våldsbejakande extremistmiljöer och nyrekrytering till kriminella nätverk sker idag på digitala plattformar, i syfte att attrahera och rekrytera unga personer. Samtidigt ses även att andra typer av brott mellan unga, som hot och kränkningar, mer frekvent sker på internet. Detta har medfört ökade utmaningar i det förebyggande arbete men även en ökad risk för att våldsbrott utförs på platser som har närmare anknytning till unga, exempelvis skolor och andra platser som unga känner till och uppehåller sig vid.

Barn och ungdomar tillbringar mycket av sin tid på olika digitala plattformar, inklusive spelplattformar. Dessa plattformar fyller en viktig social funktion. I en rapport av Polismyndigheten konstaterades det att för generationerna födda på 2000-talet, och som har vuxit upp i en digitaliserad värld, är utsatthet för brott i den digitala världen lika verklig som om brottet skulle ägt rum i det fysiska rummet.²²

En stor utmaning som även observerats i Södertälje är den ökade förekomsten av unga som tar på sig uppdrag gällande grova våldsbrott för kriminella nätverk på digitala plattformar och att det aktivt sker en nyrekrytering på spelplattformar och på chattplattformar där många unga befinner sig.

Det sker en aktiv nyrekrytering på spelplattformar och chattplattformar där många unga befinner sig

19 Myndigheten för delaktighet (2025). Brottsförebyggande arbete för barn och unga med funktionsnedsättning. Rapport 2025:7.
20 Regeringens skrivelse 2023/24:56. Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera

21 CVE (2025). Center för våldsbejakande extremism årsbok 2024/2025.
22 Polismyndigheten, 2022. Hatbrott och andra brott som hotar demokratin. Delredovisning 1.

Nationella utredningar och lagändringar

Det finns flertalet kommande och beslutade lagändringar som påverkar utvecklingen av Södertälje kommuns brottsförebyggande arbete med barn och unga.

En ny lag om stärkt brottsförebyggande och säkerhetsarbete i skolor

1 juli 2025 beslutades bestämmelser om att skolans säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte ska föras in i ett nytt kapitel i skollagen. Enligt de nya lagkraven ska:

- Huvudmannen (rektor) ska se till att det på varje förskole- och skolenhet finns en beredskapsplan och ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera en allvarlig våldssituation
- Åtgärder ska även vidtas för att obehöriga personer inte ska ges tillträde till förskole- eller skolenhetens område under tid då verksamheten pågår.
- Rektorn ska få besluta om undersökning av väskor och andra föremål som elever har med sig till skolan eller till en skolaktivitet utanför skolenheten
- Om det kan misstänkas att ett brott har begåtts av någon som är elev ska rektorn anmäla brottet till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det. Detta gäller om brottet har begåtts i samband med verksamheten

Stöd till skolor kring kunskap- och metodstöd i arbetet med situationell brottsprevention

Regeringen har gett Skolverket och Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att dels kartlägga arbetet med situationell brottsprevention i Sverige, dels beskriva hur arbetet ser ut i andra länder. Myndigheterna ska också ta fram och sprida evidensbaserat och praktisknära kunskaps- och metodstöd när det gäller hur skolväsendet kan arbeta med situationell brottsprevention. Den nationella kartläggningen och den internationella lägesbilden ska redovisas senast den 29 maj 2026 medan kunskaps- och metodstödet ska delredovisas senast den 30 december 2026.

Ny socialtjänstlag

Från och med 1 juli 2025 började en ny socialtjänstlag att gälla. Nya lagen innebär en mer förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst som ska vara kunskapsbaserad samt ger möjligheten att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning.²³ Ytterligare har socialtjänstlagen kompletterats med ett förtydligat brottförebyggande ansvar för socialnämnden.

²³ Regeringen (SOU 2020:47). Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag.

3.2 Nätverkskriminalitet och nyrekrytering

Sammanfattning och behov framåt

- Under de senaste åren ses en ökning av det grova, dödliga, våldet i Södertälje och det gäller även en ökning av antalet polisanmällda vapenbrott. Fortsatt ses att boende i Södertälje, främst i kommunens utsatta områden, upplever en påverkan från de kriminella nätverken i sina bostadsområden och att narkotikahandel upplevs ske öppet på flertalet platser i kommunen
 - » Dock kan flertalet positiva förflyttningar ses där färre platser bedöms ha en öppen narkotikaförsäljning. Arbetet behöver dock fortsatt utvecklas med fokus på den kriminella påverkan som syns och påverkar kommunens bostadsområden.
- Under senaste året har en positiv förflyttning skett gällande färre antal skadade och avlidna från grova våldsbrott, dock ses en ökning gällande sprängningar och explosioner som skett mot fastigheter i kommunen och som haft ett utpressningssyfte.
- En bedömning från verksamheter och i samverkan med polis är att nyrekryteringen ökat under senaste året. Det grova våldet utövas av individer som är allt yngre och det går fortare för de unga att ta på sig grövre uppdrag. Många av de unga upplevs även vara slipade i deras agerande med en hög medvetenhet om vad de gör och deras involvering i brottsligheten
 - » Arbetet behöver fortsätta kring att öka kunskap om nyrekrytering. Likt nationell forskning ses det även lokalt i Södertälje att det finns utmaningar med att de unga som idag är aktiva inom nätverkskriminalitet har ett eget missbruk eller multiproblematik samt att ökat stöd behövs med fokus på föräldrar och hela familjen.
- Det synliga våldet upplevs fortsatt vara kopplat till konflikter mellan de kriminella nätverk som har koppling till stadsdelsområden i Södertälje. Upplevelsen är även att nya, yngre individer även framkommer tydligt när tongivande äldre försvinner från områdena, men även att fler yngre vill ha stöd (lämna kriminaliteten) när konflikterna ökar. En utmaning som finns i det förebyggande arbetet är att konflikter och hotbilder kan vara kopplade till andra kommuner men att individerna bor eller befinner sig i Södertälje, vilket kräver en stärkt samverkan för att kunna bedöma risker och behov som kan vara gränsöverskridande över kommungränserna.
 - » I det fortsatta arbetet behöver det uppsökande arbetet fortsätta utvecklas samt möjligheter att erbjuda stöd med åtgärder som arbete, missbruksvård och sociala insatser. Det uppsökande arbetet bedöms ge en god effekt att både nå nya individer för att ge stöd, men även för att ge stöd under hela processen för att säkerställa ett lyckat avslut med sitt tidigare kriminella liv.
- I intervjuer med verksamheter framkommer ökade utmaningar gällande flickor och kvinnors delaktighet inom gängkriminaliteten. Rollerna kan vara olika men det finns fortsatt behov av att öka kunskapen och arbetsätt att nå målgruppen med fokus på flickor och kvinnor som möjliggörare, medhjälpare eller utförare, med kopplingar som flickvänner, familj, blivit utpressade eller som aktivt drivande personer.

Enligt nationell forskning har den totala våldsnivån i Sverige inte ökat sedan början av 1990-talet. Dock har det grova skjutvapenvåldet ökat och blivit värre.²⁴ I Sverige anses åtta av tio fall av dödligt skjutvapenvåld ske i den kriminella miljön och en stor andel av alla offer för dödligt skjutvapenvåld har varit en del av en kriminell konflikt.²⁵ Ungefär 40 procent av skjutningarna har även en koppling till utsatta områden. Det ökade dödliga skjutvapenvåldet är med andra ord i stor utsträckning synonymt med dödligt våld i kriminella miljöer.²⁶

Enligt Brå är de senare årens utveckling av det dödliga skjutvapenvåldet i kriminella miljöer svår att förklara utifrån mer traditionella faktorer, men en rimlig slutsats är enligt myndigheten att ökningen handlar om en särskild gruppdynamik i den kriminella miljön, där skjutningar utlöser varandra (s.k. social contagion). Varför en sådan dynamik har uppstått just i Sverige är dock i stor utsträckning oklart. Andra faktorer som nämns av Brå är bristande brottsbekämpning och förebyggande arbete, konflikter om narkotikamarknader, bristande integration samt ökade socioekonomiska klyftor i samhället. Även vapensmuggling och tillfällesstrukturer (tillgång till vapen) samt bristande förtroende för rättsväsendet kan vara av betydelse för utvecklingen.²⁷

Cylindermodellen – identifiera kriminella aktörer lokalt

Polismyndigheten tillämpar cylindermodellen för att identifiera vilka kriminella aktörer som utövar påverkan i området och i vilken kategori de kan placeras i. Cylindermodellen innehåller fyra aktörskategorier som kopplas till ett avgränsat geografiskt område (oftast bostadsområde). Dessa kategorier har en stark gemensam förankring i boendemiljön, och samverkar i brott såväl horisontellt (mellan jämnåriga) som lodrätt (mellan äldre och yngre). Dessa benämns A-, B-, C- och D-aktörer.²⁸

- A –

Äldre kriminella med förankring i boendemiljön
Har en strategisk förmåga och har en tongivande roll. Låg exponering och ses mer sällan i boendemiljön.
- B –

Kriminella i boendemiljön
Bevakar och hanterar kriminella intressen i bostadsområden. Ofta i åldern mellan 15–25 år.
- C –

Utåtagerande i boendemiljön
Utåtagerande med problembeteende och kriminellt beteende. Utför ofta tjänster och brott som bötning eller hot och våld.
- D –

Riskgruppen i boendemiljön
Riskgrupp som har en hög exponering och risk för att rekryteras in i kriminalitet, genom att de befinner sig på samma platser som de kriminella aktörerna och uppvisar normbrytande beteende.

24 Bland annat Sarnecki, Våldsutvecklingen i Sverige i Rostami m.fl.
25 Brå-rapport 2017:5, Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015
26 Brå. Konstaterade fall av dödligt våld 2022
27 Brå-rapport 2021:8, Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder samt Brå. Konstaterade fall av dödligt våld 2022
28 Polismyndigheten. Cylindermodellen – information

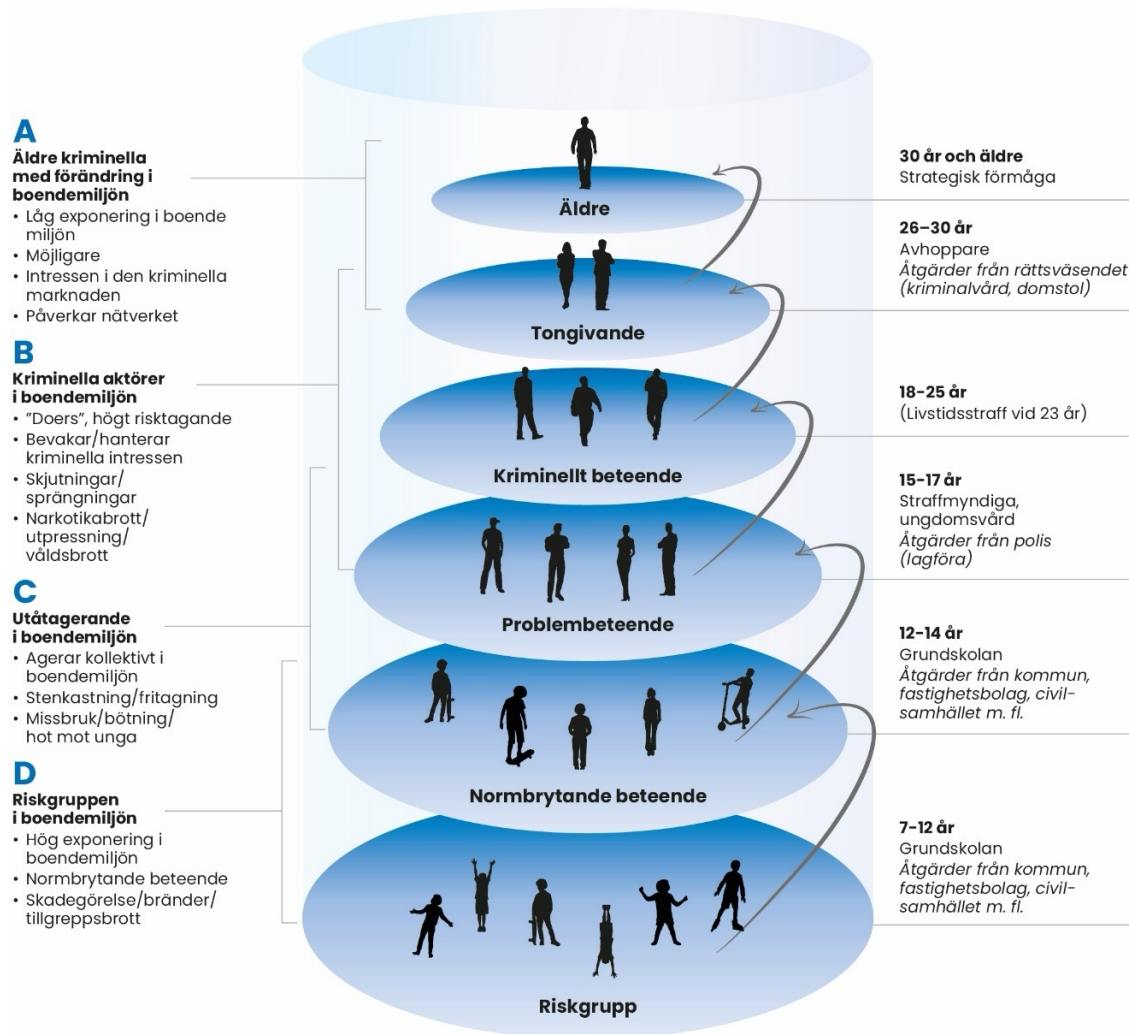

Bild. Bild från Polismyndigheten över cylindermodellen: A-, B-, C- och D-aktörer

Under våren 2024 offentliggjorde polisen den nationella lägesbilden över aktiva gängkriminella i Sverige. Syftet med lägesbilden var att förbättra kunskapsläget om hur omfattande de kriminella nätverken är och om deras strukturer. Bedömningen från polisen är att det i Sverige under åren 2021–2023 är omkring 14 000 personer som är aktiva i kriminella nätverk. De flesta aktiva har utförande roller, cirka 80 procent. Det är fortsatt en majoritet av män som är aktiva i kriminella nätverk (95 procent), även om fler kvinnor är aktiva i de lägre utförande rollerna och som möjliggörare.

Nationella våldsutvecklingen i den kriminella nätverksmiljön under 2024 och 2025

Den organiserade brottsligheten har enligt polisen blivit mer global, där det finns kopplingar och synergier från lokal, regional, nationell och internationell/global brottslighet.

Över tid har det grova våldet, kopplat till nätverksmiljön ökat stadigt och det gäller även antalet avlidna till följd av det grova våldet som skett från skjutningar och sprängningar. Under år 2024–2025 har antalet fall av dödligt våld minskat, däremot ses nationellt en ökning av sprängningar mot fastigheter. Som en följd av att flera skjutningar och sprängningar även skett på allmän plats så som på torg, i bostadsområden, utanför skolor och i trapphus ökade även risken för oskyldiga att komma till skada med en ökad oro och otrygghet som följd.

Nätverkskriminaliteten i Södertälje och ökat vapenvåld

Under år 2024 ökade antalet försök till mord med skjutvapen och under året skedde flertalet grova våldsbrott kopplade till den nätverkskonflikt som finns i staden. Sett över tid fortsätter de grova våldsbrotten att ske på offentliga platser i Södertälje, där det återkommande skett explosioner och skjutningar mot fastigheter men även skjutningar med dödlig utgång som skett öppet i den offentliga miljön under senaste åren. Återkommande information framkommer även om nätverkskriminella individer som ses maskerade i flertalet av kommunens bostadsområden och att det sker aktiv nyrekrytering av unga.

Under första delen av år 2025 har antalet skjutningar minskat jämfört med tidigare år, dock har antalet sprängningar ökat. En tydlig minskning och positiv trend är att antalet skadade och avlidna på grund av det grova dödliga våldet har minskat under första delen av år 2025.

En stor del av de grova våldsbrotten med explosioner och skjutningar mot fastigheter i kommunen har haft ett utpressningssyfte. Flera av dessa våldsbrott har även skett i bostadsområden som inte har samma typ av utmaningar som de områden som i kommunen bedöms som utsatta. Händelserna är mer kopplade till individer snarare än att just det geografiska områden är påverkat av nätverkskriminaliteten, även fast bägge faktorerna inte är ovanligt förekommande.

En utmaning som kommunens allmännyttiga fastighetsbolag upplever är även att det ökade våldet och antalet sprängningar lett till en stor otrygghet bland boende men även till en ovilja att flytta in i lägenheter som tidigare utsatts. En del av oron och rädslan är kopplat till osäkerheten om vilka som står skrivna på lägenheter och att det idag är lätt att ta reda på adresser där kriminella eller familj till kriminella står folkbokförda på.

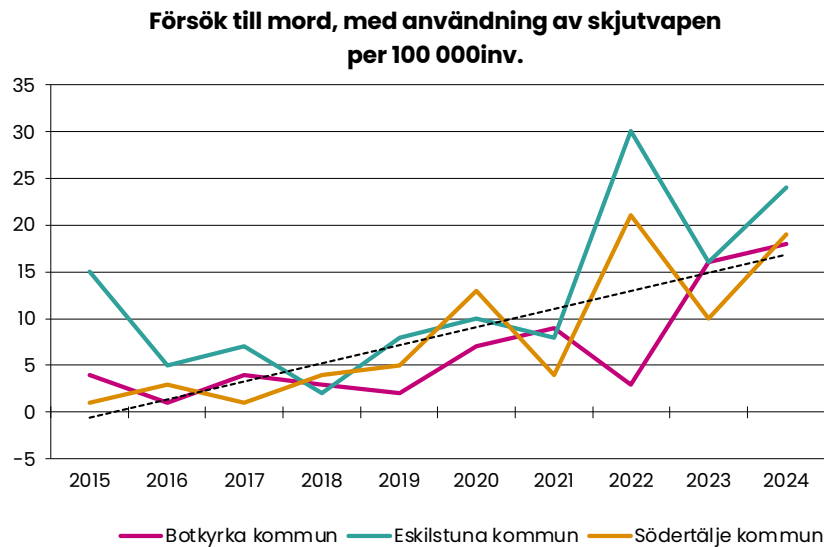

Diagram. Statistik över antalet försök till mord per 100 000 inv. Källa: Brå.

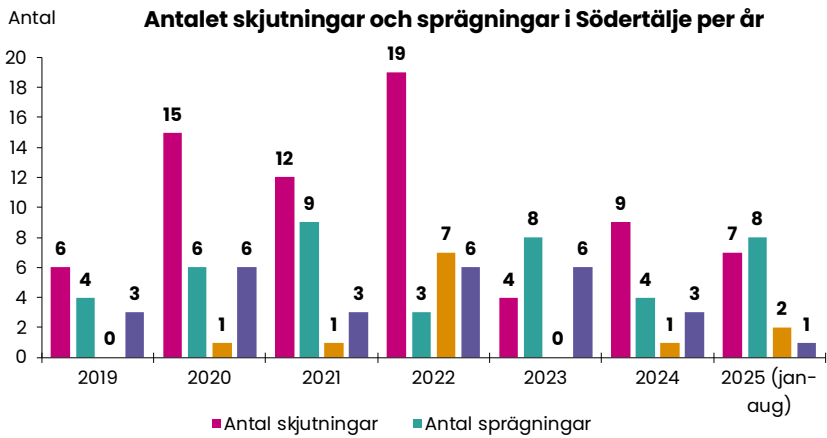

Diagram. Fördelning mellan antalet avlidna och skadade från skjutningar i Södertälje. Källa: Polismyndigheten

Tillgången på vapen i Södertälje kan i viss mån återspeglas i brottsstatistiken över upprättade polisanmälningar av vapenbrott som upptäckts av polisen. Under år 2024 har antalet vapenbrott fortsatt att öka i Södertälje och nivåerna är på betydligt högre nivåer jämfört med likande kommuner som även har utmaningar med nätverkskriminalitet.

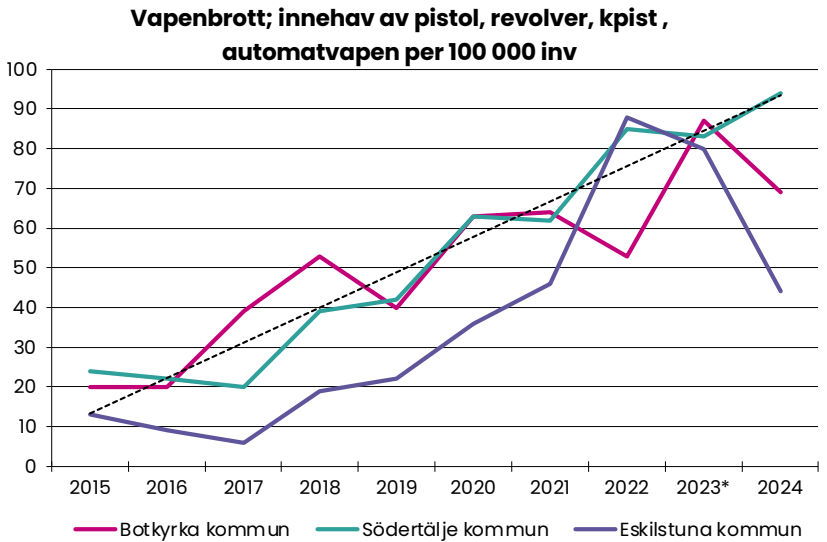

Diagram. Statistik över antalet vapenbrott (innehav) per 100 000 inv. Källa: Brå. * =förändring av brottskoder.

Narkotikabrott

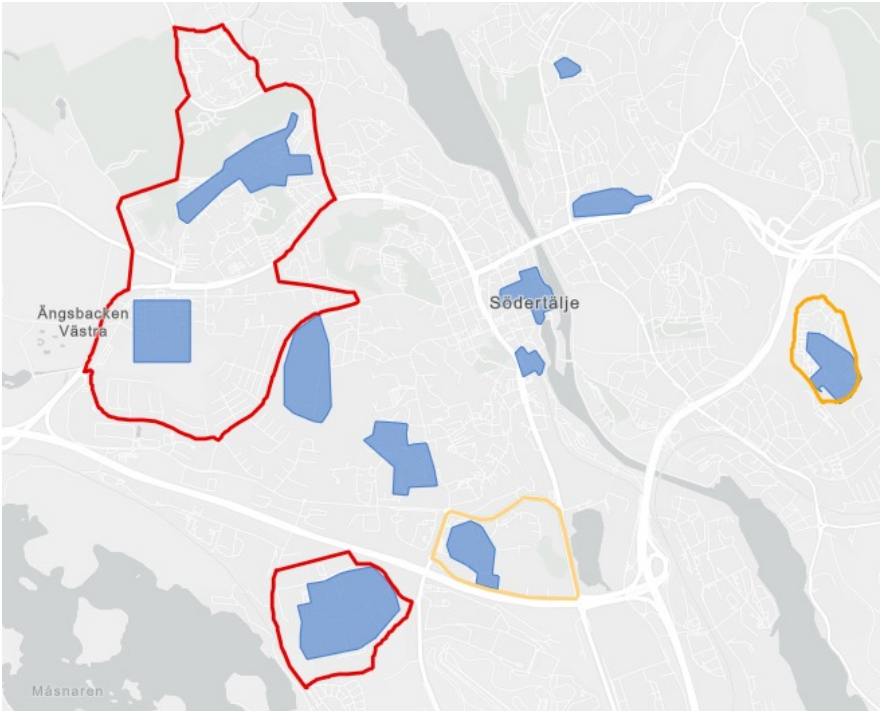
Narkotikabrott är idag en stor inkomstkälla för de kriminella nätverken och nyrekryteringen är ett sätt att bygga ut distributionskedjor för narkotika i när-området. I en studie av Brå identifieras att narkotikamarknaden har förändrats över tid, där den svenska marknaden har starkare kopplingar till aktörer i utlandet och möjligheten att importera narkotika är öppen för en bredare krets av kriminella än tidigare. I den lokala kontexten ses att kriminella nätverk har en högre strävan efter att styra narkotikamarknaden ("äga" platsen) på vissa geografiska platser och att konkurrensen om platser leder till högre konfliktnivåer mellan nätverken. Rapporten visar att nätverkens förmåga att kontrollera platser i socialt utsatta områden är en viktig förutsättning för alla delar av narkotikahanteringen – smugglingen, distributionen, förvaringen och försäljningen och att platserna har strategisk betydelse för nätverken.²⁹ I en kartläggning av narkotikabrott är det viktigt att identifiera att polisens statistik över narkotikabrott visar stora variationer över åren och speglar till stor del polisens närvaro och aktivitet för att upptäcka och lagföra brott på en plats. Därför krävs annan information för att få en mer heltäckande förståelse över förekomsten av narkotikabrott i Södertälje.

Stockholms läns kommuner ingår i en samverkan med bland annat Länsstyrelsen i Stockholm och polisen, för att stärka det lokala arbetet mot narkotikaförsäljning som bedöms ske öppet. En öppen drogscen (ÖDS) är en geografisk, bestående plats där bruk och försäljning av narkotika sker offentligt och uppfattas som problematisk av myndigheter eller allmänheten samt att det finns en oro för unga att etablera ett missbruk eller utveckla en kriminell livsstil.³⁰

Varje år genomförs en uppföljning som bedömer utvecklingen av brott och otrygghet på de platser som av polisen bedöms som öppna drogscener. I Södertälje har antalet platser minskat under år 2024 och år 2025 till att vara 11 platser och två platser har tagits bort (Lina och Turingelunden). Bilden nedan beskriver dessa platser, där hälften av platserna idag finns i bostadsområden som av polisen bedöms som utsatta. I en jämförelse mellan Södertälje och andra större kommuner och större städer i Sverige gällande polisanmälda narkotikabrott, så ses fortsatt relativt låga nivåer och antalet brott har även minskat under år 2024.

I den regelbundna trygghetsmätning som genomförs i kommunen ses under år 2025 en minskning av andelen boende i Södertälje som upplever problem med narkotikaförsäljning i sitt bostadsområde från 21% till 18% (-3%).

29 Brå (2021). Narkotikamarknader – En studie av smugglning, gatuförsäljning, internet-handel och köpare.
30 Samverkan Stockholmsregionen (2024). Öppna drogscener – En kartläggning i Stockholms län.

Karta. På kartan syns Södertälje kommuns fyra bostadsområden som är definierade som utsatta områden år 2023 enligt polisen (röd och gulmarkering) samt 11 definierade öppna drogscener för år 2025 (blå markering).

Bostadsområdena med flest antal polisanmälda narkotikabrott³¹ i Södertälje under år 2024:

- 1. Centrum (Norra stadskärnan/centrala Södertälje)
- 2. Fornhöjden
- 3. Blombacka
- 4. Hovsjö
- 5. Västergård

Narkotikabrott Antal per 100 000 inv.	
Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm
Östersund (1) 1844 per 100 000 inv.	Sigtuna (1) 12292 per 100 000 inv.
Kalmar (2) 1772	Stockholm (2) 1649
Örebro (3) 1737	Solna (3) 1605
Västerås (4) 1665	Botkyrka (4) 1504
Eskilstuna (5) 1609	Sundbyberg (5) 1494
Södertälje (18) 1010	Södertälje (6) 1010

Tabell. Fördelning mellan kommuner utifrån antalet polisanmälda narkotikabrott per 100 000 inv. Källa: Kolada

Foto: Foto: Polisen. Bilden är arrangerad.

Nyrekrytering av unga i Södertälje

I studier genomförda av Brå³² framträder en bild av att inträdesprocesser till gängkriminalitet går fortare idag än för tio år sedan. När personer själva berättar om sin väg in i kriminalitet återkommer att den synliga kriminaliteten, i kombination med svag anknytning till skola och familj, varit en bidragande orsak. Enligt Brå är det en förutsättning för att yngre barn ska involveras i kriminella nätverk att det;

- finns äldre barn (15–20 år) som är närvarande i bostadsområdet, visar upp en eftersträvsvärd livsstil och är tillgängliga för kontaktsökande
- sker genom att tongivande äldre gör sig synliga i bostadsområdet, men det sker också digitalt. En slags relation byggs upp och de äldre och de yngre kan umgås dagligen.

I studien visas också att då äldre är frånvarande under längre tid, till exempel för att de är frihetsberövade eller flyttar kan möjligheten att kontrollera de yngre försvagas och det bli lättare för de unga att hoppa av.

Forskning från Brå³³ visar även att nätverksinvolverade unga i större grad är involverade i grövre våldsanvändning och förekomst av vapen, men det är även mycket vanligare att dessa unga har egna problem med narkotikaanvändning.

Det har identifierats att nyrekrytering sker frekvent på flertalet platser i kommunen och detta beskrivs mer i nedan kapitel om kommunens prioriterade bostadsområden. En bedömning från verksamheter och i samverkan med polis är även att nyrekryteringen har ökat under år 2025.

Unga upplevs som slipade i sitt agerande, med en hög medvetenhet om vad de gör och om sin involvering i brottsligheten

Enligt kommunens verksamhet som arbetar med insatser till de unga som bedöms vara involverade i nätverkskriminalitet ses även i Södertälje att det grova våldet utövas av individer som är allt yngre och att det upplevs gå fortare till att de unga tar på sig grövre uppdrag.

Många av de unga som idag ingår i en förebyggande insats upplevs även vara slipade i deras agerande med en hög medvetenhet om vad de gör och deras involvering i brottsligheten. I arbetet sker samverkan med de ungas föräldrar och där kan det finnas brister i föräldraskapet med att föräldrarna inte vill se ungdomen som kriminell, men även att det kan förekomma fall där de själva som föräldrar är kriminella eller att de får ekonomiska fördelar av deras barns kriminalitet som ett medberoende. Likt den nationella forskningen så ses det även lokalt i Södertälje utmaningar med att de unga som idag är aktiva inom nätverkskriminalitet har ett eget narkotikamissbruk eller multiproblematik.

I Södertälje kommun så sker en stor del av arbetet med att identifiera och samverka förebyggande mot det dödliga skjutvapenväldet inom arbetet med Trefas och SIG (sociala insatsergrupper).

Flickor och kvinnor inom gängkriminaliteten

Det finns olika orsaker till att personer kliver in i den kriminella världen och olika skäl till att rekryteringen sker. Det finns personer som självmant väljer att kliva in och personer som hotas eller tvingas utföra handlingar (ofta kan det vara även båda orsakerna). Detta leder ofta till en dubbelutsatthet, som både misstänkt för brott och som brottsoffer på samma gång.

Tidigare arbete med att kartlägga och arbeta uppsökande mot gängkriminalitet inom ramen för exempelvis cylindermodellen har haft fokus på män och pojkar – vilket gör att flickors och kvinnors delaktighet osynliggörs. Forskning påvisar även att många blundar kring kvinnor inom både rättsväsendet och av myndigheter, utifrån det man kan benämna som ”den rosa lagbo-ken”. Vilket syftar till att kvinnor ofta döms mildare för brott och att kvinnor kan förbises insatser av socialtjänsten.³⁴

Utifrån intervjuer med flickor och nationell forskning kan vissa komponenter som skiljer sig ses mellan flickor och pojkar som är en del av kriminella gäng:

Flickorna uppger att de ser sig själva som **lite smartare än killarna** och vill inte dra till sig uppmärksamhet

– kan vara hjärnan bakom planeringen

Flickorna ser ibland inte sig själva som **kriminella**

– risk att man ser sig själv som en del av ett kompisgäng mer än ett kriminellt gäng

Hur har flickorna råd med **dyra kläder eller fixade naglar?**

– attribut och koder som är förknippade med kriminalitet kan se annorlunda ut med flickor

31 Region Stockholm. Regional lägesbild – Om livsvillkor, brott, narkotika samt otrygghet.

32 Brå (2023). Barn och unga i kriminella nätverk. Rapport 2023:13

33 Brå (2025). Barn under 15år som begår allvarliga brott. Rapport 2025:11

34 KSAN, Kvinnoorganisationernas samarbetsråd i alkohol- och narkotikafrågor (2025). Osynliga och utsatta: Tjejer i och exploaterade av gängkriminalitet.

Alla kvinnor och flickor som är den del av den organiserade brottsligheten är dock inte det av samma orsak och det går att idetifera olika roller som flickor och kvinnor kan ta eller få:³⁵

Bild. En sammanfattning av forskning som beskriver olika roller som flickor och kvinnor kan ha.

Även kommunens allmännyttiga bostadsbolag ser utmaningar kring att flickvännen eller familj till nätverkskriminella stått på lägenhetskontrakt som en fasad. Detta är utmanande då dessa individer inte kan upptäckas genom olika typer av kontroller, då de exempelvis inte är tidigare dömda eller enligt register är kopplade till individer som begår brottslighet. Dessa lägenheter som står skrivna på flickvännen eller familj kan ses som riskområden för att förvara narkotika eller vapen.

Preventiva vistelseförbud

Från och med år 2024 har polisen fått möjlighet att besluta vistelseförbud på avgränsade geografiska områden för individer inom kriminella gäng. Detta förbudet innebär att individer förbjuds att vistas på ett avgränsat område, om individen medvetet utövar brottslighet som påverkar tryggheten eller risken för grova våldsbrott.

Under år 2024 har det i Södertälje beslutats om totalt 9 vistelseförbud som har berört följande områden där invidvider inte får vara;³⁶

Område	Södertälje centrum	Ronna	Hovsjö	Fornhöjden	Saltskog
Aktiva beslut	7	6	6	2	1

Avhopparverksamhet och förutsättningar för att förebygga brott

I svensk forskning kring vad som leder till att individer vill lämna en kriminell livsstil är utgångspunkten i en så kallad exitprocess, att individen verkligen vill förändra sitt liv. Samtidigt behövs även en uppbyggnad av ett annat liv – vilket kan handla om arbete, boende och fungerande relationer med släkt och nya vänner. Särskilt viktigt är det att utveckla relationer som skiljer sig från de som man hade i den kriminella världen. Denna omorientering kräver ofta stöd med att komma bort från den miljön.

Brå har i studier sammanställt en kunskapsöversikt över vilka faktorer som ökar möjligheterna för någon att lämna ett kriminellt sammanhang. Med upphörande (s.k. desistance) menas processen när en kriminellt belastad person överger sin kriminella bana och övergår till ett liv utan kriminalitet. Med upphörandefaktorer avses omständigheter som leder till att en person slutar begå brott. Det kan till exempel vara känslomässiga och sociala förändringar som leder till att en individ slutar att begå brott. Sociala vändpunkter kan vara ett nytt jobb, nya vänner, en ny partner eller att bli förälder, så kallade "turning points" och "hooks for change". Förutsättningar för att förebygga brottslighet enligt forskning är även att stärka individens umgänge, då en negativ faktor för brottslighet är kriminellt umgänge. Föräldraresurser kan även verka skyddande för att förebygga brott och vid upphörande från att begå våldsbrott visar forskning att de faktorer som starkast kunde knytas var god föräldrakontroll, låg grad av stress hos föräldrarna och en god bostadssituation (stadigvarande och utan trångboddhet).³⁷

I intervjuer med verksamheter inom Södertälje kommun som arbetar med avhopparprogram, lyfts uppfattningen att det synliga våldet fortsatt upplevs ha blivit mer decentraliserat med konflikter mellan de kriminella nätverken som har koppling till stadsdelsområden i Södertälje. Upplevelsen är även att nya, yngre individer framkommer tydligt när tongivande äldre försvinner från områdena samt att fler yngre vill ha stöd när konflikterna ökar. En utmaning som finns i det förebyggande arbetet är att konflikter och hotbilder kan vara kopplade till andra kommuner men att individerna bor eller befinner sig i Södertälje, vilket kräver en stärkt samverkan för att kunna bedöma risker och behov som kan vara gränsöverskridande över kommungränserna.

Inom avhopparverksamheten i Södertälje har man under de senaste åren kommit i kontakt med cirka 50–60 individer som fått någon kontakt eller insats av kommunens avhopparteam. Under åren har kommunens avhopparverksamhet och SIG (sociala insatsgrupper) fortsatt att utvecklas. Senaste åren ses en stadig ökning gällande antalet individer som varit aktuella för avhopp. Under år 2025 är exempelvis ett 20-tal personer aktiva inom en avhopparsinsats, där ca hälften är egna ansökningar från den kriminella själv som vill ha hjälp men även att man inkommer efter att ha avtjänat ett fängelsestraff på anstalt. Under år 2024 uppnådde även ett flertal individer ett fullbordat avhopp där man lämnat kriminaliteten helt.

Fler och fler hör av sig till kommunen och vill få stöd i att lämna ett kriminellt liv

35 Göteborgs stad (2022). "En blind fläck": Tjejer och gängkriminalitet – en ESF-finansierad förstudierapport. Socialförvaltningen Nordost.

36 Polismyndigheten (2025). Preventiva vistelseförbud – En effektutvärdering av meddelade vistelseförbud i polisregion Stockholm 2024.

37 Brå (2021). Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet och faktorer av betydelse för att lämna ett kriminellt liv. Rapport 2021:5.

Kommunen har även utvecklat sin metod med att erbjuda råd och stöd till individer och där ser man en ökning av antalet samtal som inkommer. En utmaning som verksamheten upplever är att man ser att fler unga individer vill lämna det kriminella livet, vilket även kan höra ihop med att många yngre kriminella utför allt grövre brottlighet och är mer involverade än tidigare.

I kontakten med de individer som vill lämna kriminaliteten så upplever verksamheten fortsatt att det är en framgångsfaktor att många individer vill komma i kontakt med avhopparprogram och vill prata samt få stöd av socialtjänsten. Något som även ökat under senaste året och en upplevelse är att fler kriminella personer idag vet att det finns hjälp att erbjudas av kommunen. En utmaning kring att utveckla det uppsökande arbetet är dock att individer själva ska höra av sig eller att man är beroende av att information från brottsutredande myndigheter som polis ges om vilka individer som är i stort behov av att lämna sin kriminella livsstil.

I arbetet med att få en individ att kunna lämna en kriminell livsstil är det enligt forskningen en viktig del att kunna skapa s.k. sociala vändpunkter i individens liv som jobb, utbildning eller bryta från ett eget missbruk. Verksamheten i kommunen upplever att just skapa förutsättningar kring individen i arbetet med avhopp är avgörande, då flera inom kommunen exempelvis har misslyckats att lämna kriminaliteten just på grund utav att de inte kan få ett jobb och då får inte kommunens arbete fulleffekt med att få fler att lämna en kriminell livsstil. I det fortsatta arbetet är det viktigt att arbeta med dessa stödåtgärder som kan göra att individen kan skapa sig ett nytt liv, detta kan gälla exempelvis social träning och nya sammanhang att umgås med vänner (då ett avhopp kan leda till stor ensamhet för individen) men även att jobba med individens eget missbruk.

I det fortsatta arbetet behöver det uppsökande arbetet fortsätta utvecklas, då detta arbete bedöms ge en god effekt att både nå nya individer för att ge stöd att lämna en kriminell livsstil men även ge stöd under hela processen för att säkerställa ett lyckat avslut med sitt tidigare, kriminella liv.

Lagändringar på området

Under senaste åren har ett flertal nya lagar införts för att underlätta polisens arbete mot gängkriminalitet. Den ena lagen ger polisen möjlighet att införa säkerhetszoner. Beslut om säkerhetszon i Södertälje togs exempelvis under år 2024 för att gälla bostadsområdena Geneta och Västra Blombacka, efter en eskalerande konfliktnivå och mord i nätverksmiljön. Ytterligare har polisen fått möjlighet att besluta vistelseförbud på avgränsade geografiska områden för individer inom kriminella gäng. Ytterligare har en ny lag trätt i kraft där hyresvärdar lättare kan säga upp hyreskontrakt och vråka personer som är kopplade till brottslighet som genomförs i närområdet till bostaden.

38 Regeringen (2023). Åtgärder för tryggare bostadsområden SOU 2023:57.

Foto: David Lagerlöf

3.3 Utsatta områden och områden med icke-önskvärd utveckling

Sammanfattning och behov framåt

- Flertalet bostadsområden i Södertälje, som idag även bedöms av polisen som utsatta, har fortsatt en identifierad negativ utveckling. Det berör bland annat en hög otrygghet bland boende, kriminella gäng som påverkar området och problematik med narkotikahandel. Även nyrekrytering sker aktivt i bostadsområdena och unga i riskzon som är ordningsstörande har observerats i flertalet av områdena.
 - » I det fortsatta arbetet krävs en stärkt samverkan mellan lokala aktörer som finns i respektive område (fastighetsägare, näringsliv och civilsamhälle) och en förmåga att arbeta riktat, i samverkan, mot de lokala utmaningar som identifierats
- I ett par områden ses dock positiva förflyttningar. Detta gäller främst området Saltskog och Lina, där ett flertal tidigare utmaningar har minskat i omfattning.
- I Södertälje kommun har de socioekonomiska förutsättningarna för flertalet invånare förbättrats de senaste tio åren. Dock har flertalet av bostadsområden fortsatt en större andel boende som har sårbara livsvillkor. Invånarnas upplevelse av utanförskap och segregation har lyfts av kommunens verksamheter som utmaningar för fortsatt arbete, något som kommer kräva långsiktiga och breda förebyggande insatser för att skapa en positiv förflyttning.
 - » Det krävs ett brett förebyggande arbete för att på sikt vända utvecklingen i områden som idag bedöms av polisen som utsatta. Komponenterna som behöver lyftas är risk- och skyddsfaktorer som livsvillkor, segregation, sårbara familjeförhållanden, ekonomisk marginalisering och exempelvis om elever klarat grundskolan eller saknar gymnasiebehörighet. Men det handlar även om komponenter i bostadsmiljön som kan leda till en högre utflyttning och lägre vilja till inflyttning.

I det brottsförebyggande arbetet för kommunen är det viktigt att även lyfta in den påverkan som lokal brottslighet har på kommunens bostadsområden, för att stärka möjligheten för att förändra negativa trender till positiv utveckling både för individer och hela bostadsområden.

Det finns forskning som påvisar att bostadsområdet och intilliggande platser kan ha betydelse för framväxten och upprätthållandet av normbrytande och kriminella beteenden. På så sätt kan kriminella miljöer växa fram i boendemiljön. Det är på dessa platser som individerna kommer i kontakt med kriminella miljöer och träffar personer som redan är benägna att begå brott.³⁹

Vad är ett utsatt område?

Utsatta områden, eller socialt utsatta områden som de också kallas, är ett vanligt förekommande begrepp i samhällsdebatten. Dock saknas en allmänt vedertagen definition. Polismyndigheten använder begreppet utsatta områden. Ofta kopplas begreppet till geografiskt avgränsade områden med låg socioekonomisk status och höga nivåer av otrygghet och brottslighet. Polisens nationella operativa avdelning (NOA) har tidigare identifierat utsatta områden utifrån en tregradig skala: utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden. Bedömningen har gjorts regelbundet sedan år 2015 och genomförs vartannat år. Under år 2025 förändrade polisen kriterierna från att vara tre nivåer till att gälla två; särskilt utsatt område och utsatt område. Bedömningskriterierna för år 2025 beskrivs enligt polisen som följande:⁴⁰

Ett utsatt område är ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på den sociala kontexten i lokalsamhället (till exempel genom hot, utpressning och öppen narkotikahandel). Detta framträder genom att boende och andra aktörer i området medvetet eller omedvetet anpassar sig till de kriminella aktörerna, exempelvis genom en tystnadskultur eller upplevd otrygghet, vilket i sin tur leder till en minskad benägenhet att anmäla brott och medverka i rättsprocessen. I området sker även rekrytering och insocialisering av barn och unga till organiserad kriminalitet. Läget bedöms som allvarligt.

Ett särskilt utsatt område har förutom ovan omfattande inslag av flera kriminella tillstånd som en utpräglad tystnadskultur och en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. I området förekommer våldshandlingar i offentlig miljö och systematiska hot mot vittnen, målsägande och anmälare. Området kännetecknas även av parallella samhällsstrukturer där de boende hellre vänder sig till andra än polisen i ett utsatt läge. Ytterligare kännetecken är förekomst av extremism, hög koncentration av kriminella samt rekrytering och insocialisering av barn och unga i organiserad kriminalitet. Sammantaget innebär situationen i området att det är svårt för polisen att fullfölja sitt uppdrag, vilket förutsätter regelmässig anpassning av arbetsätt och utrustning. Läget i ett särskilt utsatt område anses vara akut.

39 Gerell m.fl., Att vända utvecklingen – från utsatta områden till trygghet och delaktighet samt Per-Olof H. Wikström, När brott blir ett acceptabelt handlingsalternativ.

40 Polismyndigheten. Utsatta områden | Polismyndigheten (polisen.se)

I bedömningen av utsatta områden ingår bland annat att se hur utvecklingen i området utvecklas och vilka komponenter som kan behöva förändras, för att skapa en positiv förändring.

Komponenter i bedömningen handlar bland annat om:

- risk- och skyddsfaktorer som livsvillkor, segregation, sårbara familjeförhållanden, ekonomisk marginalisering och exempelvis om elever klarat grundskolan eller saknar gymnasiebehörighet.
- komponenter i bostadsmiljön som kan leda till hög utflyttning och låg vilja till inflyttning kan vara dåliga boendemiljöer med förekomst av mycket klotter, skadegörelse, anlagda bränder, öppen narkotikahandel.
- stor påverkan av kriminella strukturer/nätverk som påverkar bostadsområdet
- negativ utveckling kring hög tystnadskultur, parallella samhällsstrukturer och polisens möjlighet att verka i området.

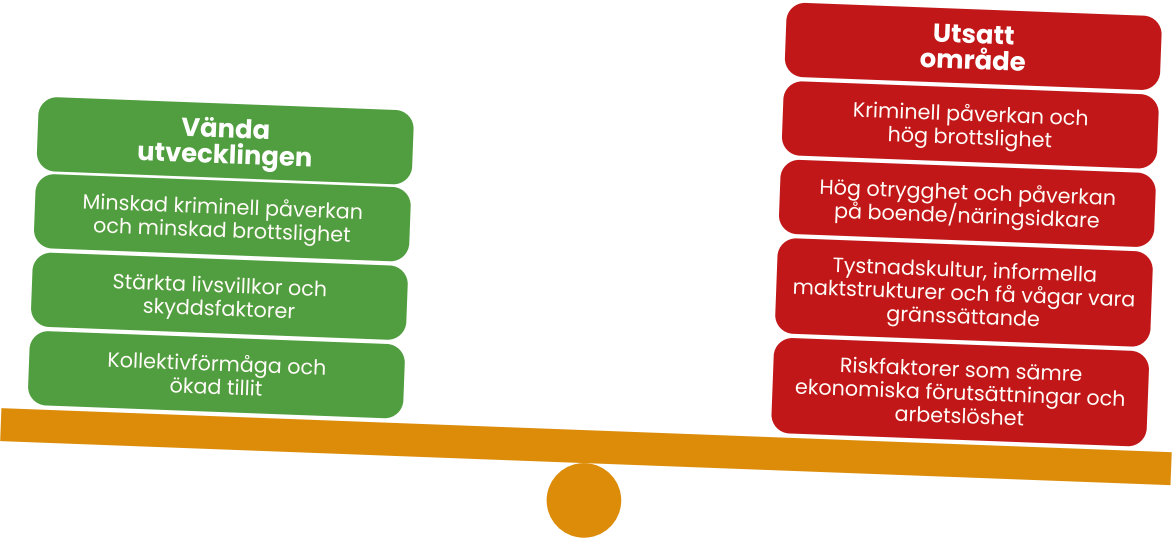

Bild. Ovan bild beskriver de komponenter som ingår i bedömningen enligt tidigare forskning på området.

Att vända utvecklingen

Det förebyggande arbetet behöver därför rikta sig både till strukturella faktorer, som exempelvis förändringar i bostadsbeståndet som förvaltning eller bostadsbyggandet samt individuella faktorer, som möjligheter att få ett jobb eller högre inkomst. Att arbeta för en positiv utveckling i bostadsområdena kräver därmed en bred åtgärdsplan som riktar sig till olika komponenter och samtidigt riktas mot både kortsiktiga mål och långsiktiga förflyttningar.

41 Gerell, Hallin och Westerdahl (2020). Att vända utvecklingen: från utsatta områden till trygghet och delaktighet.

Kollektiv förmåga och områdesarbete

Brottslighet och otrygghet i bostadsområden har en stark koppling till faktorer som lokalsamhällestillit och den kollektiva förmågan. Kollektiv förmåga är en kombination av sammanhållningen mellan invånare i ett bostadsområde och deras gemensamma förväntningar om att verka för att uppnå gemensamma mål, exempelvis en trygg och ordnad miljö. I utsatta områden ses även en högre grad av omflyttning och att det är lägre grad av de boende som känner och litar på sina grannar, i jämförelse med andra bostadsområde. Vilket även ytterligare kan påverka den kollektiva förmågan och möjligheten att stärka bostadsområdena för en långsiktig förändring.

Parallella samhällsstrukturer

I bedömningen för om ett område definieras som utsatt ingår bedömningen av ifall det förekommer parallella samhällsstrukturer. Det innebär att det ska pats alternativa lösningar till samhällsfunktioner som rättssystem, bostads- eller arbetsförmedling, lånesystem för pengar eller skydd och säkerhet.

Nedan beskrivs polisens bedömning av utvecklingen över tid i de bostadsområden i Södertälje som bedöms som utsatta. Under år 2025 förändrades modellen för bedömningen till att gälla två nivåer jämfört med tidigare tre nivåer, då nivån riskområde har inkluderats i de andra två nivåerna.

Förändringar i bedömningen över åren	Ronna	Geneta	Lina	Hovsjö	Fornhöjden	Saltskog
2015	Särskilt utsatt	Särskilt utsatt	Särskilt utsatt	Utsatt	Utsatt	Ej utsatt område
2017	Särskilt utsatt	Särskilt utsatt	Särskilt utsatt	Utsatt	Utsatt	Ej utsatt område
2019	Särskilt utsatt ⬇️ (negativ förändring)	Särskilt utsatt ⬇️ (negativ förändring)	Särskilt utsatt ⬇️ (negativ förändring)	Riskområde ⬇️ (negativ förändring)	Riskområde ⬇️ (negativ förändring)	Ej utsatt område
2021	Särskilt utsatt ⬆️ (positiv förändring)	Särskilt utsatt ⬆️ (positiv förändring)	Särskilt utsatt ⬆️ (positiv förändring)	Riskområde ➡️	Riskområde ➡️	Ej utsatt område
2023	Särskilt utsatt ➡️	Särskilt utsatt ➡️	Särskilt utsatt ➡️	Särskilt utsatt ⬇️ (negativ förändring)	Riskområde ➡️	Utsatt område ⬇️ (negativ förändring)
2025	Särskilt utsatt ➡️	Särskilt utsatt ➡️	Utsatt område ⬆️ (positiv förändring)	Särskilt utsatt ➡️	Utsatt område ➡️	Utsatt område ➡️

Tabell. Information om polisens bedömning av utsatt område. Källa: Polisen

Brottsproblematik och påverkan på lokala bostadsområden i Södertälje kommun har i viss mån förändrats under de senaste åren. Under 2010-talet identifierades bland annat ökad social oro bland unga med stenkastning, bilbränder och utåtagerande beteende mot polis. Under början av 2020-talet sågs en tydlig minskning av den utåtagerande sociala oron och bilbränder, medan problematiken kring grövre våldsbrott som skjutningar och våldsdåd i offentliga miljöer har ökat. Nedan ses utvecklingen över tid gällande bilbränder i jämförelse med kommuner som har liknande utmaningar som Södertälje kommun.

Nedan presenteras antalet livskvalitetsbrott som polisanmälts i ett urval av bostadsområden i Södertälje, från den regionala lägesbilden över brott och otrygghet från Region Stockholm.⁴²

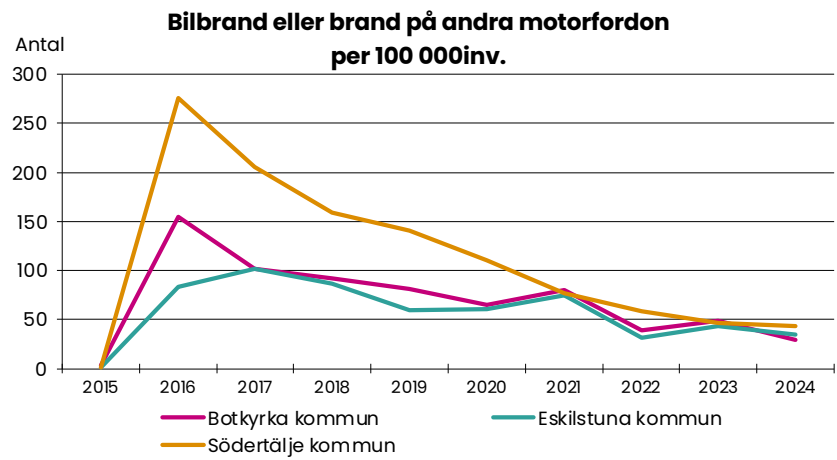
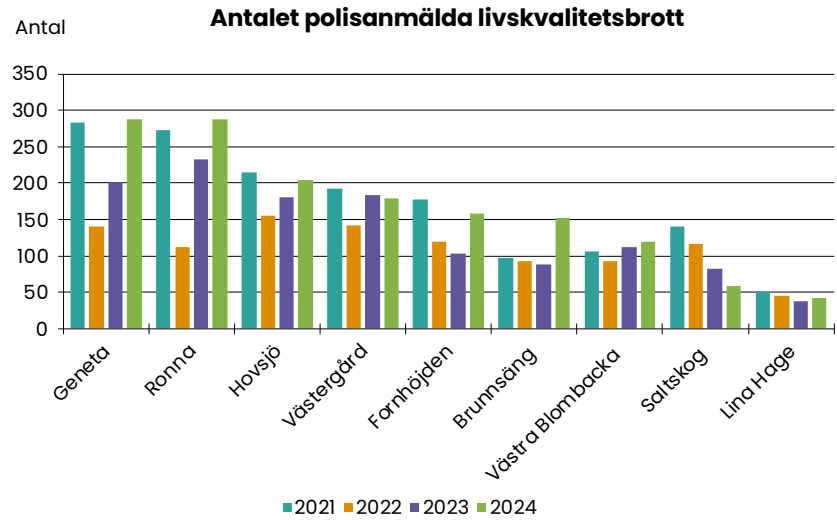

Diagram. Statistik över antalet bilbränder och brand på motorfordon per 100 000 inv. Källa: Brå.

Definitionen omfattar den typ av brott och ordningsstörningar som är synliga och som därmed påverkar tryggheten i vardagen. Dessa brottskoder har delats in i tio brottskategorier så som stöld, misshandel, skadegörelse, fordonsbrott med mera. Nedan beskrivs utvecklingen i respektive område separat.

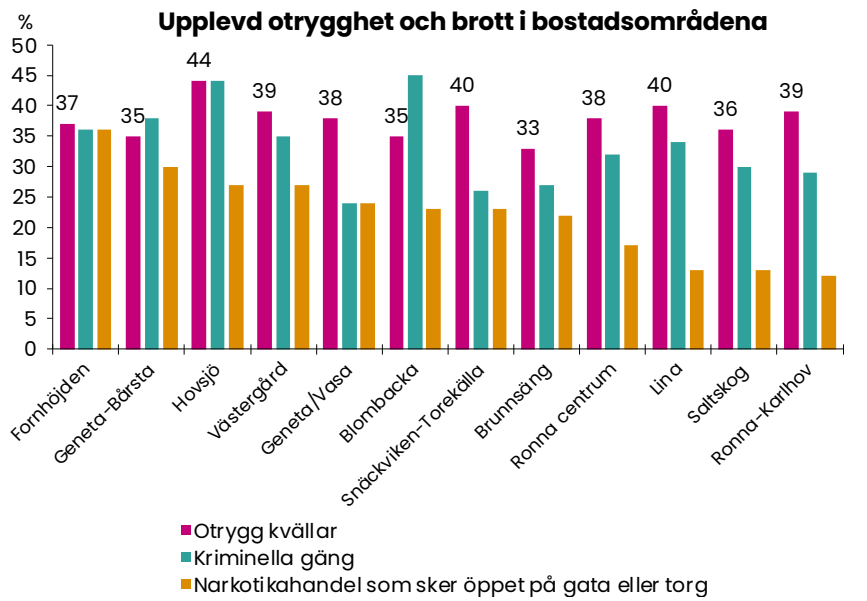
Tabell. Antalet polisanmälda brott per bostadsområde. Källa: Statistik från Regionala lägesbilden, Region Stockholm.

42 Statistik från regionala lägesbilden, 2023. Regional lägesbild, trygghet-otrygghet (arcgis.com)

Högre otrygghet och upplevda utmaningar i bostadsområdena

Under år 2025 genomfördes en trygghetsundersökning i Polisregion Stockholm, där polisen och kommunerna i samverkan har genomfört undersökningen. I Södertälje kommun svarade cirka 3 700 invånare (+1 200) på undersökningen som ställer frågor om otrygghet, utsatthet för brott och förtroende till kommun samt polis. En positiv förflyttning ses att fler personer som bor i kommunens utsatta områden valde att svara på enkäten under år 2025, i jämförelse med år 2024.

I Södertälje kommun ses det tydligt att en högre otrygghet och upplevd problematik kring kriminella gäng ses i kommunens utsatta områden men även områden som under det senaste året har drabbats av våldsbrott som sprängningar eller skjutningar. Den upplevda otryggheten i de områden som definieras om utsatta har dock minskat under år 2025, jämfört med tidigare år. Dock är det fortsatt höga nivåer av otrygghet, i jämförelse med övriga bostadsområden i Södertälje.

Tabell. Statistik från trygghetsmätning 2025. Polismyndigheten. Fördelning av områden med högsta nivåer (andel %) av boende som upplever problem.

I intervjuer med verksamheter inom Södertälje kommun identifieras fortsatt flertalet utmaningar som ses i bostadsområdena. Det gäller bland annat:

- observationer om att narkotika och vapen förvaras och hittas i fastigheter i områdena,
- nedskräpning och dumpning av sopor i och omkring fastigheter,
- centrumområden i bostadsområden används inte idag aktivt och undviks av många av de boende.

Ytterligare beskriver verksamheterna inom kommunen en upplevelse att det idag finns en lokal segregation och ett upplevt utanförskap i vissa av bostadsområdena. Bland annat identifieras att många unga sällan är utanför sitt eget bostadsområde samt att vissa boende kan sakna förtroende till myndigheter.

Socioekonomisk sårbarhet och livsvillkor i bostadsområdena

I Södertälje ses fortsatt en positiv utveckling över tid gällande förbättrade livsvillkor för boende i kommunen. Bland annat har antalet barn som bor i familjer med låg socioekonomi minskat från 20% i början på 2010-talet till 10% (2023). Dock har kommunen fortsatt en av de högsta nivåerna av personer som har låg socioekonomisk standard i Stockholms län, med 19% av medborgarna i Södertälje som har låg socioekonomisk standard.⁴³

Ser man på utvecklingen gällande socioekonomiska förutsättningarna i kommunens utsatta områden, så har det även där skett positiva förflyttningar sedan 2010-talet men fortsatt har många boende i kommunens utsatta områden bristande ekonomiska förutsättningar.

En risk vid hög socioekonomisk utsatthet i bostadsområden är att barn och unga ser efter andra möjligheter att få en inkomst och det skapar en ökad risk för nyrekrytering. I flertalet bostadsområdena ses även en hög arbetslöshet bland de boende, vilket bidrar till en ökad sårbarhet hos individer och en riskfaktor för barn och unga vars föräldrar inte har ett arbete eller låg inkomst.

Nedan presenteras en karta över andelen boende som har låg socioekonomisk standard fördelat per bostadsområde.

En risk är att unga ser sig om efter andra möjligheter att få en inkomst

43 Boverket: Segregationsbarometern.

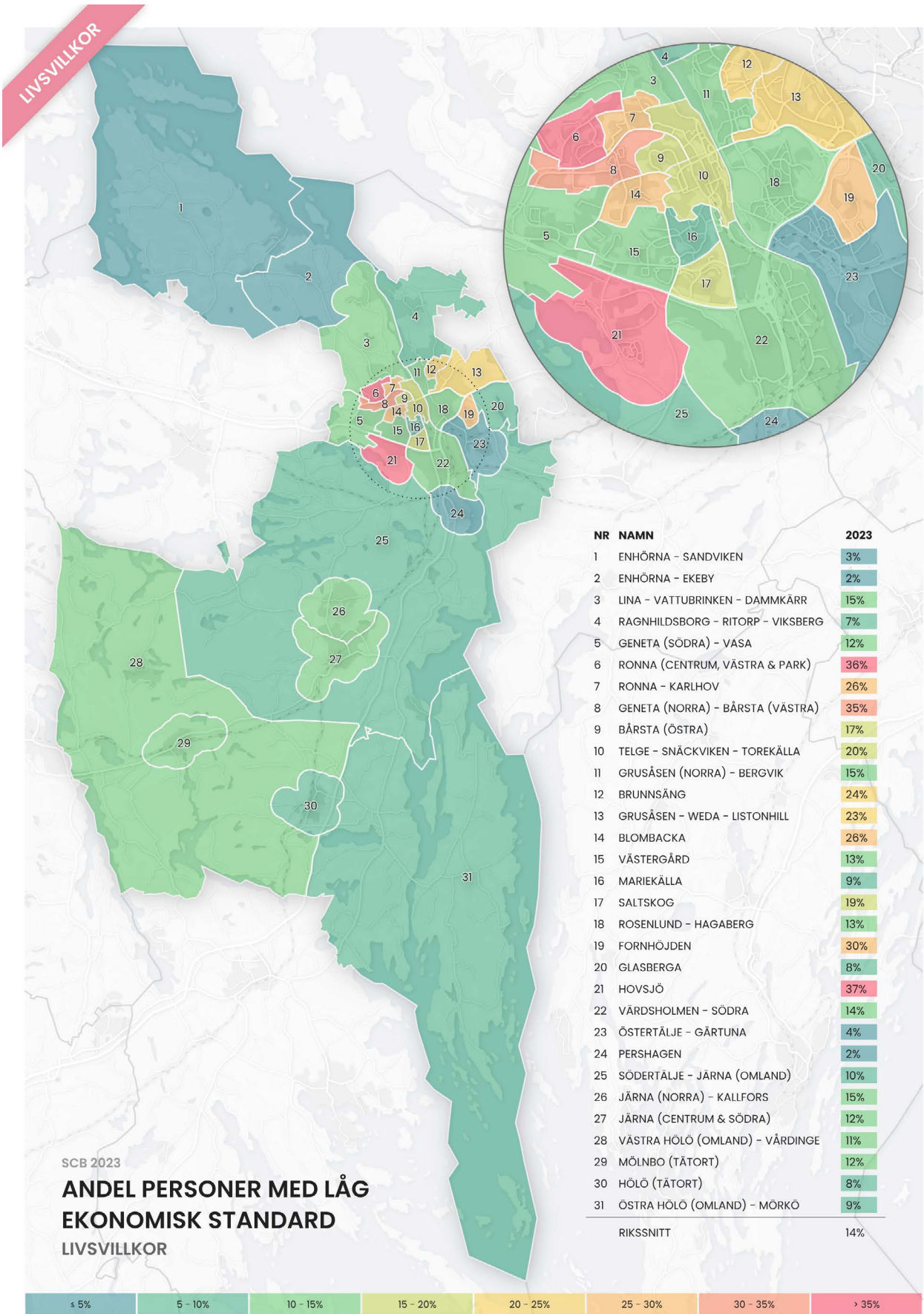

Bild. Fördelning av andelen boende med låg socioekonomisk standard per RegSo-område år 2023

Lokala förutsättningar i områdena

Varje vecka träffas delar av Södertälje kommuns olika verksamheter som fritids-
gårdsverksamhet, utbildningskontor, trygghets- och säkerhetsavdelning, soci-
altjänsten med flera och andra aktörer som polisen, kollektivtrafik och bevak-
ningsbolag inom ramen för arbetsmetoden Effektiv samordning för trygghet
(EST). Syftet med mötena är att få en gemensam lägesbild av vad som händer i
Södertälje, för att rätt resurser ska användas vid rätt tillfälle. Under mötena lyfts
pågående problematik i kommunens bostadsområden.

Nedan presenteras några av de identifierade lokala problembilder och kompo-
nenter som påverkar den upplevda tryggheten i bostadsområdena som idag
bedöms av polisen som utsatta samt bostadsområden som även kan bedömas
av kommunen ha en icke-önskvärd utveckling.

Ronna

Bostadsområdet Ronna har sedan år 2015 bedöms av polisen som ett **särskilt
utsatt område**. Bostadsområdet har cirka 10 000 invånare och bedöms av poli-
sen hänga samman med omkringliggande bostadsområdena Geneta och Lina.
Under år 2024 och år 2025 har de grova våldsbrotten med skjutningar med dödlig
utgång fortsatt att minska, men det finns fortsatt utmaningar i områden med stor
påverkan från kriminella individer, narkotikaförsäljning och nyrekrytering. Under
år 2024 har även antalet polisanmälda brott i offentlig miljö fortsatt att öka, med
bland annat en ökning av narkotikabrotten och våldsbrott som misshandel på
offentliga platser.

Det är fortsatt en hög arbetslöshet och låga inkomster för de boende i området,
även om utvecklingen blivit bättre över tid.

Den upplevda otryggheten i området bland boende är fortsatt hög med 38–39%
av de boende som känner sig otrygga, det ses dock en liten minskning från tidi-
gare år (–2%) där det går att se att fler boende har blivit tryggare i området. Det
är fortsatt även en större andel boende som upplever problem med kriminella
gång i området, men även det har minskat under år 2025 till 32% (–9%). En relativt
stor andel av de boende skulle även vilja flytta från området på grund av brott
och otrygghet (26%).

Geneta

Även bostadsområdet Geneta har sedan år 2015 bedömts av polisen som ett
särskilt utsatt område. Bostadsområdet har cirka 6 000 invånare.

Likt närliggande bostadsområdet Ronna har det i Geneta under år 2024 ökat med
antal brott i offentlig miljö och det gäller främst en ökning av narkotikabrott, stöld-
brott och våldsbrott (misshandel). Det ses fortsatt att området har en påverkan
av kriminella aktörer och nyrekrytering sker på platser i området. Under år 2024
och år 2025 har det fortsatt ske ett flertal grova våldsbrott som sprängning med
allvarligt skadade och skjutning med dödlig utgång på offentliga platser i områ-
det.

Utmaningarna med narkotikaförsäljning och våldsbrott är inte lika tydligt cen-
trumkopplat, vilket kan ses i flertalet av kommunens andra bostadsområden. I
Geneta ses problematiken vara mer rörlig och brottsligheten sker även vid närlig-
gande bostadsgårdar och närliggande områden.

Upplevda otryggheten i området ligger fortsatt på höga nivåer med över 35–38%
av de boende som upplever sig otrygga. Det är även flertalet boende som fortsatt
upplever problem med kriminella gäng i området (uppemot 38%) och Gene-
ta-Bårsta är det området där flest boende upplever problem med narkotikahan-
tering år 2025 (30%).

De ekonomiska förutsättningarna för boende i Geneta är generellt fortsatt lite
bättre än övriga bostadsområden som bedöms som utsatta och utvecklingen
har förbättrats över tid. I Geneta ses dock stora skillnader mellan olika delar av
området och i centrala delarna av Geneta är det fortsatt många boende som har
sämre ekonomiska förutsättningar.

Foto: Pontus Orre

Lina

Även bostadsområdet Lina har sedan år 2015 bedömts av polisen som ett särskilt utsatt område. Under år 2024 och 2025 ses en fortsatt positiv förändring i området med bland annat fortsatt låga nivåer av polisanmälda brott på offentliga platser. Under år 2025 bedöms området inte längre ha en öppen drogszen. I området har det dock skett flertalet grövre våldsbrott riktade mot specifika bostäder i området, som kan bedömas kopplas till att ha skett ur ett utpressningssyfte. Den generella upplevelsen av otrygghet bland de boende är fortsatt hög och har även ökat under år 2025 till 40% (+2%).

Andelen boende som upplever utmaningar med kriminella gäng i området har minskat under året (-11%). Dock upplever fortsatt många boende att unga är ordningsstörande i området.

Boende i området har generellt sätt bättre ekonomiska förutsättningar och fler som arbetar, i jämförelse med övriga områden i Södertälje som bedöms som utsatta.

Hovsjö

Bostadsområdet Hovsjö har sedan år 2015 haft en negativ utveckling och har gått ifrån att bedömas som utsatt till **särskilt utsatt** år 2023. Bostadsområdet har cirka 4 000 invånare.

I bostadsområdet så har det fortsatt ske skjutningar årligen i offentlig miljö och flertalet individer har skadats. Det observeras även fortsatt att det finns en kriminell påverkan från individer som främst befinner sig i de centrala delarna av området. Fortsatt identifieras att det finns en risk för nyrekrytering, kontrollering av platser i området och att narkotikaförsäljning bedöms ske öppet i centrala delarna och vid närliggande bostadsgårdar. Likt de andra utsatta områdena har de polisanmälda brotten i området fortsatt att öka och det gäller främst narkotikabrottsligheten.

Hovsjö är fortsatt det bostadsområdet där flest boende i Södertälje upplever en hög otrygghet år 2025 med 44% av de boende som upplever otrygghet, dock har detta minskat från föregående år (-6%). Många av de boende upplever även problem med kriminella gäng och detta har ökat under år 2025 (+2%).

Hovsjö är fortsatt det bostadsområdet som har bland den högsta arbetslösheten (där uppemot en av tre boende saknar arbete) och låga inkomstnivåer hos de boende i området, även om utvecklingen blivit bättre över tid. Likt övriga områden som bedöms som utsatta är det fortsatt många barn som bor i området som bor i familjer som har sämre ekonomiska förutsättningar, med 20% av de barn som bor i området som bor i familjer med sämre ekonomiska förutsättningar

Fornhöjden

Bostadsområdet Fornhöjden har sedan år 2015 bedömts som utsatt område men har efter en negativ utveckling fått bedömningen **riskområde** år 2023. I området har det fortsatt identifierats påverkan från kriminella gäng och att det sker narkotikaförsäljning i området. Narkotikabrotten i området har ökat under senaste året och i samverkan har det framkommit att narkotikaförsäljningen till viss del förflyttats från centrumdelen av området till närliggande bostadsgårdar. I området bedöms det finnas en risk för nyrekrytering och information förekommer om att det sker kontroller av platser i området samt att det återkommande är ungdomssamlingar i centrumdelen av området.

I Fornhöjden ses fortsatt att flertalet boende upplever sig otrygga med likande nivåer som tidigare år (37%). Boende upplever även fortsatt en stor påverkan från kriminella gäng och antalet boende som upplever problematik att narkotika säljs öppet på gator och torg är fortsatt hög (28%) och är högst i hela Södertälje. I Fornhöjden har det av verksamheter identifierats att unga orsakar ordningsstörningar och att ungdomssamlingar frekvent ses på platser i området. Det är fortsatt en stor andel boende som upplever problematik kring unga som är ordningsstörande, utifrån svaren i trygghetsmätningen (39%).

Likt övriga områden som bedöms som utsatta är de ekonomiska förutsättningarna för de som bor i området sämre än i övriga delar av kommunen. Det är upp emot 30% av alla boende som bedöms ha en låg socioekonomisk standard.

Saltskog

Bostadsområdet Saltskog har efter en negativ utveckling av polisen fått bedömningen **utsatt område** år 2023, efter att bostadsområdet inte tidigare bedömts som utsatt av polisen.

De socioekonomiska förutsättningarna för boende i området är bättre än i de andra områdena som bedöms som utsatta och det är även fler boende som arbetar. Fortsatt är det dock många barn och unga som bor i området, där en stor andel även har ensamstående föräldrar.

Under det senaste året har en positiv utveckling skett i området med färre händelser av grova våldsbrott och det syns även en fortsatt minskning av polisanmälda narkotikabrott i området. Under det senaste året har en fortsatt minskning skett av polisanmäld brottslighet och bedömningen i samverkan är att området har blivit lugnare under senaste året. En stor minskning ses även i området gällande boendes upplevelse att narkotika säljs öppet från 24% till 13% (-11%).

Andelen boende i området som upplever sig otrygga har minskat stort under år 2025 till 36%

(-15%). Det är dock fortsatt flertalet boende som upplever problem med kriminella gäng, även om det minskat från förra året (-5%).

Foto: Leif Gustavsson

Bostadsområden med icke-önskvärd utveckling

Utöver kommunens områden som bedöms av polisen som utsatta så finns det även andra bostadsområden där en icke-önskvärd utveckling kan identifieras. Nedan beskrivs utvecklingen i dessa bostadsområden.

Brunnsäng

Bostadsområdet Brunnsäng har likt andra bostadsområden i Södertälje en hög andel boende med låga inkomstnivåer och högre andel arbetslöshet. Den socioekonomiska utvecklingen har sedan år 2010 även haft en negativ utveckling, där antalet boende med riskfaktorer för brottslighet och normbrytande beteende har ökat. Vilket skiljer sig från andra bostadsområden i Södertälje.

I området ses en fortsatt negativ utveckling kring ökat polisanmällda brott i offentlig miljö. I samverkan har det framkommit en ökning av kriminell påverkan i området med återkommande försök till nyrekrytering av unga i området och maskerade individer. Även antalet narkotikabrott har ökat under år 2024.

Området är även fortsatt bland de bostadsområden i Södertälje där flest boende i trygghetsmätningen uppger att de upplever problem med att ungdomar är ordningsstörande (46%) och detta gäller framför allt koncentrerat till Brunnsäng centrum. Upplevda otryggheten ligger fortsatt på högre nivåer, med 33% av de boende som känner sig otrygga.

Västra Blombacka

I bostadsområdet Västra Blombacka har det skett en minskning av antalet grova våldsbrott, efter att det tidigare år skett skjutningar med dödlig utgång i området. Dock ses fortsatt att flertalet boende upplever problematik med kriminell påverkan i området. I området bedöms en minskning ha skett gäl-

lande narkotikabrott och den öppna försäljningen av narkotika bedöms ha minskat, vilket kan indikera en viss positiv förflyttning.

I området ses fortsatt högre nivåer av polisanmällda brott i offentlig miljö och en ökning av bland annat olaga hot och ofredande, men man ser inte samma ökning som skett i kommunens utsatta områden som Geneta och Ronna. Påverkan från kriminella gäng i området har identifierats från verksamheter inom kommunen och även i trygghetsmätningen upplever en stor andel boende problem med kriminella gäng (45%). Upplevda otryggheten har minskat under år 2025 till 35 % (-11%).

Boende i bostadsområdet har generellt sämre ekonomiska förutsättningar i jämförelse med övriga bostadsområden i Södertälje, även om förutsättningarna har blivit bättre över tid.

Västergård

Bostadsområdet Västergård har till skillnad mot andra bostadsområden med en identifierad negativ utveckling, inte samma stora utmaningar kring låg socioekonomisk status och arbetslöshet utan de generella livsvillkoren är bra i området. Den polisanmällda brottsligheten som sker på offentliga platser ligger fortsatt på höga nivåer, men man ser inte samma ökning som skett i kommunens utsatta områden som Geneta och Ronna. Under senaste året har bland annat polisanmällda våldsbrotten i offentlig miljö minskat och antalet stölder har även minskat. Bedömningen är dock fortsatt att narkotikaförsäljning sker frekvent i bostadsområdet och det gäller främst i och omkring de flerfamiljshus som finns i området och andelen polisanmällda narkotikabrott ligger fortsatt på höga nivåer.

Den upplevda otryggheten bland boende har ökat under år 2025 till 39% (+7%) och det är fortsatt en hög andel boende som upplever problem med narkotikaförsäljning (27%).

Utredningar och kommande lagändringar

Under året har ett flertal lagförändringar och lagförslag presenterats som kan stärka möjligheterna för kommuner, att tillsammans med andra, arbeta förebyggande för att skapa positiv förflyttning av bostadsområden.

Platssamverkan och möjligheten till lagstadgat krav för fastighetsägarsamverkan

Under år 2025 har en utredning presenterats gällande om ett lagstadgat krav att ingå i områdessamverkan för fastighetsägare bör införas. Förslaget är två alternativ till lagstadgad samverkan genom antingen fastighetsägarinitierad avgift, där majoriteten av fastighetsägarna i ett samverkansområde kan initiera en avgift. Det andra alternativet på lagstadgad samverkan är kommunalt initierad avgift som ger kommunen möjlighet att få införa en kommunal avgift utifrån behov som identifieras i lägesbilden enligt lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Förslaget enligt utredningen är att lagen träder i kraft den 1 juni 2026.

Utökade möjligheter för kommuner att använda kamerabevakning

Från 1 april 2025 har kommuner fått utökade möjligheter att använda sig av kamerabevakning i brottsförebyggande syfte.

Utveckla samverkan med civilsamhället i det lokala brottsförebyggande arbetet

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått i uppdrag att utveckla samverkan med det civila samhällets organisationer i det lokala brottsförebyggande arbetet, genom att ge stöd till kommuner. I uppdraget ingår att öka kommunernas kunskap om det civila samhällets roll och hur civilsamhället kan bidra i det brottsförebyggande arbetet, samt vilka verktyg som kommuner kan använda sig av i samverkan med civilsamhället. Uppdraget ska delredovisas senast den 28 februari 2025 och en slutredovisning senast den 2 mars 2026.⁴⁴

44 Utredningen om åtgärder för stärkt trygghet i den byggda miljön (LI 2023:05) (Kommittéberättelse LI 2023:05 utredningen, se dir. 2023:99) | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

Foto: Pontus Orre

3.4 Brott i offentlig miljö

Sammanfattning och behov framåt

- Södertälje kommun har fortsatt, i jämförelse med andra större städer i Sverige, relativt lite problematik med stölder och andra mängdbrott.
- Även om antalet skadegörelsebrott som årligen polisanmäls i Södertälje är många till antalet, är dessa främst kopplade till klotter i kollektivtrafiken och flertalet av mängdbrotten som sker i Södertälje är i områden som har tågstationer. I några av kommunens bostadsområden ses en återkommande utsatthet för klotter och skadegörelse och detta är främst Järna och Hölö.
- De polisanmälda bostadsinbrotten har även fortsatt att minska i Södertälje under de senaste åren och detta följer nationella trender. Dock har inbrotten mot källare och vind ökat under senaste året.
- Likt den nationella statistiken identifieras fortsatt en ökning av polisanmälda bedrägeribrott i Södertälje.
- Många äldre i Södertälje kommun upplever en högre trygghet än yngre åldersgrupper, dock finns en identifierad utmaning gällande att äldre och individer med funktionsnedsättning kan riskeras att utnyttjas av kriminella nätverk
 - » Det finns fortsatta behov av att utveckla sätt att systematisk kartlägga hur kriminella individer kan utnyttja personer som finns inom kommunens omsorgsverksamheter.
- I samverkan har det under senaste åren framkommit att det skett återkommande hatbrott riktade mot grupper och individer i Södertälje. Dessa hatbrott har främst berört hat kopplade till religiös tillhörighet som resulterat i återkommande skadegörelse på lokaler men även händelser med trakasserier. Utöver hatbrott som skett kopplat till religiös tillhörighet har även händelser skett med skadegörelse som kopplas till homofobiska åsikter
 - » I det fortsatta arbetet finns behov av att stärka det förebyggande arbetet samt på sikt fortsätta arbeta brett mot intolerans och fördomar.

Brott och otrygghet är fenomen som påverkar människors vardag väsentligt. Det kan både vara att direkt brottsutsatthet kan leda till direkta konsekvenser som ekonomisk förlust, men upplevelsen av otrygghet och en känsla av oro kan uppstå även utan att direkt ha utsatts för brott. I nedan två kapitel kartläggs brott som skett i offentlig miljö och den påverkan och konsekvenser som brottsligheten i Södertälje har på invånarna i kommunen.

Hot spots – brott sker inte slumpmässigt på platser

Inom det situationella brottsförebyggande arbetet används begreppet hot spots (hotspot policing), som bygger på kunskapen om att brott inte sker slumpmässigt.⁴⁵ Enligt forskning sker brott ofta mer koncentrerat på vissa platser eller vid vissa tider och inte helt slumpmässigt. Genom att kartlägga och identifiera dessa mer brottsutsatta platser (hot-spots) och analysera förutsättningarna på platsen skapas förutsättningar att jobba mer effektivt på platser där risken för brott är allra störst.

En viktig del handlar därmed om att få mer kunskap och kartlägga brottsutsatta platser och även att få med rätt aktörer som har mandat att genomföra åtgärder på just den geografiska platsen. För att underlätta att identifiera brottsutsatta platser kan kartsystem (GIS-funktion) användas för att samla information om brott och få överblick över hur hot-spots fördelar sig över geografiska områden.

Situationell brottsprevention och trygga offentliga miljöer

Situationell brottsprevention handlar om att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra

den aktuella platsen eller situationen. Enligt CP-TED-teorin (Crime Prevention Through Environmental Design) kan fysiska miljöer utformas för att förebygga brott och öka tryggheten. Det innebär bland annat ändra fysisk utformning, för att förebygga brott eller öka ansträngningen som krävs med förstärkt skydd. Ytterligare kan det vara att öka risken och verka avskräckande för den som har för avsikt att begå brott, exempelvis genom att införa kamerateövervakning, skapa överblickbarhet och designa platser för ökad social kontroll samt minska belöningen från brottet, exempelvis genom att märka potentiellt stöldgods eller ta bort och flytta stöldbegärliga objekt.⁴⁶

För att öka tryggheten utomhus i offentliga miljöer och minska uppkomna brott är det även viktigt att bibehålla rena, snygga och upprustade fysiska miljöer. Om ett område tillåts att förfalla genom nedskräpning och trasiga delar, tenderar både otryggheten och brottsligheten öka men även att medborgare minskar sin närvaro i den offentliga miljön.

Polisanmälda mängdbrott i Södertälje år 2025

Antalet polisanmälningar av all brottslighet har under år 2024 ökat i Södertälje kommun. Samma trend med ökat antal polisanmälda brott ses även i andra Stockholms-kommuner under år 2024. I den nationella statistiken för första halvåret år 2025 är det fortsatt främst bedrägeribrotten som ökat. Den kategori som minskat mest var skadegörelsebrott och stöldbrott. Nationellt ses en liten minskning av antalet anmälda brott under år 2024 (-1%).

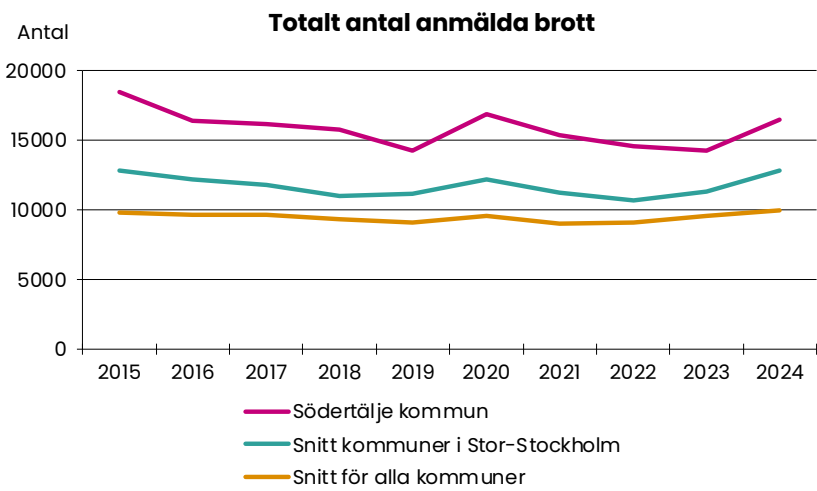

Diagram. Statistik över totalt anmälda brott per 100 000inv.. Källa: Kolada

Nedan presenteras antalet polisanmälda brott under år 2024 fördelat på brottskategori, i jämförelse med andra större städer i Sverige och andra kommuner i Stor-Stockholm.

Totalt anmälda brott <i>Antal per 100 000 inv.</i>		Våldsbrott <i>Antal per 100 000 inv.</i>		Trafikbrott <i>Antal per 100 000 inv.</i>	
Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm	Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm	Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm
Södertälje (1) 16 468 ↑	Sigtuna (1) 32 930	Borlänge (1) 1515	Sigtuna (1) 1438	Helsingborg (1) 786	Norrtälje (1) 782
Helsingborg (2) 15 508	Stockholm (2) 20 351	Södertälje (2) 1408 ↑	Södertälje (2) 1408 ↑	Borlänge (2) 747	Nynäshamn (2) 703
Eskilstuna (3) 15 067	Södertälje (3) 16 468 ↑	Eskilstuna (3) 1403	Stockholm (3) w88	Kristianstad (3) 725	Sigtuna (3) 633
Halmstad (4) 1 13 995	Solna (4) 16 098	Halmstad (4) 1352	Haninge (4) 1242	Kalmar (4) 704	Österåker (4) 625
Örebro (5) 13 850	Nynäshamn (5) 15 612	Helsingborg (5) 1331	Botkyrka (5) 1181	Borås (5) 681	Solna (5) 615
				Södertälje (19) 451 ↓	Södertälje (16) 524 ↓

Skadegörelsebrott <i>Antal per 100 000 inv.</i>		Stöld- och tillgreppsbrott <i>Antal per 100 000 inv.</i>		Bostadsinbrott <i>Antal per 100 000 inv.</i>	
Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm	Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm	Jmf. större stad	Jmf. Stor-Stockholm
Södertälje (1) 5 394 ↑	Stockholm (1) 7 355	Örebro (1) 6 031	Stockholm (1) 4 454	Halmstad (1) 569	Södertälje (1) 473 ↑
Eskilstuna (2) 1 634	Nynäshamn (2) 5 451	Helsingborg (2) 5 034	Solna (2) 4 072	Norrköping (2) 557	Sigtuna (2) 473
Karlstad (3) 1 309	Södertälje (3) 5 394 ↑	Norrköping (3) 4 688	Sigtuna (3) 3 779	Eskilstuna (3) 506	Norrtälje (3) 427
Norrköping (4) 1 213	Danderyd (4) 5 147	Gävle (4) 4 673	Järfälla (4) 3 344	Gävle (4) 489	Stockholm (4) 392
Lund (5) 1 178	Botkyrka (5) 4 160	Lund (5) 4 280	Danderyd (5) 3 269	Örebro (5) 476	Värmdö (5) 294
		Södertälje (21) 2 485 ↑	Södertälje (11) 2 485 ↑	Södertälje (6) 473 ↑	

Tabell. Polisanmälda brott per 100 000 inv. under år 2023. Siffrorna i parentes är kommunen med flest anmälda brott (1) och nedåt i fallande skala samt antalet brott per 100 000inv. Källa: Kolada (Brå).

Skadegörelse och klotter

I Södertälje kommun ökade antalet polisanmälda skadegörelsebrott under år 2024 i jämförelse med året innan. Det är fortsatt relativt höga nivåer skadegörelsebrott i jämförelse med andra större städer, dock är det liknande nivåer som andra kommuner i Stockholm.

Av de skadegörelsebrott som polisanmälts under år 2024 är klotter i kollektivtrafik en stor andel. Under år 2024 har även dessa brott ökat. Detta ses tydligt då topp-4 bostadsområdena i Södertälje där flest skadegörelsebrott polisanmäls är områden med pendeltågsstationer. Detta kan troligtvis kopplas till att det är förekommande att registrera pendelstationen som brottsplats i polisanmälan. Även övrigt klotter som inte är riktat mot kollektivtrafik har ökat under år 2024, men dock på lägre nivåer än för tio år sedan.

I övrigt har övrig skadegörelse, som inte är klotter, minskat i Södertälje kommun över tid från år 2019 och framåt, dock har en liten ökning skett under år 2024 i jämförelse med föregående år. I den trygghetsundersökning som genomfördes i Södertälje år 2025 ställdes frågan till boende om deras upplevelse av problem kring skadegörelse i sitt bostadsområde. De bostadsområden där flest boende uppgav problem är fortsatt Hölö och Järna centrum, där fortsatt över 50–65% av de svarande upplever problem med skadegörelse. Detta kan även kopplats till att skolorna i området är de skolor som mest frekvent utsatts för skadegörelse årligen.

I den rapportering som sker till kommunen gällande skadegörelse och klotter så är det främst bostadsområdet Järna som sticker ut och under år 2024 uppkom ca 30% av alla anmälningar om klotter i Södertälje från Järna-området.

Bostadsområdena med störst antal polisanmälda skadegörelsebrott⁴⁷ under år 2024 var:

- 1. Södertälje centralstation (fortsatt uppemot 2000 polisanmälningar per år)
- 2. Södra station
- 3. Järna
- 4. Östertälje

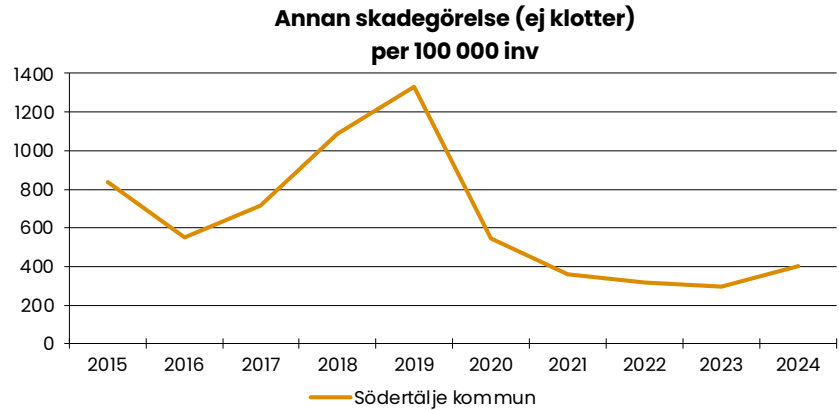

Diagram. Antalet skadegörelse (ej klotter) per 100 000 inv. i Södertälje. Källa: Brå

45 Ratcliffe, 2004 samt Brå (2011). Hot spots för brott i sex svenska städer.

46 Brå Situationell prevention - Brottsförebyggande rådet (bra.se)

47 Statistik från regionala lägesbilden, 2024. Regional lägesbild, trygghet-otrygghet (arccgis.com)

Stöldbrott

Gällande stöldbrott polisanmälades det fortsatt relativt få brott i Södertälje under år 2024, i jämförelse med andra större städer och kommuner i Stockholms-området. Antalet polisanmällda brott ligger fortsatt på samma nivåer och ingen större ökning eller minskning kan identifieras. Det som framför allt ses är att polisanmällda cykelstölder är relativt få till antalet, i jämförelse med exempelvis andra större städer och i Södertälje ligger antalet polisanmällda fickstölder fortsatt på låga nivåer. De områden där det mer frekvent sker stölder mot person är fortsatt i Södertälje centrum. I trygghetsmätningen uppgav 5% av de svarande i Södertälje att de utsatts för stöld, en minskning med -2%. Detta är även lägre nivåer av utsatthet i jämförelse med boende i andra kommuner i Stockholms-området.

Inbrott

Nationellt ses en trend av minskade polisanmällda bostadsinbrott över tid, från år 2017 och framåt. I Södertälje ses dock en större ökning av antalet bostadsinbrott under år 2024, vilket bryter den positiva trenden som fortsatt ses i övriga Sverige. Det är främst inbrott i källare och vind som ökat under år 2024 i jämförelse med tidigare år (+50%), medan bostadsinbrotten som sker mot villor och lägenheter fortsatt ligger på låga nivåer.

I Södertälje kommun har det under år 2024 framför allt skett bostadsinbrott i centralt belägna bostadsområden som Grusåsen och Rosenlund. Ett bostadsområde där bostadsinbrotten minskat under år 2024 är Järna, som tidigare varit det bostadsområde med flest polisanmällda bostadsinbrott. I övrigt så är det framför allt Hovsjö, Södertälje centrum, Grusåsen och Järna som har haft störst antal inbrott i källare och vind. Dessa områden består i högre grad av lägenhetshus med gemensamma källare/vind.

Bostadsområden med flest polisanmällda bostadsinbrott under år 2024:

- 1. Grusåsen
- 2. Rosenlund
- 3. Västergård

Färre personer i Södertälje uppger att de utsatts för stöldbrott under senaste året

Bedrägerier

En av de brottstyper som tydlig ökat i omfattning i Sverige under de senaste åren är bedrägerier. I nationell statistik identifieras en tydlig trend gällande ökade polisanmällda bedrägeribrott. Även lokalt i Södertälje ses samma trend där även antalet bedrägerier fortsätter att öka årligen.

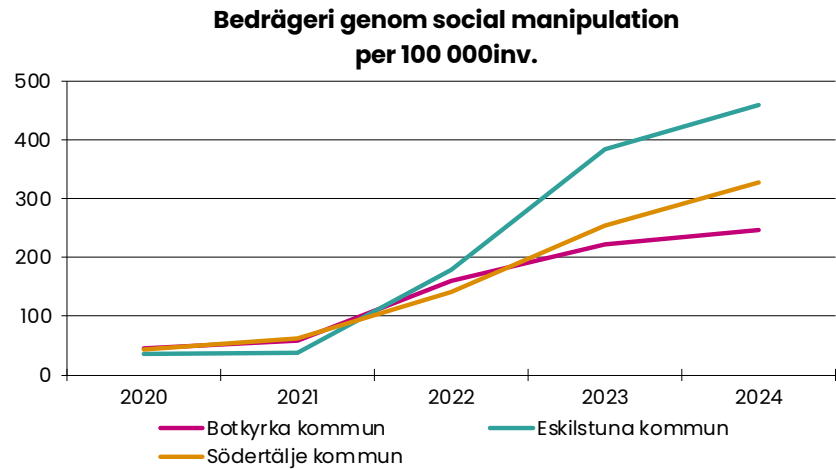

Diagram. Statistik över polisanmällda bedrägerier genom social manipulation. Källa: Brås statistik över polisanmällda brott.

Hatbrott

Enligt Brå utgörs hatbrott av brott där gärningspersonens motiv kan kopplas till fördomar eller negativa föreställningar gentemot en viss nationalitet, etnicitet, hudfärg, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

Brottet kan både riktas mot enskilda individer, grupper och organisationer, men även mot exempelvis egendom och byggnader, såsom religiösa lokaler. Hatbrott är ett samlingsbegrepp och kan utgöras av i princip vilka brott som helst – såväl misshandel eller ofredande som ärekränkingsbrott och olika typer av skadegörelse, eftersom det är gärningspersonens motiv till brottet som är centralt. Hatbrott innebär också en bristande respekt för grundläggande mänskliga rättigheter och människors lika värde. Då hatbrott kan inkludera flera typer av brottslighet är det svårt att kartlägga omfattningen av brottsligheten genom att bara följa antalet polisanmällda brott.

I samverkan har det under senaste åren framkommit att det skett återkommande hatbrott riktade mot grupper och individer i Södertälje. Dessa hatbrott har främst berört hat kopplade till religiös tillhörighet som resulterat i återkommande skadegörelse på lokaler men även händelser med trakasserier. Utöver hatbrott som skett kopplat till religiös tillhörighet har även händelser skett med skadegörelse som kopplas till homofobiska åsikter.

Det finns en risk att särskilt sårbara grupper som äldre och personer med funktionsnedsättning utnyttjas av kriminella

Det finns ett stort behov för kommunen att öka kunskapen om förekomsten av hatbrott som sker i Södertälje för att kunna synliggöra olika gruppers specifika utsatthet och stöd men även identifiera mönster och återkommande sammanhang. Kommunen har ett behov av att stärka det förebyggande arbetet och på sikt arbeta brett mot intolerans och fördomar.

Brott mot särskilt sårbara grupper som äldre

Att arbeta förebyggande mot utsatthet för bedrägerier som brott är även extra viktigt bland äldre personer (65år och äldre). Enligt Brå är äldre i lägre utsträckning utsatta för brott än yngre personer, dock är målgruppen särskilt sårbara för vissa brott och om de utsätts för brott kan det även få mer allvarliga konsekvenser. Detta gäller bland annat brott där gärningspersoner kan utnyttja den äldres fysiska svaghet eller bristande digitala kunskaper.⁴⁸

Det finns även andra brottsoffergrupper som är särskilt sårbara om de utsätts för brott. Det innebär inte att de oftare utsätts för brott, som nämnt ovan, utan om de utsätts har de svårare att få hjälp och stöd.

I den lokala trygghetsundersökning som genomfördes 2025 uppger äldre personer (65+år) att de i lägre utsträckning har utsatts för exempelvis hot. Gällande den egenrapporterade utsattheten för bedrägerier bland äldre ligger det fortsatt på liknande nivåer som för de yngre åldersgrupperna, där cirka 4 procent uppger att de utsatts årligen.⁴⁹

Verksamheter inom Södertälje kommun som arbetar med stöd till äldre har observerat att det bland äldre som får omsorg har observerats att individer utnyttjas av kriminella gällande att göra brottsliga aktiviteter eller att man förvarar narkotika/vapen i exempelvis sina bostäder.

Utsatthet för brott bland personer med funktionsnedsättning

En grupp som förutom äldre är mer sårbara vid utsatthet för brott är personer med funktionsnedsättning.⁵⁰ Verksamheter i kommunen som inom exempelvis LSS lyfter bland annat oro och sårbarheter för individer som på grund utav deras funktionsnedsättning utnyttjas för kriminella ändamål. Det-

Det finns en risk att särskilt sårbara grupper som äldre och personer med funktionsnedsättning utnyttjas av kriminella

ta kan handla om att genomföra uppdrag, förvaring och risk för rekrytering till kriminella gäng men även en sårbarhet att utnyttjas för prostitution och övergrepp.

Ett fortsatt behov för kommunen är att utveckla sätt att mer systematiskt kartlägga hur kriminella miljöer kan utnyttja personer som finns i olika omsorgsmiljöer. Det handlar inte bara om att man utnyttjar sårbara individer för ekonomisk brottslighet, utan även om fenomen som till exempel att utnyttja sårbara personer som kurirer, använda bostäder med särskilt stöd för att gömma vapen eller droger med mera. Ytterligare behövs mer kunskap om riskfaktorer som kan skilja sig mellan olika typer av sårbara grupper som både äldre och personer med funktionsnedsättning.

Prostitution

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är ofta sammankopplat till organiserad brottslighet och stor del av dagens prostitution har flyttat från gatumiljö till lägenhetsbordeller och hotell. I det förebyggande arbetet behövs både fokus på prostitution och aktivt arbete med viljan och efterfrågan på köp av sexuella tjänster.

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är en exploateringsform som drabbar redan utsatta personer. I Södertälje sammanställdes år 2022⁵¹ en kartläggning och rapport gällande omfattningen lokalt gällande personer som säljer och köper sexuella tjänster, med fokus på ökad kunskap om problematiken, gällande vilka som är drabbade och vilka som utsätter andra. Ett av de huvudsakliga resultaten i denna kartläggning är att prostitution förekommer på ett flertal arenor, förmedlas på olika sätt och tar sig olika uttryck i Södertälje. Det förekommer online, i lägenheter, thaimassagesalonger och i gatumiljö. Både kvinnor och män förekommer som den säljande parten i prostitution. Endast män har förekommit som köpare av sexuella tjänster.

Den samlade bilden av socialtjänsten är att erfarenhet av prostitution miss-tänks eller förekommer hos klienter med problematik kopplat till försörjning, missbruk, psykisk ohälsa, neuropsykiatriska diagnoser, tidigare sexuella övergrepp och självskadebeteende.

Det framkommer i kartläggningen att flertalet av civilsamhällets aktörer som möter utsatta migranter, vanligtvis i sina sociala verksamheter, att det i flera fall har förekommit eller misstänkts prostitution eller människohandel.

Även framkommer det från kommersiella aktörer som fastighetsägare i Södertälje att de i vissa fall kommit i kontakt med misstänkt prostitution eller människohandel i fastigheterna.

För ett fortsatt arbete med dessa frågor är socialtjänstens samverkan med polis väsentlig för att nå de grupper som bedöms vara de mest utsatta i prostitution, samt för att nå gruppen köpare av sexuella tjänster. Även kopplingen mellan organiserad brottslighet och prostitution och människohandel som framkommer i kartläggningen behöver undersökas djupare och i samverkan med polis.

48 Brå. Brott mot äldre. Brott mot äldre - Brottsförebyggande rådet

49 Nationella trygghetsundersökningen, Nationella trygghetsundersökningen (NTU) - Brottsförebyggande rådet

50 Brottsofferjouren. Särskilt sårbara - BOJ

51 Södertälje kommun (2022). Kartläggning av prostitution och människohandel i Södertälje

3.5 Konsekvenser av brott och otrygghet

Sammanfattning och behov framåt

- Det är fortsatt en hög upplevd otrygghet bland boende i Södertälje, i jämförelse med andra kommuner och större städer. Det är även en högre andel boende i Södertälje som vill flytta från sitt bostadsområde på grund utav otrygghet och brott, i jämförelse med andra kommuner i södra Stockholm.
- Fler boende i Södertälje upplever att kommunen bryr sig om de lokala problem som finns i kommunen, i jämförelse med föregående år.
- Det är fortsatt främst boende i kommunens utsatta områden, prioriterade områden samt i centrala Södertälje som otryggheten är högst, även om otryggheten minskat i jämförelse med föregående år.
- Upplevda otryggheten har dock ökat i kommunens ytterområden och kommundelar
 - » Fortsatta arbetet behöver fokusera på att inhämta mer kunskap om orsakerna till att otryggheten har ökat.

Oro och otrygghet är känslor som både kan vara kopplade till en tidigare utsatthet för brott, samtidigt som oro även vara kopplad till ökad mediabekantgörande eller brott som sker på offentliga platser i sitt eget bostadsområde. Hög otrygghet och oro är därmed ofta en konsekvens av brottslighet. I Södertälje så ses att den upplevda otryggheten bland boende är högre än i övriga kommuner i Stockholms län och städer i Sverige (Nationella trygghetsundersökningen).

Under år 2025 så genomfördes en trygghetsmätning i Stockholms län, i samverkan mellan Polismyndigheten och länets kommuner. I Södertälje svarade cirka 3700 invånare på enkäten (+1200 svar från föregående år).

I Södertälje upplever 30% av de som svarat på enkäten sig otrygga på kvällen, det är samma nivåer som föregående år. I andra kommuner i närliggande Stockholms-området ses generellt positiva trender med fler som upplever sig trygga, i jämförelse med tidigare år.

I Södertälje kommun ses även att fler svarande uppger att de vill flytta från sitt bostadsområde på grund utav brott, otrygghet och ordningsstörningar i jämförelse med andra närliggande kommuner (15%).

I undersökningen ställs även frågan om boende upplever att kommunen bryr sig om de lokala problem som finns. I Södertälje uppger 50% av de svarande att de upplever att kommunen bryr sig och detta har ökat jämfört med föregående år (+3%).

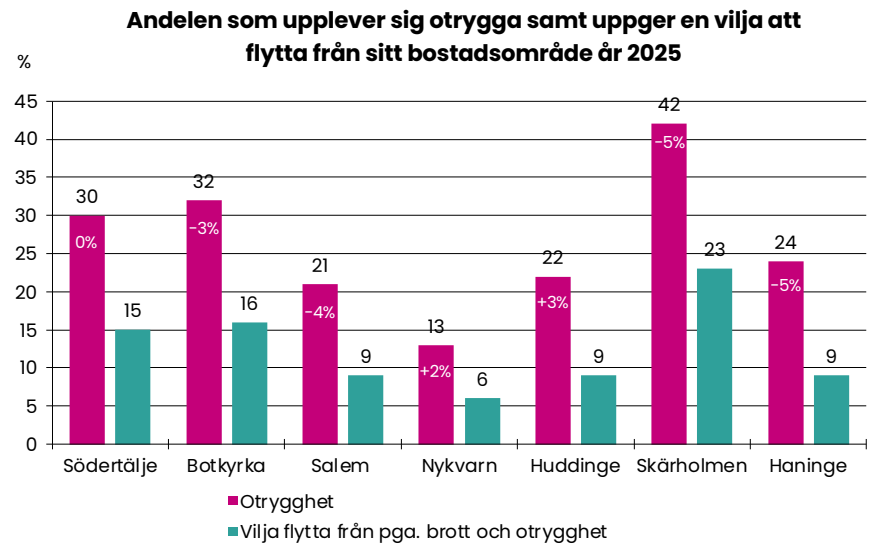

Diagram. Fördelning av andelen som svarat instämmande på frågorna per kommun. Källa: Polisens trygghetsmätning 2025

I enkätundersökningen ställdes en fråga kring upplevd otrygghet i sitt bostadsområde på kvällen samt vilka platser (fritextsvar) som man aktivt undviker på grund av oro att utsättas för brott.

I Södertälje så ses i resultatet att det fortsatt är framför allt boende i kommunens utsatta och prioriterade bostadsområden (se ovan kapitel) som är mest otrygga. Även ses fortsatt att de områden som drabbats av grovt våld som skjutningar och sprängningar har högre andel av de boende som känner sig otrygga.

En ny trend som kan ses gällande upplevda otryggheten är att flertalet områden som tidigare haft låg upplevd otrygghet har ökat i viss mån, medan otryggheten i kommunens utsatta områden snarare minskat.

I flertalet områden som bedöms som utsatta eller prioriterade ses en minskning av otryggheten, där den största minskningen ses i bland annat Saltskog (-15%), Hovsjö (-6%) och Blombacka (-11%).

Områden som otryggheten bland annat har ökat i är Järna (+15%), Enhörna (+5%), Pershagen (+8%) samt Bergvik och Ritorp (+12%).

Nedan presenteras en fördelning av andelen svarande som upplever sig otrygga på kvällstid i sitt bostadsområde.

De svarande i trygghetsmätningen kunde även svara om man aktivt undviker platser i sitt bostadsområde på vissa tider under dygnet på grund av oro för att utsättas för brott.

Det är främst områdena som idag bedöms som prioriterade bostadsområden som många uppger att de undviker platser i området som Ronna, Hovsjö, Geneta. Men även andra bostadsområden som Brunnsäng och Fornhöjden har platser som många svarat att de undviker. Centrum-området i Södertälje är även ett område med flertalet platser som invånarna uppger att de undviker. I övrigt uppger flertalet personer platser som är dåligt belysta, gångtunnlar eller parker/grönområden som svarande upplever som otrygga platser man undviker.

Telge Bostäder, som är kommunens allmännyttiga bostadsbolag med fastigheter i hela Södertälje, genomför regelbundet så kallade NKI-mätningar (Nöjd-kund-index). Dessa mätningar ställer varje månad frågor till hyresgästerna kring upplevelsen av trygg i sitt bostadsområde. I en sammanställning mellan åren 2023–2025 så ses följande trender:

- En större andel boende i områden som Västra Blombacka, Hovsjö, Geneta, Ronna och Fornhöjden upplever sig mer otrygga. Detta är samma trender som övriga trygghetsmätningar identifierar. Flertalet av dessa områden har även under senaste året drabbats av dödliga skjutningar.
- Jämför man utvecklingen mellan 2024 och 2025 identifieras av Telge Bostäder positiva förflyttningar med fler som upplever sig trygga, i Saltskog, Västergård och Lina Hage.
- Den största negativa förflyttningen med ökad otrygghet kan ses i Fornhöjden och Geneta.

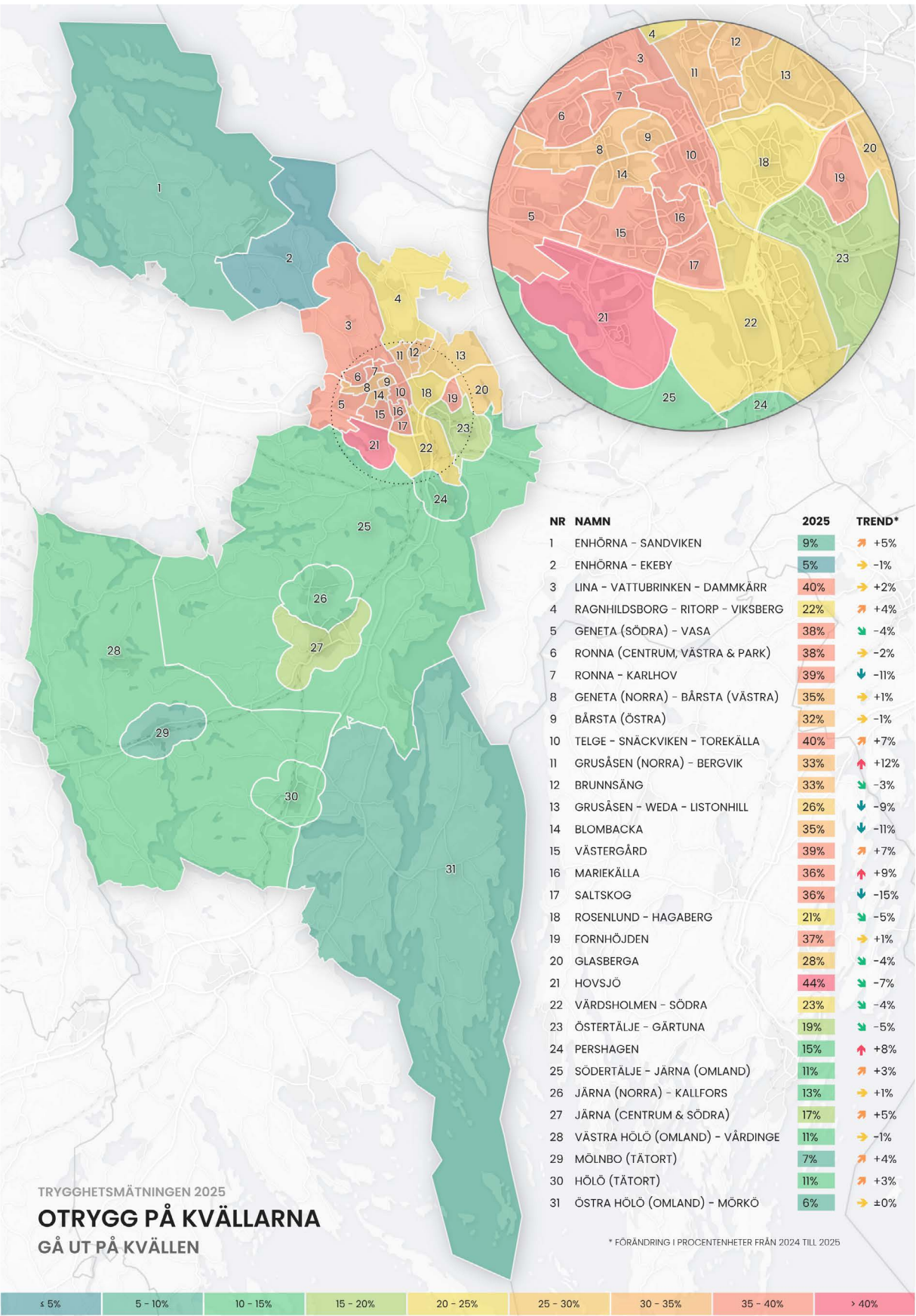

Bild. Andelen som upplever sig otrygga på kvällen i sitt bostadsområde (RegSO). Källa: Polisens trygghetsmätning 2025.

Nedan presenteras en fördelning per stadsdel gällande andelen (%) som känner sig trygg och högre nivåer innebär fler hyresgäster som känner sig trygg i sitt bostadsområde.

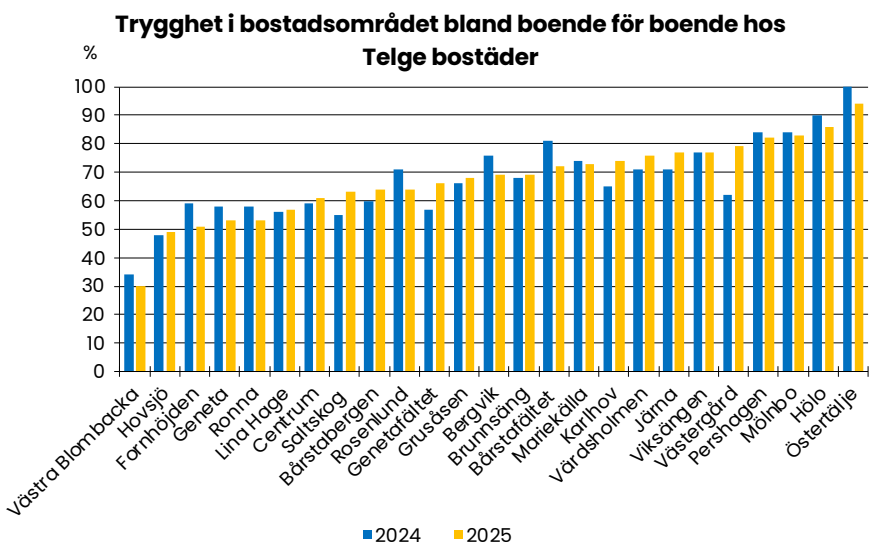

Diagram. Andelen boende i Telge Bostäders bostadsbestånd som upplever sig trygg i sitt område (NKI-mätning).

Upplevd otrygghet bland barn och unga

Trygga bostadsområden är en viktig skyddsfaktor för att barn och unga ska ha en minskad risk att utveckla normbrytande beteende och brottslighet. I Stockholmsenkäten ställs även frågor till eleverna om hur trygga de känner sig i sitt bostadsområde. I Södertälje har andelen unga som känner sig otrygga när de går ut ensamma ökat de senaste fyra åren (+8%), enligt Stockholmsenkäten som genomfördes år 2024.

Det är framför allt fler pojkar som uppger sig vara mer otrygga i sina bostadsområden på kvällarna de senaste åren (+14%). Elever från skolor som ligger i utsatta områden eller nära områden som har negativ utveckling med skjutningar/mord är mer otrygga, samma trend som för vuxna. Över 40 procent av de unga som går i årskurs 9 upplever även problem, och att det är vanligt, med våldsbrott som rån och misshandel och att det sker regelbundet i deras bostadsområde.

Upplevd otrygghet bland äldre

I trygghetsmätningen i Södertälje identifieras fortsatt att äldre (65+år) som svarat på enkäten uppger sig mest trygga (24%), i jämförelse med andra, yngre grupper och det har även skett en liten ökning av andelen äldre som känner sig trygga. Den yngsta gruppen (16–29 år) är de som upplever sig mest otrygga i bostadsområdena (35%).

Personer som är 65 år eller äldre uppger att de känner sig mer trygga i Södertälje än yngre personer

Foto: Most Photos

3.6 Brottslighet och otrygghetens påverkan på näringslivet

Sammanfattning och behov framåt

- Det är fortsatt ett flertal företagare i Södertälje kommun som svarat på regelbundna enkätundersökningar som upplever att brottsligheten i kommunen har negativ påverkan på företagandet, i jämförelse med andra större städer och det nationella genomsnittet. I de samtal som förs mellan kommunen och näringsidkare i Södertälje framkommer oro och utmaningar med att företag kan utsättas för hot, utpressning och beskyddarverksamhet.
 - » Det är viktigt att få mer kunskap om brottsutsattheten för företagare i Södertälje. I det fortsatta arbetet med fokus på brottsutsatthet bland företag är det viktigt att främja dialog och stärka möjligheterna till nätverkande och uppsökande stöd kring de utmaningar som företagen uppgger sig utsatta för.
- Flertalet invånare beskriver även fortsatt att det finns platser som man undviker i centrala Södertälje på grund av oro att utsättas för brott. Centralstationen och andra platser i centrala Södertälje bedöms som platser där det sker öppen narkotikaförsäljning och det finns även en oro för nyrekrytering bland unga.
 - » Det förebyggande arbetet i centrum kräver en stärkt samverkan med andra aktörer, som exempelvis Region Stockholm som ansvarar för kollektivtrafiken men även med näringslivsaktörer i Södertälje.

Brottslighet påverkar inte bara tryggheten och livskvaliteten för invånarna i en kommun, utan kan även ha en stor påverkan på företag och näringslivsutvecklingen i en stad. Utsatthet för brott kan även innebära stora ekonomiska konsekvenser för både privatpersoner som för företagare och föreningsliv.

Näringslivet är viktiga i flera delar av det brottsförebyggande arbetet. Det gäller både för att få mer kunskap och värdefull information i kartläggningen av problemen, men också som en viktig part i lösningen och åtgärderna. Näringslivet kan i samverkan exempelvis bidra med följande:⁵²

- Att ingå i kartläggningen av brottsligheten och vara informationskanal för kommun och polis för att bidra med tips om platser där brott sker.
- Som finansiär eller samarbetspart i såväl enskilda projekt som längre satsningar.
- I den sociala brottspreventionen, kan företagare till exempel samverka med skolor eller erbjuda sysselsättning. Det vill säga i insatser som minskar benägenheten eller motivationen att begå brott.
- Arbeta förebyggande för att stärka en sund konkurrens och minskad arbetslivskriminalitet

Utsatthet och otrygghet bland företagare i Södertälje
Årligen genomför Svenskt Näringsliv en enkätundersökning för att undersöka företagsklimatet i Sverige. I undersökning ställs frågan om företag upplever att brottsligheten och otryggheten i deras kommun påverkar deras företag. Det är betydligt fler företagare som svarat på enkäten i Södertälje kommun som upplever att brottsligheten i kommunen har negativ påverkan på företagandet, i jämförelse med andra större städer och nationella genomsnittet. I enkätresultatet för år 2025 ses en liten förbättring med färre företagare som upplever att brottsligheten påverkar den negativt. Dock rankas Södertälje kommun på plats 289 (+1) bland de kommuner där företagare upplever att brott och otrygghet hämmar företagets utvecklingsmöjligheter.⁵³

Sett till antalet polisanmälningar om stölder mot företag i Södertälje så har dessa minskat under de senaste åren. Det är framför allt polisanmälda stölder i butik och varuhus som minskat över tid, en liten ökning ses dock gällande stölder i butik se senaste två åren.

Det finns behov av att fortsätta regelbundet kartlägga företagares utsatthet för brott. Detta för att kommunen ska få bättre kunskap om de problembilder som förekommer kring brottsutsattheten för företag och som underlag att kunna ge bättre stöd i det förebyggande arbetet.

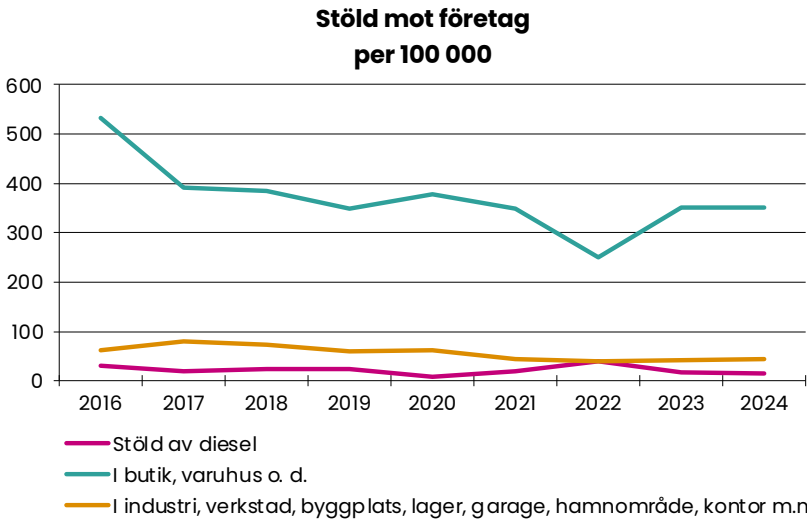

Diagram. Andelen polisanmälda brott mot företag per 100 000 inv. Källa: Brås statistik över polisanmälda brott.

52 Brå (2025). Tillsammans med näringslivet mot brott och otrygghet

53 Enkät svar från Svenskt Näringslivs företagarsundersökning. Södertälje (foretagsklimat.se)

Trygghet i centrum

Södertälje centrum som stadskärna är en central mötesplats och samlingspunkt för både boende och besökare. Här möts både besökare till stadens hotell, besöksnäring till butiker och turistmål, resenärer som ansluter till pendeltåg och bussar vid centralstationen men även bostäder finns i centrala Södertälje.

Centralstationen och andra centrala mötesplatser i centrum är idag platser som bedöms ha en öppen narkotikahantering (utifrån bedömning inom ramen för samverkan Öppna drogscener). Flertalet invånare har även uppgett den kommunövergripande trygghetsmätningen för år 2025 att det fortsatt finns platser som centrala Södertälje som man undviker på grund av oro att utsättas för brott. Platser i centrala Södertälje som centralstationen är platser som inom ramen för den veckovisa samverkan (EST) har identifierats som en riskmiljö för nyrekrytering av unga, även om frekvensen bedöms ha minskat under år 2025.

Företag som påverkas av den organiserade brottsligheten

I de samtal som förs mellan kommunen och näringsidkare i Södertälje framkommer oro och utmaningar med att företag kan utsättas för hot, utpressning och beskyddarverksamhet där nätverkskriminella aktivt går på företag för att påverka. Detta kan exempelvis röra verksamheter inom restaurangbranschen och byggbranschen. Även nationell forskning lyfter just öppna verksamheter med en lokal kundkrets som restauranger, kaféer, barer, tobaksaffärer och matbutiker som mer sårbara för påverkan från nätverkskriminella.⁵⁴

Under sommaren 2025 genomfördes en enkätundersökning, i samverkan mellan Södertälje kommun och polisen med fokus på att kartlägga brottsut-sattheten och upplevd otrygghet bland företag med serveringstillstånd vilket är ca 90-tal företag i kommunen. I enkäten svarade ca 30% av de tillfrågade och en majoritet (88%) uppgav att de känner sig trygga i och omkring sin verksamhet. Flera av de svarande företagen uppger att de har utsatts för brott under det senaste året (24%) och det är framför allt stöldbrott och skadegörelsebrott som företagen utsatts för, men även utsatthet för otillåten påverkan och utpressning förekommer bland de företagen som uppger att de utsatts. Ca 40% av de som utsatts för brott uppger att de valt att polisanmäla händelsen.

I det fortsatta arbetet med fokus på brottsutsatthet bland företag är det viktigt att främja dialog och stärka möjligheterna till nätverkande och uppsökande stöd kring de utmaningar som företagen uppger sig utsatta för. Under år 2024 och år 2025 har flertalet träffar för företagare genomförts med fokus på att dialog mellan kommun, polis och näringslivet om brottslighetens påverkan på företagande i kommunen. Södertälje kommun har även publicerat information på kommunens webb med tips för företagare kring hur man kan främja ett sunt företagande.

54 Gunnarson (2024). Företagare och konsumenter mot maffian – lärdomar från Italien. SNS-rapport.

3.7 Våld och otrygghet i hemmiljöer

Sammanfattning av Södertäljes utmaningar och fortsatta behov

- Enligt nationell statistik uppger en av fem personer att de utsatts för våld i en nära relation under sin livsstil. Det är fler kvinnor än män som uppger att de utsatts, vilket påvisar behovet av att arbeta aktivt för att förebygga denna våldstyp. I Södertälje har polisanmälningarna stadigt ökat i Södertälje gällande kvinnor som utsätts för våld av sin partner, vilket kan påvisa att mörkertalet kring utsattheten kan ha minskat.
 - » Både mörkertal och tystnadskultur är något som bidrar till att färre anmäler våld i nära relation. Jämförs Södertälje med övriga större städer i Sverige så ligger kommunen högt i antalet polisanmälda våldsbrott per 100 000 invånare som sker i nära relation, i jämförelse med genomsnittet.
- Polisanmälda våldet mot barn (0–6 år) inomhus av bekanta och barn som bevittnat våld i Södertälje ligger fortsatt på högre nivåer, i jämförelse med andra större städer i Sverige.
 - » Våld i hemmiljö är en tydlig riskfaktor för framtida brottslighet enligt forskning, vilket även ger ytterligare behov av att stärka det förebyggande arbete mot våld i hemmiljöer och stärka sambandet mellan kommunens brottsförebyggande och våldsförebyggande arbete.
- Utsattheten för partnervåld sker mer frekvent bland unga enligt nationella undersökningar.
 - » I det fortsatta arbetet lokalt behövs det ökat stöd för målgruppen men även stärkt kunskap om omfattningen av utsatthet som finns i Södertälje
- En viktig möjlighet i det förebyggande arbetet är även att utveckla det arbetsgivaransvar som finns gällande välmående hos anställda till att även inkludera våld i nära relation. Detta kan handla om stärkt kunskap och verktyg till chefer samt att inkludera perspektiven i ordinarie systematiska arbetsmiljöarbetet som genomförs.

Våld som sker i hemmiljöer är ett samhällsproblem och kan inkludera ett brett perspektiv av brott och utsatthet mot personer som är närstående. Utmaningarna finns i såväl små som stora kommuner och storstad, småstad och glesbygd är lika drabbade.

Inom ramen för våld i närmiljöer inkluderas våld i nära relation som definieras som brott där gärningspersonen, den som utför brottet, har eller har haft en nära relation till dig som är utsatt. En nära relation kan innebära att ni är eller har varit gifta, sambo eller särbo eller har gemensamma barn. I en nära relation omfattas även barn, föräldrar och syskon till gärningspersonen. Det kan därmed finnas en utsatthet hos både vuxna och barn, för just barn kan det både gälla en egen utsatthet för våld och att man bevittnat våld mellan närstående (barnfridsbrott).

Ytterligare kan hedersrelaterade brottslighet ske där brott helt eller delvis begåtts för att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps anseende utifrån en föreställning om heder.

Södertälje kommuns nuvarande arbete mot våld i nära relation styrs för nuvarande av kommunens nya strategi för social hållbarhet samt befintliga handlingsplan Fri från våld.⁵⁵

Den senaste nationella kartläggningen av brott i nära relationer (publicerad år 2024) visar att utsattheten för våld i nära relation är utbredd i samhället. Totalt uppgav 13,6% av befolkningen (16–84 år) att de blivit utsatta för någon typ av våld i nära relation under år 2022. Det är en större andel kvinnor än män som uppger att de blivit utsatta (15,2 respektive 11,7%).⁵⁶

I nationella undersökningar visar resultatet även att fler unga i jämförelse med äldre, som uppger sig ha utsatts för våld och brott från en partner, där den största andel utsatta finns i åldersgruppen 20–24 år. Unga löper ännu större risk än vuxna att utsättas för våld genom digitala medier, både genom att utsättas för psykiskt våld och hot, men också att utsättas för digital övervakning och kontroll. Det är betydligt fler personer som uppger sig ha utsatts för någon form av våld i nära relation årligen (13% av befolkningen i åldrarna 16–84 under år 2022) än exempelvis bostadsinbrott och bedrägerier (1% för bostadsinbrott och 4% för bedrägerier).

55 Södertälje kommun. Strategi för social hållbarhet 2025–2023

56 Brå. <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>

Foto: Mostphotos

Brottskategorin är mer komplex att kartlägga och det finns behov av mer kunskap

Den senaste nationella kartläggningen av brott i nära relation som publicerats av Brå år 2024 visar att personer som utsätts för våld i nära relation söker olika former av stöd eller hjälp, men att de mer sällan polisanmäler våldet. Det vanligaste skälet till att polisanmälan inte gjorts är att de utsatta inte uppfattar händelsen eller händelserna som tillräckligt allvarliga. Det finns idag ett större mörkertal kring brott som sker inom en relationskontext, i jämförelse med andra brottskategorier.⁵⁷ Detta gör att en kartläggning och lägesbild över brottslighet som sker inom nära relationer behöver kompletteras med mer information än bara statistik över polisanmälda brott, eftersom majoriteten av de utsatta aldrig polisanmäler. Ytterligare påverkas statistiken över polisanmälda brott i nära relation av förändringar i polisens och åklagarnas hantering och registreringsrutiner vid anmälan. Exempelvis registrerades de olika gärningarna vanligtvis initialt som grov kvinnofridskränkning vid anmälan i början av 2010-talet, medan man under senare år i stället i högre grad registrerade de underliggande brotten som exempelvis misshandel. Därmed bör viss försiktighet iakttas när statistiken mellan olika brottskategorier kring våld i nära relation tolkas.

Brott i nära relation i Södertälje

Jämförs Södertälje med övriga större städer i Sverige så ligger kommunen högt i antalet polisanmälda våldsbrott per 100 000 invånare som sker i nära relation, i jämförelse med genomsnittet. Under år 2023 sågs tillfällig minskning av de polisanmälda brotten i Södertälje, men under år 2024 har antalet polisanmälda misshandelsfall ökat igen. Det krävs vidare arbete för att få mer information om den tillfälliga minskning och nuvarande ökning beror på anmälningsbenägenhet eller andra faktorer. En ökad vilja att polisanmäla och en ökning av anmälda brott kan även i viss mån ses som positivt, då det bidrar till att minska mörkertalet och bryta en våldsspiral bland de som utsätts.

I Södertälje inkommer ca 1 000 stödsökande årligen till kommunens stödjourer och ca 200 vuxna beviljas årligen en insats på grund utav sin våldsutsatthet på kommunens Relationsvårdscenter. I Södertälje arbetar kommunen tillsammans med polisen inom ramen för modellen Gejser, som innebär ett samarbete mellan polis, socialjour, socialtjänst och hälso- och sjukvården vid akuta våldshändelser i familjer med barn under 18 år och syftar till att erbjuda tidigt skydd och stöd för barn som bevittnar eller utsätts för våld i hemmet. När polisen besöker en familj, kontaktar de direkt socialtjänsten så att socionomer och socialsekreterare kan vara på plats samtidigt.

En av orsakerna till att man inte polisanmäler våldet kan vara att den utsatta upplever det som en småsak

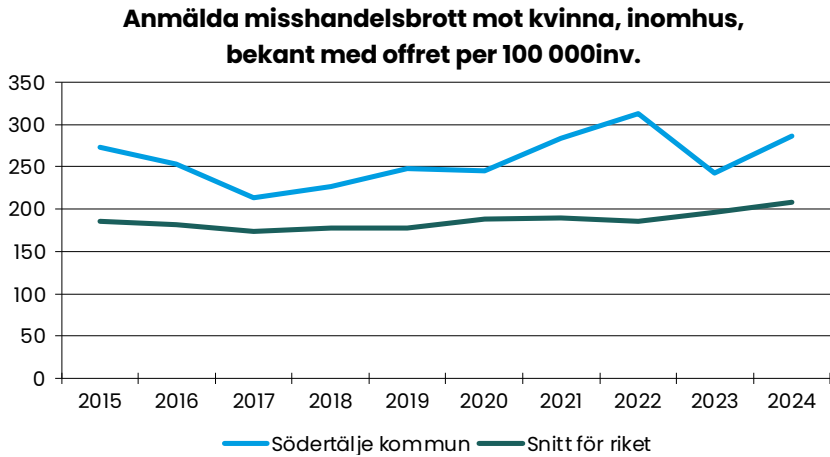

Diagram. Andelen polisanmälda brott mot företag per 100 000 inv. Källa: Brås statistik över polisanmälda brott.

Partnervåld bland äldre

En extra sårbar målgrupp för att utsättas för våld i nära relation är äldre. Detta gäller både fysisk utsatthet samt ekonomisk våldsutsatthet, där våldsutövaren kontrollerar den utsattas pengar och ekonomi. Nationella studier lyfter att uppemot 6 % av kvinnor mellan 60–74 år har utsatts för våld och 3% av männen. De mest frekvent rapporterade riskfaktorer för att utsättas för våld är kognitiv sjukdom och sänkt fysisk funktionsförmåga. Även social isolering är en stark riskfaktor, medan ett starkt socialt nätverk skyddar.⁵⁸

I intervjuer med verksamheter som arbetar med målgruppen äldre upplever att det finns en ökad sårbarhet och utsatthet hos äldre, där det framför allt ses av personal att ekonomisk våldsutsatthet finns bland brukarna. Enligt Jämställdhetsmyndigheten kan våldsutsatta äldre kvinnor vara i en stark ekonomisk beroendeställning till förövaren, något som förstärks av att äldre kvinnor dessutom i lägre utsträckning än män äger tillgångar.

Partnervåld bland yngre

Nationella undersökningar visar att uppemot var femte person i åldern 16–24 år har utsatts för systematiska kränkningar, hot, trakasserier, våld eller inskränkningar på friheten från en nuvarande eller före detta partner. Det är även tydligt att de som utsatts återkommande utsätts vid upprepande tillfällen.⁵⁹ Av de som utsatts för brott uppges även att en av orsakerna till att man inte polisanmäler brottsligheten är att det upplevs som en småsak eller bagatell. Ungas utsatthet kan även mer frekvent ske genom digitala medier, både genom att utsättas för psykiskt våld och hot, men också att utsättas för digital övervakning och kontroll via exempelvis sin telefon.

57 Brå. Brott i nära relation (bra.se)

58 Jämställdhetsmyndigheten (2024). Ett värdigt liv – att åldras fredad från våld (2024:11)

59 Brå (2021). Brott i nära relationer bland unga. Kortanalys 6/2018.

Foto: Katja Kircher Photography AB

Barn som utsätts och bevittnar brott mellan närstående i Södertälje

Det finns en korrelation att själv ha utsatts för våld i hemmet som barn och att utöva våld som vuxen. Det är därför viktigt att tidigt se och agera när en oro finns för att barn utsätts för våld i hemmiljön. Brå uppskattar att cirka 150 000 barn i Sverige lever tillsammans med en förälder som blivit utsatt för våld av den andra föräldern.⁶⁰

Ser man till polisanmälda brott av misshandel mot barn 0–6 år där bekant begått brottet, så sker majoriteten av brotten i inomhus samt att det över tid varit höga nivåer av våldsbrott mot yngre barn i Södertälje i jämförelse med andra större städer. Sedan det nya brottet barnfridsbrott infördes år 2021, så ses även en stadig ökning av anmälningarna i Södertälje samt högre nivåer än i andra större städer.

Under år 2024 har polisanmälda barnfridsbrott fortsatt att öka i Södertälje, samtidigt som det i andra större kommuner ses en minskning. Det är fler polisanmälda fall av att barn har bevittnat våld i hemmet i Södertälje, än polisanmälningar beträffande att barnet själva har utsatts för våld. Under år 2024 upprättades 190 polisanmälningar i Södertälje där unga bevittnat våld i hemmet, en ökning med 5%.

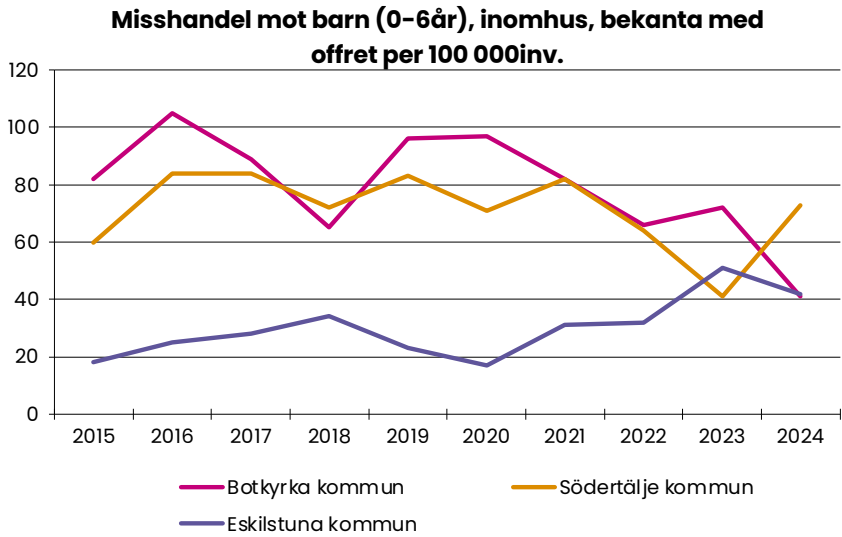

Diagram. Andelen polisanmälda misshandelsbrott mot barn (0–6år) bekant med offret inomhus per 100 000 inv. Källa: Statistik på polisanmälda brott, Brå.

I Södertälje kommun finns Barnahus, ett resurscentrum för barn och unga under 18 år som misstänks ha blivit utsatta för misshandel eller sexuella övergrepp. På Barnahus samlas myndigheter som barnen behöver träffa på en plats.

Nedan presenteras en tabell över antalet förhör som hållits med barn per år. Enligt verksamheter inom kommunen så är det fler barn som upptäcks för våldsutsatthet eller att ha bevittnat våld i hemmet. Det förebyggande arbetet har även stärkts utav nya lagstiftningen som gör att barnet som bevittnat våld ses som en målsägande.

Barnahus	2021	2022	2023	2024
Flickor, antal förhör	44	57	65	70
Pojkar, antal förhör	80	60	92	89
Totalt	124	117	157	159

Tabell. Fördelning av antalet förhör som hållits per år på Barnahus i Södertälje

En viktig del i kommunens uppsökande arbete handlar både om att erbjuda stöd och insatser till de som utsätts men det finns även en positiv utveckling i det våldsförebyggande/normkritiska arbetet. I samverkan behöver arbetet fortsättas att utvecklas.

I arbetet framåt finns det stora behov att sammanlänka kommunens brottsförebyggande och våldsförebyggande arbete med fokus på framför allt barn och unga, något som även identifieras i kapitel 1 om barn och unga. Det är viktigt i det våldsförebyggande arbetet att utgå från att stärka arbetet i verksamheter där barnen är i till vardags, som i skola och fritidsverksamheter. Ytterligare behöver kommunen fortsättas utveckla kompetensen om olika typer av våld och framför allt öka förmågan att omhänderta olika typer av utsatthet och anpassning för olika målgrupper.

En del för att få våldet att minska/upphöra även att utveckla det arbetsgivaransvar som finns gällande välmående hos anställda att även inkludera perspektivet våld i nära relation. Detta kan handla om stärkt kunskap och verktyg till chefer samt att inkludera perspektiven i ordinarie systematiska arbetsmiljöarbetet som genomförs.

För att stärka utvecklingen behöver arbetet vara systematiskt där statistik, uppföljning och analys sker regelbundet och följs av rätt typ av insats. Ytterligare behöver de olika problemområdena kunna sorteras, planeras och systematiskt arbetas med för att vidmakthållas. Då utmaningarna och arbetssätten kan skilja sig mellan de olika målgrupperna.

60 Jämställdhetsmyndigheten och Brå (2022). Metodstöd för kartläggning – våld i nära relationer, hedersrelaterat våld.

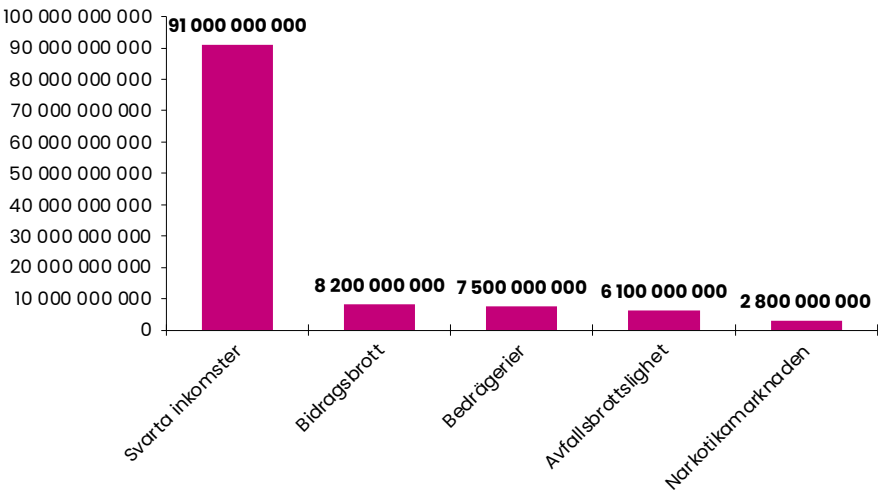
3.8 Kommunen och den kriminella ekonomin

Sammanfattning och behov framåt

- I intervjuer med verksamheter framkommer risker och att det upptäcks felaktigheter kring folkbokföring, felaktiga läkarintyg samt andra felaktiga handling.
 - » Inom flertalet verksamheter inom Södertälje kommun och de kommunala bolagen har tagit fram rutiner och arbetssätt för medarbetare att se och agera om man upptäcker felaktig folkbokföring. Detta arbete behöver fortsätta.
 - » I det fortsatt arbetet behövs ökad kunskap att identifiera felaktiga intyg
- Varje år hanterar kommunens verksamheter och kommunala bolag ett stort antal offentliga upphandlingar och inköp av tjänster från externa företag, vilket omsätter stora summor pengar. Att arbete förebyggande inom upphandlings- och inköpsprocessen är därmed prioriterat både för att motverka den kriminella ekonomin och säkerställa en bra kvalitet.
 - » Arbetet framåt behöver fokusera på bättre förberedande arbetet med kontroller, men även större fokus på regelbundna uppföljningar av upphandlingar, inköp och avtal
- Penningtvätt är ett fenomen som generellt ökar nationellt och lokalt i Södertälje. Verksamheter har identifierat ett hot där kommunens handläggning kan skapa möjligheter att tvätta pengar genom exempelvis in- och utbetalningar. Kommunen kan även indirekt bidra till penningtvätt inom till exempel byggprocesser.
- Inom kommunen har det genom tillsyn identifieras ett flertal riskområden gällande:
 - Livsmedelsfusk, illegal sopdumpning, olovliga boenden, systematisk dumpning av bygg- och rivningsmaterial samt hantering av schaktmassor.
 - Osund konkurrens och arbetslivskriminalitet bedöms, enligt information från verksamheterna ha en hög närvaro i kommunen. Både kommunen och andra myndigheter har lagt mycket kraft på gemensamma kontroller och tillsyn
 - » I det fortsatta arbetet behövs stödinsatser utvecklas för att både verksamheter, privatpersoner och andra företag ska kunna göra medvetna val att stödja företag som är sunda och genom kontroller minska risken för att stödja den kriminella ekonomin.
- Kommunens utbetalningar av exempelvis bidrag är sårbarheter som kan utnyttjas. Då det är komplicerat att få utbetalningar återbetalade, är det viktigt att fortsatt arbeta med förebyggande insatser innan utbetalningar sker.
 - » Det betyder att åtgärder i tidigare skeden är nödvändiga som fortsätta förebyggande insatser, innan utbetalningar av kommunen genomförs.
- Södertälje kommun har samverkan både internt mellan verksamheter och med andra externa aktörer som myndigheter för att motverka brott.
 - » Framåt behövs fortsatt utveckling av samverkansforum internt som extern
 - » Det krävs ett systematiskt arbetet att fortsätta stärka samverkan med fler myndigheter.
 - » Det behövs fortsatt och systematisk kunskapsökning inom området, tillsammans med sammanfoga det förebyggande arbetet med befintliga planering- och kontrollverksamhet som sker inom kommunens verksamhetsplanering och internkontroll.

Kommuner hanterar årligen stora summor pengar som betalas ut, ofta i form av bidrag till både individer, företag eller till föreningar till exempel genom försörjningsstöd. Kommunen betalar även till företag som ska bedriva verksamhet åt kommunen, till exempel hemtjänst eller assistans. Något som ofta hanteras genom upphandlingar. På senare år har brott mot välfärdssystemen uppmärksammats nationellt och flertalet utredningar har försökt få en bild av omfattning av problemet och sårbarheter som finns i hanteringen. I den nationella myndighetsgemensamma lägesbilden för organiserad brottslighet framhålls att angrepp på utbetalande system, som idag även finns på kommunalnivå, är ett av de allvarligaste hoten mot samhället.⁶¹ Nationell forskning påvisar även på hur kommuner är extra sårbara för angrepp.⁶²

Kriminell ekonomi är ett begrepp som börjat användas de senaste åren för att samla hur kriminella hanterar sina brottsvinster. Kriminell ekonomi beskrivs av polisen som ett ekosystem där brottsvinster genereras, hanteras och återinvesteras. I Polismyndighetens rapport om den kriminella ekonomin som publicerats år 2024 beskrivs vilka brottsfenomen som polisen identifierat som aktuella samt vilka summor som genereras årligen:⁶³

Även fast dessa siffror är höga är mörkertalet stort, då många brott inte upptäcks eller anmäls. Brottsvinsterna investeras i både legala verksamheter och nya brottsliga verksamheter. Begreppet kriminell ekonomi är brett och i denna lägesbild inryms ett flertal brottsfenomen under begreppet, till exempel lyfts välfärdsbrottslighet och arbetslivskriminalitet.

Välfärdsbrottslighet innebär enligt SKR att en extern aktör, företag eller privatperson, otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning. Välfärdsbrottslighet kommer att genomsyra flera delar av detta kapitel, utifrån hur kommunen och samhället i stort kan utnyttjas.

61 Polismyndigheten. Myndighetsgemensam lägesbild – Organiserad brottslighet 2023. Juni 2023
62 Den sårbara staten – En forskningsöversikt om hur organiserad brottslighet påverkar stat och kommun. Carina Gunnarson 2023
63 Den kriminella ekonomin – Introduktion och översikt. Polismyndigheten september 2024. Diarienummer: A442.181/2024, Saknr: 423

Enligt det myndighetsgemensamma lägesbilden för 2025⁶⁴ lyfts det att genom att använda penningtvätt, kriminell ekonomi och företag inom sin brottsliga verksamhet konkurrerar den organiserade brottsligheten inte på samma villkor som seriösa aktörer och påverkar därmed den fria konkurrensen inom den ekonomiska sfären. Den organiserade brottsligheten bedöms även ha förmåga att kringgå myndigheternas åtgärder för att upptäcka och lagföra deras brottsliga verksamhet. Vilket kräver samverkan och samordning med aktörer från internationellt, nationellt, regionalt och lokalt perspektiv.

Den organiserade brottsligheten bedöms även vara flexibel och anpassar sig snabbt till nya eller förändrade förhållanden, därför behöver en arbetet med att identifiera risker- och sårbarheter inom olika verksamheter ske systematiskt och regelbundet.

Kommunen kan som organisation både bli utsatt för brott samt vara en möjliggörare för brottslighet, genom dess myndighetsutövning samt hantering av inköp och utbetalningar. Det finns dock olika nivåer på ekonomisk brottslighet, både genom oavsiktliga fel, avsiktliga fel, enklare ekonomisk brottslighet och organiserad brottslighet, vilket kan visualiseras genom den så kallade compliance-pyramiden.⁶⁵ Pyramiden illustrerar att det finns olika orsaker och motiv bakom felaktigheterna. Beroende på orsaken eller motivet bör felaktigheterna förstås och förlängningen bemötas på olika sätt. Dessutom illustrerar pyramiden att det antalsmässigt är flest oavsiktliga felaktigheter och att mängden minskar ju tydligare det brottsliga uppsåtet är.

Diagram. Andelen polisanmälda misshandelsbrott mot barn (0–6år) bekant med offret inomhus per 100 000 inv. Källa: Statistik på polisanmälda brott, Brå.

64 Polismyndigheten. Myndighetsgemensam lägesbild 2025.
65 Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, Utredningen om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen 2020. SOU 2020:35

Kriminell ekonomi i Södertälje kommun

Södertälje kommun, tillsammans med andra statliga myndigheter, har under tiotal år identifierat att kriminella aktörer med bas i Södertälje kommun har utnyttjat bristande lagstiftning och handläggningsrutiner hos så väl kommun som andra statliga myndigheter.

Problematiken som beskrivs ovan om den kriminella ekonomin har identifierats av Södertälje kommun tidigare än många andra kommuner. Härvar kring bidrag kopplade till folkbokföring och försörjningsstöd samt upphandlad hemtjänst, och assistans, men även härvar för andra utbetalande myndigheter såsom Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan var del av det som uppmärksammades. Härvorna blev uppmärksammade och kommunen valde också att kommunicera kring härvorna vilket blivit uppmärksammat på flera håll. Även om Södertälje kommun var tidig med att uppmärksamma problembilderna är inte kommunen ensam om problemen. På senare år har myndigheter och forskning mer uppmärksammat de hot och sårbarheter som finns i systemens utformning, sättet handläggningen sker på och hur systemen hänger ihop från statlig, region till kommunal verksamhet.

Det här kapitlet kommer visa på problematiken och omfattningen av den här typen av brottslighet i den grad det går, utifrån aktuell forskning, nationella kartläggningar samt tillgänglig lokal information. För att få en bild över identifierade hot och sårbarheter inom kommunen har intervjuer med representanter från kommunens verksamheter genomförts under våren och sommaren 2025.

Områden med identifierade hot och sårbarheter

Hoten och sårbarheterna som identifierats bör ses som en del av en kedja av bedömningar och beslut. För att illustrera detta har en schematisk bild tagits fram, se figuren nedan. Den illustrerar genom en kedja av händelser hur myndigheters och kommunens handläggningssystem medvetet eller omedvetet utnyttjas. I kommande avsnitt beskrivs denna kedja kopplat till hot och risker inom verksamheter i Södertälje kommun samt nationell kartläggning över problematikens karaktär och omfattning.

En individ, bolag eller ekonomisk förening kan skapa förutsättningar att medvetet eller omedvetet få tillgång till välfärdssystemet, trots att denne inte har rätt till det. Att upprätta flera av dessa viktiga registreringar, tillstånd eller intyg står andra aktörer än kommunen för. Exempel på det kan vara felaktig folkbokföring, felaktiga id-handlingar och registrering av bolag eller förening som exempelvis aktiebolag. Felaktiga tillstånd eller intyg kan leda till att en verksamhet kan felaktigt få rätt att bedriva omsorg eller skola, vilket beror på felaktig registrering. Dessutom kan falska intyg ge rätt till förmåner eller bidrag som egentligen inte är berättigade.

När det kommer till aktörer som utnyttjar systemet finns hotet i handläggningen

Bild. Schematisk bild om hur myndigheters inklusive kommuners handläggning kan utnyttjas

Det finns en skillnad i att utnyttja inköpsprocessen och att utnyttja myndighetsutövningen och det handlar om att sára på det civilrättsliga området och förvaltningsrättsliga området. Dock styrs båda områdena av lagstiftning om hur handläggningen och besluten ska gå till. En tydlig skillnad är vem som är den aktiva parten. Vid inköp är det kommunen som aktivt går ut för att upphandla produkter och tjänster, medan vid ansökningar är det individer eller bolag samt ekonomiska föreningar som vill få något av kommunen.

När det kommer till aktörer som utnyttjar systemet finns hotet i handläggningen. Sårbarheter i handläggningen kan vara att den delas upp mellan verksamheter, resursbrist, krav på skyndsamhet i handläggningen samt brist på kompetens. Det kan innebära att information inte överförs mellan verksamheter samt att förhållanden inte utreds i tillräckligt hög utsträckning genom olika kontroller i tidiga skeden i handläggningen. När uppföljande kontroller av handläggningen ska ske i form av skrivbords- eller platskontroller som tillsyn, kan brist på tid eller resurser vara ett problem. En annan sårbarhet kan även vara brist på kompetens kring hur handläggningen kan utnyttjas eller att ärenden kan vara komplext i sin karaktär. Ytterligare kan det även handla om en mer direkt påverkan att tjänstepersoners beslutsmandat utnyttjas genom hot, mutor och infiltration. Detta kommer behandlas i kapitlet nedan om Kommunen och otillåten påverkan.

Om handläggningen utnyttjats är det möjligt för aktörer att få direkt ekonomisk ersättning i form av en utbetalning av till exempel ett bidrag eller ersättning enligt ett felaktigt avtal. Kommunala myndighetsbeslut som bygglov eller utskänkningstillstånd av alkohol kan vara lukrativa för utnyttjande aktörer i brottsupplägg. Dessa lokala beslut kan även påverka andra myndigheter eller aktörer samt påverka förutsättningarna för medborgare och näringsidkare att verka i kommunen.

Utifrån intervjuer med verksamheter inom Södertälje kommun har det identifierats att det finns utökade behov av samverkan och en helhetssyn om hur beslutskedjorna kan utnyttjas. En sårbarhet är en låg kompetens om hur andras verksamhet fungerar samt vilken information som får delas. Detta kan innebära ett otillräckligt informationsflöde, i form av underrättelser och anmälningar om fel som identifieras inte lyfts vidare till rätt aktör.

I kommande avsnitt blir det en fördjupning om problemen kring den kriminella ekonomin nationellt och i Södertälje.

Förutsättningarna skapas

En stor del i att skapa förutsättningar för att begå brott mot välfärden ligger i ett utnyttjade av felaktiga uppgifter som folkbokföring, felaktiga id-handlingar och registrering av bolag eller förening som exempelvis aktiebolag eller felaktiga tillstånd eller intyg. Nedan beskriv hur bland annat brottskedjan kan se ut efter att en person aktivt använt felaktiga uppgifter.

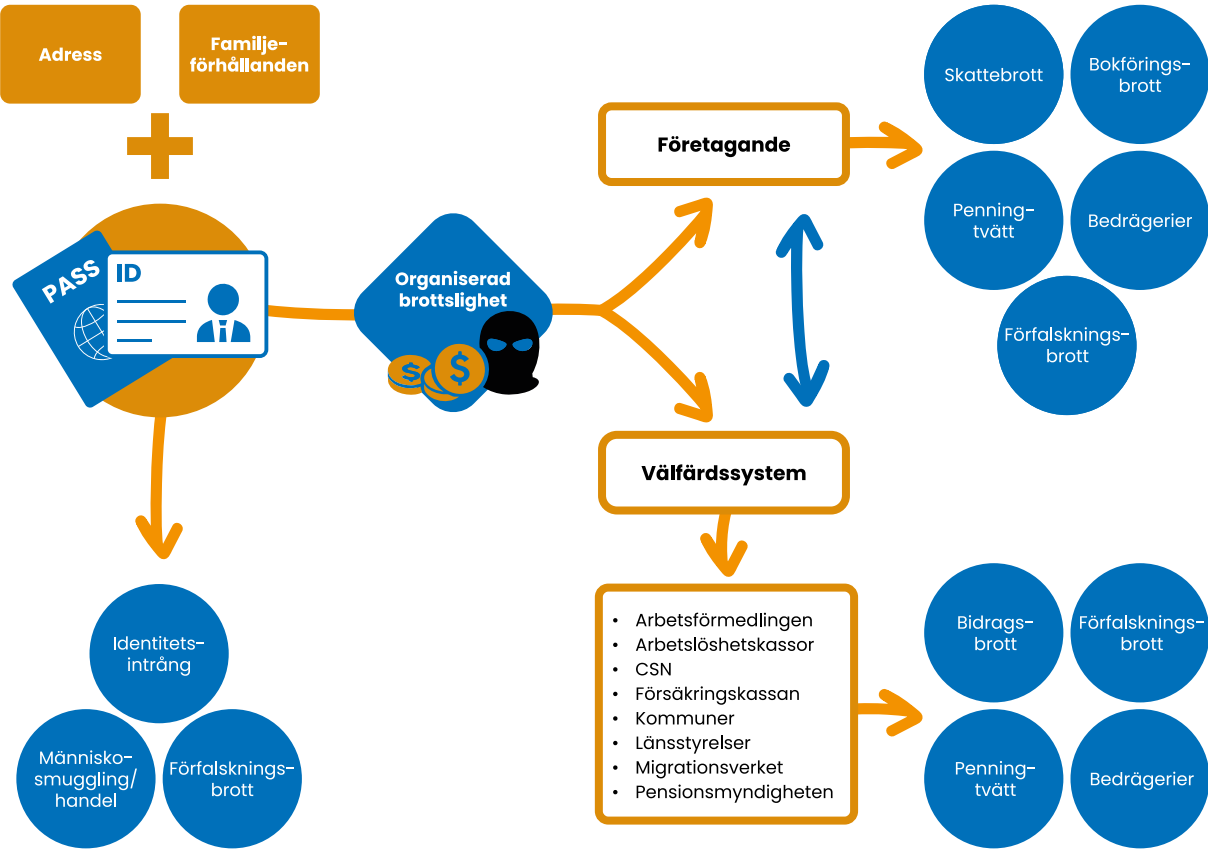

Bild. Skatteverkets beskrivning av brottskedjan vid utnyttjandet av felaktiga uppgifter

Felaktig folkbokföring

Det är generellt svårt att få en bild av fel som finns i olika register i och utanför kommunen som exempelvis folkbokföring. Dessa fel kan skapa förutsättningar för att i ett senare skede utnyttja inköpsprocessen och myndighetsutövningen kopplat till bidrag. Ett område som tidigt uppmärksammades i kommunen var hur folkbokföringen användes i olika upplägg för att utnyttja ekonomiskt bistånd samt möjligheten att felaktig andrahandsuthyrning av bostäder. I ett pilotprojekt för att motverka felaktig folkbokföring, där Södertälje med åtta andra kommuner deltog bedömdes 5 procent av alla folkbokförda i Södertälje ha felaktiga uppgifter (Skatteverket, 2022). I relation till totala befolkningen i Södertälje kommun kan det innebära att det kan vara så många som cirka 5 000 personer som är felaktigt folkbokförda.

5 procent av alla folkbokförda i Södertälje kan vara skrivna på fel adress

Skatteverket publicerar årligen en nationell lägesbild över hur befolkningen är folkbokförd och hanteringen av samordningsnummer, som en del i att utveckla det förebyggande arbetet mot felaktig folkbokföring.⁶⁶ Skatteverket tar varje år emot ett stort antal underrättelser som fel i folkbokföringen (ca 160 000 underrättelser årligen) och uppskattar även att det finns ca 110 000–185 000 personer som befinner sig i Sverige utan person- eller samordningsnummer.

Nationella lägesbilden identifierar flera riskområden kring den felaktiga folkbokföringen:

- Skenskilmässor för att få tillgång till bidrag
- Vårdnadsförhållanden, som i kombination med felaktiga bostadsförhållanden, som ger rätt till bidrag eller andra fördelar
- En ny trend som identifierats, som effekt på det ökade gängrelaterade våldet är att kriminella eller anhöriga till kriminella väljer att felaktig folkbokföra sig på andra adresser för att undvika att deras faktiska bostadsadress offentliggörs

Nedan presenteras utvecklingen av antalet polisanmälda brott mot folkbokföringslagen i Södertälje. Under de senaste åren har polisanmälningarna i Södertälje ökat, vilket samspelar med den nationella ökningen av underrättelser av felaktig folkbokföring.

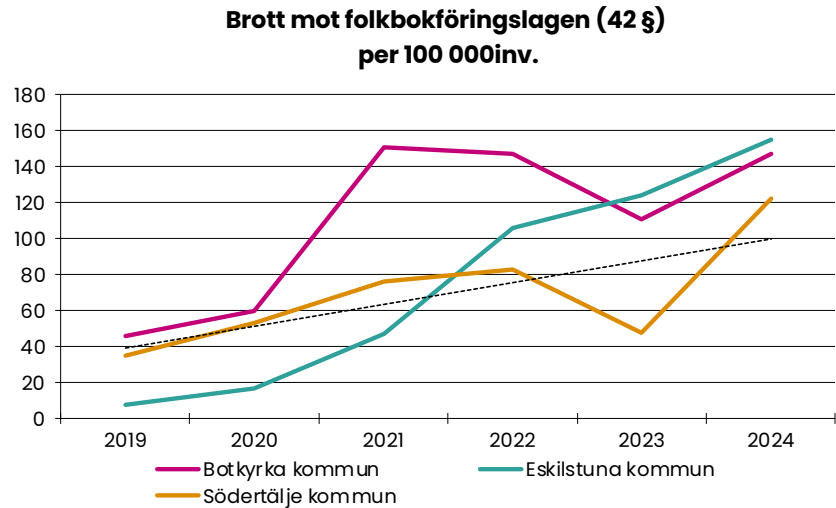

Bild. Skatteverkets beskrivning av brottskedjan vid utnyttjandet av felaktiga uppgifter

66 Skatteverket (2025). Nationell lägesbild över befolkningen. Dnr 8-174856-2025

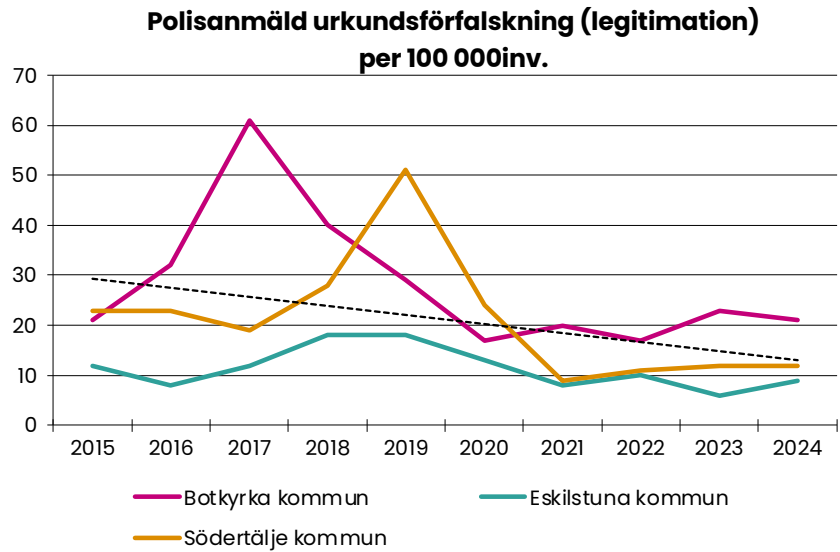
Inom flertalet verksamheter inom Södertälje kommun och de kommunala bolagen har tagit fram rutiner och arbetssätt för medarbetare att se och agera om man upptäcker felaktig folkbokföring. I dessa rutiner ingår att aktivt informera myndigheter som Skatteverket om identifierade felaktigheter som man observerar.

Förfalskning av ID-handlingar

En annan viktig grund för att kunna utnyttja myndighetsutövningen handlar om identitet. Att säkerställa en persons identitet är en central uppgift för många myndigheter inklusive kommunen. Riksrevisionen har i en rapport bedömt att regeringen och en rad myndigheters handläggning brister, vilket gör att identiteter kan utnyttjas.⁶⁷ Riksrevisionens slutsats är att dels måste grundarbetet hos vissa myndigheter bli bättre, så att förutsättningarna för utbetalande myndigheter blir bättre på att utföra sina uppdrag. Alla myndigheter måste kontrollera identiteten mer ingående än som sker nu, detta gäller även kommuner.

Erfarenheter om att felaktig identitet finns i den kommunala handläggningen är något som verksamheten vittnar om. Övertid har även det även i Södertälje skett en större antal polisanmälningar, som talar för förekomsten av att det finns utmaningar men att personer använder felaktiga id-handlingar. Under de senaste åren ses dock skett en minskning av antalet polisanmälning som upprättas.

Att arbeta förebyggande är viktigt innan pengar betalas ut

Felaktigheter och förfalskade intyg

Myndigheterna har länge känt till bristerna och bättre rutiner samt ny lagstiftning är på väg att införas. I en publikation från Brå identifierar man flertalet skrivna intyg som skapar möjligheter till fusk, detta kan vara läkarintyg, felaktiga inkomstuppgifter som lönespecifikationer och andra felaktiga förhållanden som skenskilsräkningar.⁶⁸

67 Skatteverket (2025). Nationell lägesbild över befolkningen. Dnr 8-174856-2025

68 Brå (2015). Intyget som dörröppnare till välfärdssystemet – En rapport om välfärdsbrott med felaktiga intyg. Brottsförebyggande rådet 2015. Rapport 2015:8

Problemen med att det finns felaktiga uppgifter och intyg lyfts i intervjuerna som väl kända inom Södertälje kommuns verksamheter. De olika intyg som framför allt framkommer ha identifierats som förfalskade är bland annat:

- Läkarintyg
- Lönespecifikationer
- Anställningsavtal

Registrering av företag

En annan viktig faktor för att utnyttja handläggningen är hur associationsformer som bolag och föreningar registreras och vilka som är företrädare. Myndigheterna har i flera lägesbilder pekat på aktiebolag som den företagsform där de flesta risker uppstår, men det finns även andra former av företag, stiftelser och föreningar som också används som brottsverktyg.⁶⁹ I en statlig utredning konstaterade man problem med bolag.⁷⁰

- Det saknas kunskap om mindre företag då dessa inte är revisionspliktiga
- Bolagsverket har inte haft verktyg för att kontrollera registreringar av företag
- Upptäcktsrisk för företag som nyttjar målvakter samt för företagskapning har varit låg.

Handläggningen utnyttjas

Det finns två sätt kriminella aktörer kan utnyttja handläggningen. Det handlar om att de utnyttjande aktörernas registreringar och intyg i det första steget där förutsättningarna skapas blir godkända, alternativt påbörjas handläggningen i detta steg.

Inköpsprocessen och upphandlingar utnyttjas

Varje år hanterar kommunens verksamheter och kommunala bolag ett stort antal offentliga upphandlingar och inköp av tjänster från externa företag. Det kan exempelvis handla allt ifrån omsorg i privat regi som HVB eller LSS-verksamhet och assistansstöd till uppköp av bygg- och driftverksamhet med mera.

Dessa upphandling och inköp omsätter årligen stora summor pengar och är ett riskområde för ekonomisk kriminalitet och korruption som på sikt som inte bara kan leda till stora ekonomiska brottsvinster utan även kan skada förtroendet för offentliga institutioner samt leda till att sämre kvalitet på den samhällsservice som ska utföras. Att arbeta förebyggande är därför viktig för att både minska både ekonomisk brottslighet som arbetslivskriminalitet samt säkra en sund konkurrens. Inköpsprocessen är relativt omfattande och kräver planering, kartläggning samt analys av behovet hos den upphandlande parten innan själva upphandlingen börjar. Det finns många lagkrav på hur inköp ska gå till inom ramen för lagen om offentlig upphandling (LOU).

Se figuren nedan för en schematisk bild över en inköpsprocess bör genomföras för att på bästa sätt få ett värde för de varor eller tjänster som man betalat för.

69 Polismyndigheten (2023). Myndighetsgemensam lägesbild – Organiserad brottslighet 2023.

70 Regeringen. Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag. SOU 2023:34

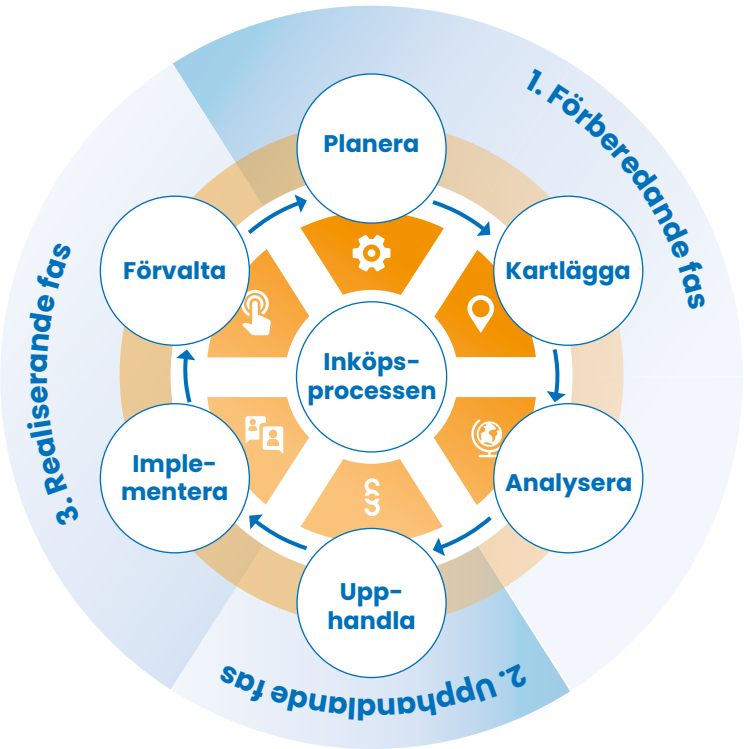

Bild. Idealbild avseende inköp. Hämtad från Upphandlingsmyndighetens hemsida.

Bedömningen för kommunala bolaget Telge Inköp som stödjer kommunen och de kommunala bolagen i inköpsprocessen, bygger till exempel på avtalets storlek i pengar och hur omfattande processen ska vara. Flera åtgärder för att skapa en effektiv och rättssäker inköpsprocess med flera kontrollpunkter för att motverka oseriösa eller brottsliga aktörer har införts steg för steg i Södertälje kommun de senaste åren bland annat med utökade kontroller. Utnyttjande av inköp i kommunen bedöms trots dessa åtgärder som ett hot. Det finns potentiella sårbarheter i hela inköpsprocessen för aktörer som vill utnyttja processens svagare länkar. Som beskrivits ovan finns en risk kring att företag kan visa ”en tvättad fasad” genom registreringar och tillstånd för verksamhet.

Bli bättre kravställare genom bra förberedelse och uppföljning

Vad som fortsatt framkommer i intervjuer med verksamheter inom Södertälje kommun bottnar riskerna i att det finns en ojämn kompetens inom kommunen kring de förberedande och uppföljande delarna inom en upphandling, som kartläggning och kravställning. Även om Telge Inköp kan stödja med vissa delar kräver just upphandlingsprocessen en ökad kunskap hos alla personer som hanterar upphandlingar och inköp.

Att arbeta förebyggande med upphandlingar och inköp för att säkerställa att välfärdens pengar inte blir en del av den kriminella ekonomin

Ytterligare finns det utmaningar med att avtalens utformning ibland inte blir tillräckligt tydliga, vilket gör senare delar av handläggningen svårare när både Telge Inköp och verksamheten ska följa upp avtal och förvaltning. Vissa inköp har sårbarheter som flera led av underleverantörer, vilket försvårar uppföljning av avtalet. I de fall där inköp sker genom så kallad direktupphandling, saknas det mer omfattande bedömningarna som sker vid större inköp. Flera mindre inköp kan också bli omfattande, vilket skapar sårbarheter i upphandlingsförförandena. Även om en upphandling skett enligt regler och krav finns fortsatt andra typer av sårbarheter.

I intervjuerna med verksamheter inom kommunen beskrivs att det är en varierande grad av uppföljningar av avtal, vilket kan innebära mindre genomförd verksamhet eller högre kostnader. Det är främst i uppföljningen som felaktigheter kan upptäckas och åtgärder kan sättas in varför det bör läggas ett större fokus kring hur kommunen arbetar med uppföljning av upphandlade tjänster. Inköp kan också ske utanför ett ramavtal med inköp från helt andra aktörer, vilket åsidosätter lagstiftningen på området. Kommunens verksamheter har börjat identifiera just att en ny trend är att företag lägger en dålig eller bristfällig standard och kvalitet på det arbetet som genomförs som i ett led för att utnyttja den ekonomiska vinningen maximalt. Enligt Upphandlingsmyndigheten kan uppföljningen genomföras genom att exempelvis;

- Ha regelbundna uppföljningsmöten med leverantör
- Genomföra mätning av kvalitet genom exempelvis indikatorer eller nyckeltal
- Genomföra stickprovskontroll av exempelvis fakturor
- Genomföra enkätundersökning till leverantör, beställare eller tredje part (exempelvis patienter)
- Genomföra anmälda eller oanmälda uppföljningsbesök hos leverantören

Verksamheterna och nationella rapporter påvisar att vissa branscher kan vara extra sårbara och innebära högre risker för både att skattemedel kan riskera att gå till den kriminella ekonomin och att de individer som ska få stöd av kommunen inte får den hjälp de behöver. Dessa områden är bland annat:

- Omsorgsboende och assistansstöd
- HVB-hem och placeringar
- Städ
- Avfallshantering
- Bygg-/fastighetsbranschen

I ett förebyggande arbete behöver kunskapen ökas om hur regelbundna kontroller och avtalsuppföljningar kan genomföras systematisk, men även rutiner för att identifiera och dokumentera felaktigheter som kan uppkomma vid upphandlingar och inköp. Ytterligare behöver samverkan ökas för att aktivt identifiera nya riskområden som kan uppkomma inom ramen för upphandlingar och inköp. Detta med syftet att säkerställa att välfärdens pengar inte blir en del av den kriminella ekonomin.

Att fortsätta samverka med andra parter som bland annat bankerna är viktig för att säkerställa att olika verktyg används för att komma åt penningtvätt som kan ske på olika platser i samhället

Penningtvätt, företag och fastigheter

Penningtvätt som fenomen har de senaste åren fått en allt större uppmärksamhet samtidigt som kraven på betalningsförmedlare och banker fått högre krav på sig. Antalet brott i Sverige och Europa ökar, vilket vittnar om en stegrande omfattning. Det finns flera anledningar för kriminella att vilja tvätta sina brottsvinster. Det första man kan säga om penningtvätt är att det finns flera anledningar att göra det. Till exempel för att återinvestera i nya brottsliga upplägg, men det kan också vara ett sätt att skapa en legal bas för att konkurrera på den lagliga marknaden till att vara ren konsumtion, inte sällan lyxkonsumtion.

De polisanmälda penningtvättbrotten har ökat i Södertälje, såväl som liknande städer under de senaste 10 åren även om det planat ut i antal under de senaste åren.

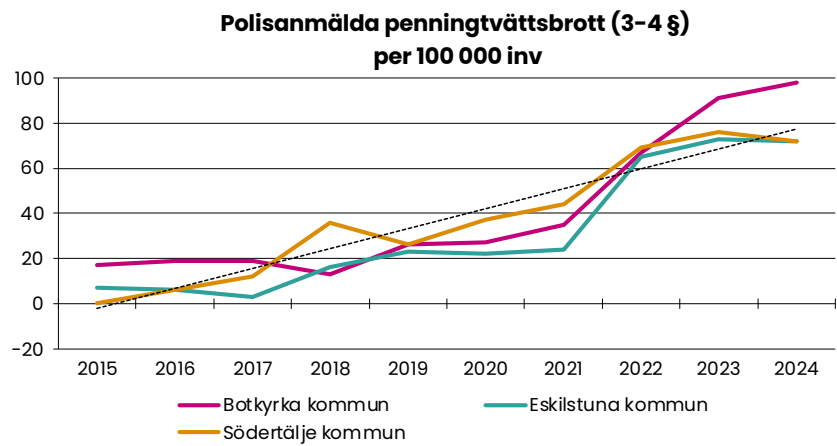

Diagram. Antalet polisanmälda penningtvättbrott per 100 000 inv. Källa: Brå

I intervjuerna med verksamheter inom Södertälje kommun lyfts hotet och vissa sårbarheter med att pengar kan tvättas genom kommunens inköp och utbetalningar. Vidare kan handläggning indirekt ge möjligheter till penningtvätt genom två vanliga fenomen, som enskilt eller i kombination kan påverkas av vilka kommunen handlar med eller stödjer. Nedan kunskap kommer från en Brå rapport om penningtvätt.⁷¹

En utmaning där kommunen ser sårbarheter för att främja penningtvätt kan vara vid hanteringar av olika in- och utbetalningar av exempelvis avgifter är ett riskområde där kommunen kan utnyttjas för att vara en möjliggörare för penningtvätt.

I kommunens förebyggande arbete i samverkan med bland annat polisen har en utvecklad samverkan inletts lokalt med bland annat banker som finns i kommunen med syfte att arbeta tillsammans för ett sunt företagande och minskad ekonomisk brottslighet. Att fortsätta samverka med andra parter som bland annat bankerna är viktig för att säkerställa att olika verktyg används för att komma åt penningtvätt som kan ske på olika platser i samhället. Nedan presenteras några riskområden.

Centralt i arbetet är de faktiska platsbesöken, som möjliggör identifiering av avvikelser och riskmiljöer

Investeringar i företag

Många investeringar görs i kontantintensiva branscher inom handels- och tjänstesektorn, som restauranger, butiker, hotell och nattklubbar, samt i bygg-, bil-, och transportbranscherna. Det har bland annat visat sig att det inom de kriminella kretsarna är statusfyllt att ha en centralt belägen restaurang eller nattklubb i en större stad. En annan anledning till att många gärningspersoner investerar i restauranger är att de investerar i företag eller varor som de är bekanta med från sitt vardagsliv. Gärningspersoner kan välja att investera i verksamheter som de har kontakter inom eller särskild anknytning till, även om det inte är särskilt lönsamma verksamheter. Det gäller exempelvis investeringar i verksamheter drivna av släktingar och vänner. Det förekommer därutöver att investeringarna har en mer sentimental grund och kan göras utan något vinstintresse. Det gäller exempelvis investeringar i föreningsverksamheter, ibland sportklubbar på elitnivå. Det förekommer därutöver att gärningspersoner investerar i verksamheter som de har behov av. Företag används exempelvis som täckmantel vid brottsupplägg eller för att dölja de illegala pengarnas ursprung. Bland annat har import- och exportföretag använts för att importera illegala varor, factoringföretag och växlingskontor för att utföra penningtvätt.

Investeringar i fastigheter

En investering som gärningspersoner kan komma att ha direkt användning av är fastigheter. Det ses som en relativt säker investering. Prisnivån på en fastighet innebär dessutom att den kan absorbera mycket pengar. Investeringarna gäller framför allt köp av mindre fastigheter, bostadsrätter och sommarstugor, men i vissa fall även av dyra, lyxiga hus. Fastigheter fungerar främst som boende, men det förekommer även att gärningspersoner köper lägenheter och hus som investeringsobjekt eller för att använda dem i brottsupplägg, till exempel för förvaring eller som gömställe. Däremot förefaller det enligt Brå vara mindre vanligt med investeringar i hyreshus och andra kommersiella fastigheter. Denna typ av investering kräver inte bara kapital, utan även kunskap om branschen, förvaltning och långsiktighet. För att motverka bland annat penningtvätt har kommunen till exempel utökade bakgrundskontroller sedan flera år tillbaka och sedan 2022 en ny markanvisningspolicy. Sådana åtgärder höjer tröskeln för aktörer som vill använda kommunen som möjliggörare.

I det förebyggande arbete mot penningtvätt har Södertälje kommun även påbörjat en starkt samverkan med banker som finns i kommunen, i syfte att stärka samverkan och det gemensamma förebyggande arbetet mellan kommun och näringslivet.

Kontroller, tillstånd och tillsyn

Flera av kommuners verksamheter kan skapa förutsättningar för att bli utnyttjade genom brist på kontroller. Som nämnts ovan upphandlar kommunen produkter och tjänster som kan bidra både till en god och osund konkurrens på marknaden, beroende på vilka kontroller som görs. I plan- och bygglovsprocessen finns flera möjligheter att komma undan billigare med olika regelöverträdelser. En verksamhet som drabbas av utnyttjande utan

Uppgifter tyder på att svartmäklare med kopplingar till organiserad brottslighet tar betalt för att förmedla olovliga boenden

71 Brå (2015). Penningtvätt och annan penninghantering Kriminella, svarta och grumliga pengar i legal ekonomi. Brottsförebyggande rådet 2015. Rapport 2015:22

föregående handläggning är miljörelaterade brott. Att inte följa miljöregler är lukrativt för företag som bedriver verksamhet i till exempel livsmedel, restaurang och avfallsbranschen. Vissa av dessa verksamheter måste upptäckas och där kan skrivbords- och platskontroller vara det sätt man får kunskap om området. I intervjuerna med verksamheten framkom till exempel livsmedelsfusk, omfattande problem med avfall som dumpas i kommunen till indikationer om illegal export av avfall till andra länder.

Södertälje kommun genomför som nämnt ovan tillsyn inom olika typer av områden och arbetar aktivt för att kartlägga nya områden där företag eller privatpersoner genomför fusk eller oegentligheter. Kommunen arbetar aktivt med tillsyn inom bland annat dessa riskområden:

Livsmedelsfusk	Illegal sopdumpning	Olovliga boenden	Systematisk dumpning av bygg- och rivningsavfall	Dumpning av schaktmassor
----------------	---------------------	------------------	--	--------------------------

Samverkan för säkra och ändamålsenliga boendemiljöer

Södertälje kommun har under de senaste åren, genom samhällsbyggnadskontoret och miljökontoret, bedrivit ett aktivt samarbete med lokalpolisen och andra myndigheter för att motverka att fastigheter används i strid med sitt avsedda ändamål. Genom myndighetsgemensamma tillsyner har insatserna bidragit till att byggnader som uppförs och används blir säkra, funktionsella och hälsomässigt hållbara.

Fastigheter som verktyg

Fastigheter används som verktyg för att omsätta brottsvinster, exempelvis genom svartuthyrning, olovliga ombyggnationer eller manipulation av byggdokumentation. Genom att upptäcka avvikelser på plats kan myndigheter förhindra att fastigheter används som plattformar för ekonomisk exploatering eller brottslig verksamhet.

Olovliga boenden och riskmiljöer

Olovliga boendesituationer kan innebära allvarliga risker för människors liv och hälsa. Personer har påträffats boende i utrymmen som inte är avsedda för boende, exempelvis ombyggda tvättstugor, cykelrum och källare. Ett ärende rörde en barnfamilj som bodde i ett ombyggt kylrum. Dessa miljöer saknar ofta grundläggande säkerhets- och hälsoskydd vilket gör att människor far illa. Inom ramen för samverkan har det framkommit att hyresgäster ibland flyttas mellan olika fastigheter inom samma fastighetsägares bestånd för att undgå myndigheters tillsyn, vilket indikerar systematiska folkbokföringsbrott där fastighetsägaren spelar en aktiv roll. Det förebyggande arbetet minskar risken för olyckor och hälsoproblem, såsom husras och så kallade ”sjuka hus”, och utgör en viktig del i att säkerställa trygga boendemiljöer för kommunens invånare. Centralt i arbetet är de faktiska platsbesöken, som möjliggör identifiering av avvikelser och riskmiljöer.

Brister i brandskydd och kulturhistoria

Tillsynen har identifierat omfattande brister i brandskydd, bland annat i träningslokal för barn vilket riskerar att få förödande konsekvenser. Väsentligt ändrad användning av fastigheter med högt kulturvärde har förekommit, liksom nedbrunna kulturmärkta byggnader efter nekat rivningslov. Detta öppnar upp för möjligheten att exempelvis bygga mer ekonomiskt gynnsamt på fastigheten vilket innebär att Södertäljes kulturhistoria även påverkas negativt av ekonomiska drivkrafter.

Olovliga bostadsrätter och mäklaransvar

Bostadsrättsföreningar har i vissa fall inrättat nya bostadsrätter utan bygglov, vilket lett till att köpare – som tagit banklån i god tro – bland annat har drabbats ekonomiskt när föreningen tvingats återställa bostaden. Fastighetsmäklare har också uppmärksammats för att i vissa fall medverka förmedlingen av olovliga ombyggnationer, i strid med fastighetsmäklarlagen och god mäklarsed. Objekt har förmedlats trots kännedom om bristande bygglov, och vissa har sålts till priser långt under taxeringsvärdet, vilket väcker misstanke om skattemässiga upplägg eller penningtvätt. Samverkan har mot bakgrund av detta etablerats med Mäklarsamfundet och Fastighetsmäklarinspektionen.

Svart boendemarknad och organiserad brottslighet

Ekonomiska drivkrafter har lett till en växande svart marknad för andrahandsuthyrning och otillåtna kontrakt. Överbefolkade fastigheter orsakar ökat slitage, brandrisk och trångboddhet, vilket påverkar barns och ungdomars välmående negativt och kan öka risken för kriminalitet.

Uppgifter tyder på att svartmäklare med kopplingar till organiserad brottslighet tar betalt för att förmedla olovliga boenden. Intäkterna misstänks vidare användas inom annan kriminell verksamhet.

Otillåtna vårdboenden för barn

Villor som olovligen byggs om till boenden för barn med vårdbehov förekommer och kan kräva bygglov. Renoveringar kan vidare framställas som bostadsanpassningar för barn, vilket möjliggör finansiering med offentliga medel – trots att barnen inte nödvändigtvis tillgodogörs förbättringarna. Fastigheten kan därefter säljas med vinst, utan att ägaren själv har investerat i åtgärderna. Sekretess och placeringar från andra kommuner försvårar tillsyn, men riskerna är påtagliga – särskilt när redan utsatta barn berörs. Bristen på insyn och kontroll ökar risken för att barn placeras i undermåliga boendemiljöer.

Spridning av olovligt byggande

Olovliga ombyggnationer tycks sprida sig inom vissa områden, där fastighetsägare inspireras av grannar som gjort ekonomisk vinst på åtgärder utan tillstånd. Detta normförskjutande beteende bidrar till ökad trångboddhet och underminerar regelverket. Vid platsbesök har flera fastigheter längs en gata identifierats med olovliga ombyggnationer och otillåtna boenden. De ekonomiska incitamenten bedöms vara en drivande faktor, vilket förstärker behovet av samordnade myndighetsinsatser.

Tillsynsarbetet leder årligen till sanktionsavgifter och viten på över 500 000kr

Genom tillsynen har flera komplexa och allvarliga fenomen identifierats vilka kräver fortsatt samordning och samverkan för att motverka kriminell ekonomi och organiserad brottslighet. Resultaten visar att samverkan är verkningfullt och betydelsefullt för ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet.

Systematisk avfallsbrottslighet

Södertälje kommun har under en längre tid identifierat utmaningar med att det ser systematiska dumpningar av illegalt avfall i naturen och på andra platser i Södertälje. Den illegala sopdumpningen innebär både ökad arbetsbelastning på kommunen som behöver hantera och städa upp de dumpade avfallet men det kräver även stora kostnader årligen att hantera. Årligen kostar den illegala dumpningen omkring 1,2 miljoner kronor att hantera och årligen kostar bemanningen av personal för hantering av soporna ca 10 miljoner kronor. Totalt uppkom antalet hanterade ärenden som inkom till kommunen till över 500 under år 2024, viket är ett snitt på 40 dumpningar per månad. Nedan presenteras några av de riskområden som identifierats inom Södertälje kommun:

Avfallsdumpning vid insamlingsstationerna

I kommunen syns utmaningar kring att avfall dumpas bredvid sopkärl för hushållsåtervinning. Detta kan både röra privatpersoner som väljer att lämna avfall intill sopstationerna och systematisk dumpning av företag. Detta skapar stora problem både ur ett trygghetsperspektiv med nedskräpning och att det innebär stora kostnader att hantera avfallet.

Bara hanteringen av att hantera felaktig sophantering vid återvinningscentraler kostar kommunen årligen 2,4 miljoner kronor. Även kommunens miljökontor arbetar aktivt med den systematiska dumpningen av illegalt avfall och har idag flertalet tjänster som jobbar med miljöavfall/illegalt avfall.

Ekonomisk avfallsdumpning

Detta kan röra sig om ex. företag (som livnär sig att hämta avfall från andra där man hanterar avfallshantering i privatregi) och som betalar kommunal renhållningsverksamhet för att kunna sortera avfallet. Dessa företag kan vilja betala med kontanter eller försöker smita in i återvinningscentraler utan betalning, något som kan leda till hotfulla situationer när personal försöker att ta sig in på återvinningscentralerna.

Bild. En beskrivning av de olika typer av avfallsdumpning som bedöms ske i Södertälje.

Nedan påvisar antalet ärenden som inkommer till Södertälje kommun årligen gällande händelser som upptäcks där avfall dumpats illegalt på olika platser i kommunen.

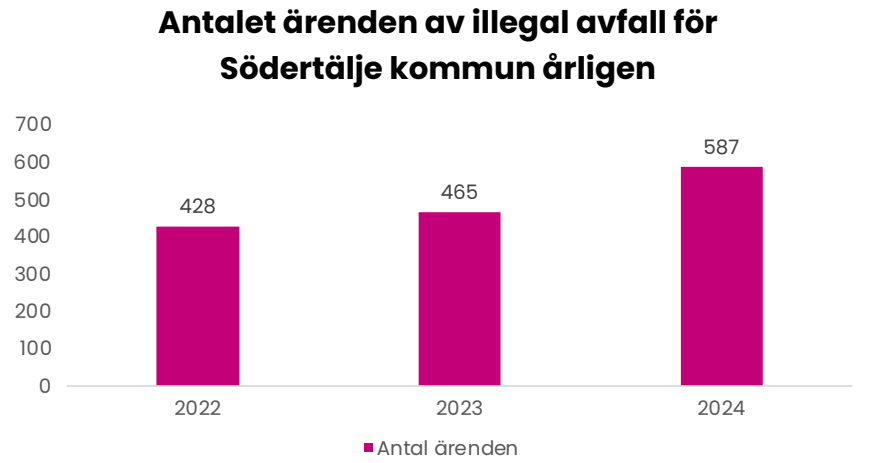

Diagram. Antal ärenden som registrerats i kommunens ärendehanteringssystem Felanmälan per år.

Enlig Åklagarmyndigheten räknas just avfallsbrottsligheten som den tredje största inkomstkällan för kriminella nätverk och organiserad brottslighet på EU-nivå, efter narkotika och vapen. I en tidigare publicerad myndighetsgemensam lägesbild avseende avfallsbrottslighet⁷² beskrivs även att den dominerade drivkraften för att hantera avfall illegalt är den stora ekonomiska förtjänsterna i kombination med en låg upptäcktsrisk och låga straff.

I Södertälje kommun genomförs ett stort antal tillsynskontroller årligen med uppemot exempelvis 1 000 livsmedelskontroller som genomförs årligen. Kommunens verksamheter ser att det skett en liten ökning av information som inkommit som tips från allmänheten där man misstänker felaktigheter hos verksamheter. Men även en ökning av tips från andra kontrollmyndigheter som upptäcker saker som behöver utredas hos verksamheter som finns belägna i Södertälje. I tillsynsarbetet ses flertalet problemområden:

- Dumpning av schaktmassor.
- Avfallshantering med avfallsbolag som dumpar och kriminella som köper upp avfall
- Bilbranschen
- Byggbranschen
- Livsmedelsfusk

Under år 2024 har kommunen bland annat hanterat närmare fyrtio ärenden kopplat till utredningar om bedrägligt och/eller vilseledande agerande och systematiskt fusk och oegentligheter från företag. Miljönämnden i kommunen har bland annat fattat 49 beslut kopplat till detta. En del av ärendena har internationella kopplingar på ett eller annat sätt vilket gör det svårutrett. Tillsynsarbetet leder årligen till sanktionsavgifter och viten på över 500 000kr. Miljökontoret i kommunen har bland annat i det förebyggande arbetet påbörjat att arbeta med systematisk analys enligt modellen Crime proofing med fokus på byggavfall tillsammans med Brottsförebyggande rådet.

72 Naturvårdsverket (2022). Förstärka insatser mot brottslighet inom avfallsområdet.

Att inte följa miljöregler är lukrativt för företag som bedriver verksamhet i till exempel livsmedel, restaurang och avfallsbranschen

Nedan presenteras en fördelning av antalet tillsynsärenden som genomförs årligen.

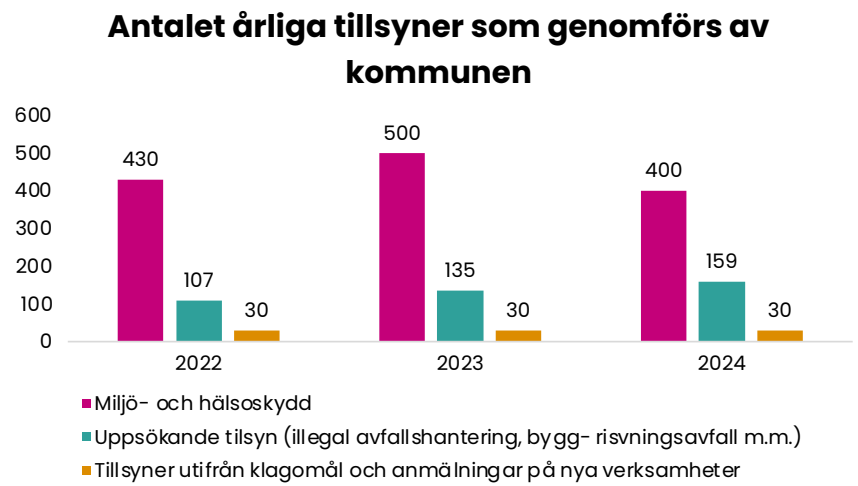

Diagram. Fördelning av antalet tillsynsärenden som sker årligen av kommunens miljökontor

Nedan påvisar antalet ärenden som inkommer till Södertälje kommun årligen gällande händelser som upptäcks där avfall dumpats illegalt på olika platser i kommunen.

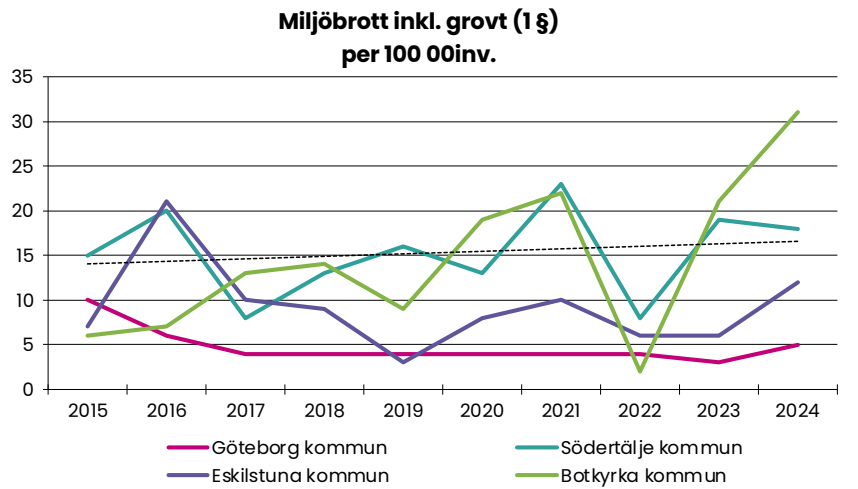

Diagram. Antalet polisanmälda miljöbrott per 100 000 inv. Källa: Brå

Osund konkurrens och osund företagande

Osund konkurrens innebär att företag och organisationer bryter mot lagar och regler för att få fördelar gentemot sina konkurrenter och det leder till att man inte konkurrerar på lika villkor. Osund konkurrens kan leda till att företag som sköter sig slås ut, till förmån för företag som har kopplingar till bland annat organiserad brottslighet. I en tidigare genomförd enkätundersökning med företag som är verksamma lokalt i Södertälje (år 2021) uppgav 40 procent av de tillfrågade företagen att de ansåg sig utsatta för osund konkurrens.

Enligt forskning från Carina Gunnarson⁷³ som studerat arbetssätt som använts mot den italienska maffian finns det åtgärder som möjligt skulle kunna ha effekt på problembilder som uppkommit kring den ökade påverkan som ses från kriminella strukturers inflytande i lokalsamhället. En viktig åtgärd som ses i erfarenheter från Italien för att aktivt att mobilisera kring värdegrundsfrågor och hjälpa företag och privat personer i att göra medvetna val för att stödja sunda företagare. Detta kan innebära att skapa checklistor eller guider för hur man på ett lätt sätt kan genomföra kontroller på företag som anlitas eller som man handlar ifrån för att säkerställa att företagen är seriösa och kan definieras som sunda företag. Det förebyggande arbete bör även fokusera på konsumtionsvanor hos medborgare med fokus på att stödja sunda företag och inte genom sina köp av tjänster främja den kriminella ekonomin.

I dialoger med kommunens verksamheter som aktivt samverkar med företag i Södertälje uppger företag en utmaning kring säkerställa att företag man samarbetar med eller handlar från är sunda företag, som inte begår brott eller oegentligheter.

Arbetslivskriminalitet

Ett område som fått mer och mer uppmärksamhet de senaste åren är arbetslivskriminalitet. Arbetslivskriminalitet kan i korthet sägas innebära medvetna förfaranden där en verksamhetsutövare, själv eller tillsammans med andra, bryter mot regler eller avtal i arbetslivet på bekostnad av arbetstagarerna, andra företag eller det allmänna. Arbetslivskriminalitet innebär typiskt sett att arbetstagare utnyttjas och att de inte får de villkor och förhållanden de har rätt till. Att arbetstagarnas utsatthet är i särskilt fokus kan sägas vara en faktor som kännetecknar arbetslivskriminalitet i förhållande till andra områden, såsom organiserad brottslighet och välfärdsbrottslighet. Arbetslivskriminalitet kännetecknas vidare av att verksamhetsutövaren ofta bryter mot flera regelverk där bland annat kommunala verksamheter blir inblandade. Det arbetslivskriminella tillvägagångssättet kan vara komplext och bestå av flera regelbrott och pågå över en längre tid.⁷⁴

I Södertälje (år 2021) uppgav 40 procent av de tillfrågade företagen att de ansåg sig utsatta för osund konkurrens

⁷³ Gunnarsson (2024). Företagare och konsumenter mot maffian – lärdomar från Italien. SNS

⁷⁴ Arbetslivskriminalitet – en definition, en inledande bedömning av omfattningen, lärdomar från Norge. Delegationen mot arbetslivskriminalitet 2022. SOU 2022:36

Alla branscher är på olika sätt drabbade av arbetslivskriminalitet. Omfattningen av problemet är svårt att uppskatta och även vilka branscher och platser som kan anses vara värst drabbade. Delegationen mot arbetslivskriminalitet pekar på en omfattande ”skuggeekonomi” på strax under 20 procent av BNP. Det motsvaras på liknande sätt i övriga nordiska länder. Det så kallade skattefelet och kopplingar till felaktiga utbetalningar från välfärds-systemet kopplat till denna problematik är också omfattande. Problemet anses vara allt från oavsiktliga fel till omfattande organiserad brottlighet som utnyttjar bristfälliga kontroller för ekonomisk vinning. Effekten blir både en osund konkurrens där en normförskjutning mot mer fusk sker i näringslivet för att kunna konkurrera på marknaden, och ett stort lidande bland hos den arbetskraft som utnyttjas.

Arbetet mot osund konkurrens och arbetslivskriminalitet bedrivs primärt nationellt genom Delegation mot arbetslivskriminalitet som är utsedd av regeringen samt av nio myndigheter som har i uppdrag att bedriva arbeten enskilt och tillsammans mot fenomenet.⁷⁵ Fack och arbetsgivarorganisationer har också påtalat problemet och bedriver verksamhet mot fenomenet. Kommuner och kommunalägda företag är direkt berörda av fenomenet då det dels påverkar hur kommunen jobbar med arbetsmarknadspolitiska åtgärder, vilka företag kommunen upphandlar för att bedriva eller ge service till kommunen samt vilka som verkar på kommunens mark. De grunduppdrag som kommunen har kring kontroll och tillsyn hos företag påverkar konkurrensen på området generellt och i vissa branscher specifikt och kan motverka eller främja kriminalitet i arbetslivet.

I vilken grad arbetslivskriminalitet är slarv, medvetet eller till och med organiserat finns det inga omfattningsstudier på. Flertalet myndigheter har i sina lägesbilder pekat på att det finns stora pengar att tjäna på att inte följa regler både direkt genom att inte betala skatt och på sikt genom att man tar marknadsandelar. Syftet med att organisera brottsligheten är ofta att tjäna pengar och därför säger logiken att där pengarna finns kommer organiserad brottslighet att finnas. Det finns också domar från ekonomisk brottslighet som visar på dess närvaro inom till exempel bygg- och restaurangbranschen.

Målet uppnås

Målet med att utnyttja kommunen och andra myndigheter är att uppnå direkta fördelar som en utbetalning alternativt ett myndighetsbeslut som ger, exempelvis ekonomisk vinning. Som nämnts i avsnitten ovan ger myndighetsbeslut och brist på kontroll, dessa fördelar på många olika sätt. Det är svårt att mäta omfattningen av vad alla dessa beslut i slutändan ger i ekonomisk vinning för de utnyttjande aktörerna i stort och vilka förluster kommunen som organisation gör. Ett område som har fått uppmärksamhet under längre tid och där omfattningsstudier gjorts är utbetalningssystemet.

I Södertälje kommun har ett flertal kontrollsystem implementerats med fokus på att se och agera på felaktigheter

Felaktiga utbetalningar och brott mot utbetalningssystemet

Det viktiga är att göra rätt innan pengarna betalas ut och stoppa inflödet av felaktigheter innan pengar betalas ut.

Det är svårt att få ett samlat grepp om hur stor omfattningen av hur många felaktiga utbetalningar som sker årligen på felaktiga grunder. Under år 2024 presenterade Regeringskansliet en utredning med syfte att kartlägga omfattningen av felaktiga kommunala utbetalningar.⁷⁶ Totalt uppkommer summan på de utbetalningar som årligen från Sveriges kommunen till över 130 miljarder kronor. Det största beloppet av utbetalningar som genomförs av kommuner är främst köp av vård och omsorg (45%). Välfärdsbrott och felaktiga utbetalningar kan förekomma inom många kommunala välfärds-system och verksamhetsområden.

Riskområden som lyfts på nationellt plan är främst inom exempelvis:

- personlig assistans,
- föreningsbidrag,
- hemtjänst,
- skol- och förskoleverksamhet,
- försörjningsstöd,
- systemet för ersättning till privata utförare inom vården.

Enligt Utbetalningsmyndighetens lägesbild för år 2025⁷⁷ beskrivs ett flertal trender när man kartlagt fallbeskrivningar som framkommit:

Skenseparationer – i syfte att få tillgång till bostadsbidrag eller underhållsstöd	Utlandsflytt – fortsätter få bidrag för stöd trots att individen inte befinner sig i Sverige	Falska läkarintyg – k öpta eller förfalskade intyg för att få rätt till bidrag	Falska avtal eller underlag – e rsättningar betalas ut utifrån falska förhållanden
--	--	--	--

För att kunna få en bättre bild om omfattningen av felaktiga utbetalningar och bidragsbrott som sker behövs det bättre rutiner och systematik för att dokumentera felaktiga utbetalningar. Den indikator som idag finns tillgänglig för att kunna bedöma utvecklingen är främst de brott som polisanmäls av kommunerna själva.

Polisanmälningar om bidragsbrott kopplat till kommunen har under de senaste åren gått ner betydligt och i jämförelse med liknande kommuner, vilket framgår i diagrammet och tabellen nedan. En anledning till detta är att verksamheten inom ekonomiskt bistånd jobbat med sin beslutsprocess för att bedöma behoven av bidrag tidigare och därmed stoppat utbetalningar och annat stöd till personer innan de skett. Arbetsmetoden fokuserar på det förebyggande steget innan utbetalningarna genomförs, där fokus är att se felaktigheterna innan bidrag betalas ut. Arbetsmetoden som finns inom ex.

75 Det går att läsa mer om regeringsuppdraget på Arbetsmiljöverkets hemsida vilken är den myndighet som samordnar samverkan. <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/arbetslivskriminalitet/sa-jobbar-myndigheterna-mot-arbetslivskriminalitet/>. Uppdaterat 2024-10-07

76 SOU 2025:20 Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Regeringskansliet.

77 Utbetalningsmyndigheten (2025). Lägesbild med fokus på avancerade angrepp mot välfärdssystemet. Kunskapsrapport 2025:1

ekonomiskt bistånd inom kommunen är att inkludera handläggare för felaktiga utbetalningar (FUT) tidigt i processen för att arbeta tillsammans med socialsekreterarna och att kunskapshöja så att alla anställda i hela processen har kunskap om hur felaktigheter kan yttra sig. Ett exempel på kunskapshöjande insatser är att handläggare får kunskap i hur man granskar deklarationer. En av förklaringarna till att Södertälje kommun redan år 2017 hade höga nivåer av polisanmälda bidragsbrott är att man tidigt identifiera dessa felaktigheter och då gjorde en ordentlig genomlysning av kommunens handläggning och att arbetet nu fokuserar på att stoppa felaktigheter innan bidragen betalas ut.

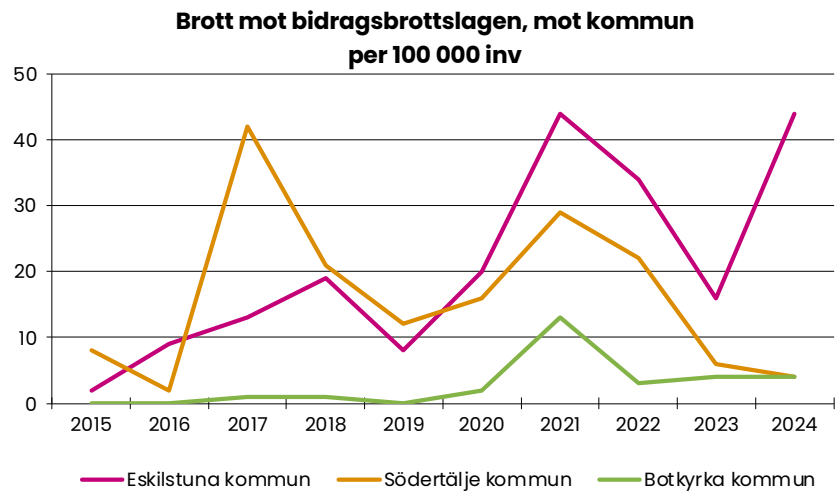

Diagram. Antalet polisanmälda bidragsbrott mot kommun per 100 000 inv. Källa: Brå

Intervjuer som gjorts inom ramen för denna lägesbild bekräftar bilden som utredningen tagit fram som riskområden och att dessa riskområden förekommer även i Södertälje kommun. Inom kommunen beskriver verksamheter att riskområden och sårbarheter kring utbetalningar kan ses inom exempelvis:

Ekonomiskt bistånd:

Inom kommunens hantering av ekonomiskt bistånd har utmaningarna med felaktigheter och bidragsbrott varit aktuell under en längre period och kommunen har utvecklat förebyggande arbetssätt att redan innan utbetalningar sker kunna stoppa felaktiga bidrag.

Ekonomiskt bistånd står för ca 10% av de belopp som kommunen totalt betalar ut i utbetalningar. En utmaning som har identifierats av verksamheten är att individer börjat använda sekretessmarkering som ett brottsverktyg, genom att markering försvårar möjligheten att bakgrundskontroller eller tidigare historik hos de som ansöker om bidrag. Verksamheter upplever även att det är viktiga att arbeta vidare med att utveckla möjligheten att granska och identifiera felaktiga intyg.

Det fortsatta arbetet behöver fokusera på att skapa stärkta samverkans- och samordningsforum internt som externt över kommungränser och nationellt

Anhörigstöd och omsorg:

Inom kommunens verksamheter som hanterar omsorg och anhörigstöd ses även utmaningar med utbetalningar av bidrag. I Södertälje kommun har ett flertal kontrollsystem implementerats med fokus på att se och agera på felaktigheter.

I en nationell rapport från Försäkringskassan har analyserat individer som enligt polisen definierats aktiva och kopplade till organiserad brottslighet. I analysen ses att individer som är aktiva eller kopplade till organiserad brottslighet fanns som anställda som personliga assistenter på samtliga av de 62 största assistansbolagen.⁷⁸ Denna nationella analys lyfter det fortsatta behovet av att fortsätta lokalt i Södertälje att följa upp kontroll och kontrollera samt uppföljning på avtal för anhörigstöd och omsorg.

Föreningsbidrag:

Södertälje kommun, likt de flesta kommuner hanterar även föreningsbidrag i syfte att främja bland annat aktiv fritid eller kulturverksamheter. I Södertälje har verksamheten bland annat fått förstärkta politiska uppdrag att man ska stärka kontrollerna för de bidrag som betalas. Verksamheten har bland annat infört flertalet kontrollmekanismer och en systematik för att agera och reagera vid avvikelser. En utmaning som har observerats är förekomsten att föreningar eller individer i föreningar väljer att ta en inofficiell avgift från medlemmar och som inte registreras som en formell föreningsavgift. Denna hantering av pengar sker därmed utanför det system för bidrag och registrerade skattepliktiga inkomster som föreningar ska redovisa.

Skol- och förskoleverksamhet:

Även inom kommunens utbildningskontor har verksamheten identifierat riskområden kring bidragsbrott men även andra brott som felaktig folkbokföring. I kommunen hanteras bland annat bidrag till friskole- och fritidsverksamheter för uppemot 50–70 miljoner kronor per år. I kommunen har ett aktivt arbete skett kring fenomenet att föräldrar väljer att felaktigt folkbokföra sig för att ge barnen möjlighet få skolplatser på specifika skolor. Efter ett intensifierat arbetet har denna typ av felaktigheter minskat senaste åren. Inom verksamheten hanteras stora mängder information, vilket gör att man systematiserat sätt att skicka underrättelser vidare till rätt myndighet för hantering av åtgärder. Utöver detta genomförs även systematiska kontroller på de bidrag som man hanterar.

En utmaning som identifierats är att kommunen är den verksamhet som betalar ut bidrag till friskoleverksamheter men har idag inget tillsynsuppdrag, då det ligger på Skolinspektionen. Detta gör att det är svårt för kommunen att genomföra kontroller.

En viktig del i det fortsatta förebyggande arbetet för att motverka bidragsbrott är en möjlighet att kunna granska och agera på de felaktiga intyg som är en möjliggörare för personer att få tillgång till bidrag som de inte har rätt till. I detta arbete krävs en fortsatt stärkt samverkan med Region Stockholm och sjukvården men även stärkt kunskap i hur handläggare se och identifiera

⁷⁸ Försäkringskassan (2025). Tecken på missbruk av Försäkringskassans förmåner hos den organiserade brottsligheten och hur den verkar inom assistansersättning.

felaktiga intyg. Ytterligare behövs fortsatt stärkt samverkan med myndigheter som Skolinspektionen, IVO och Skatteverket för att säkerställa att kontroller görs av de felaktigheter som kan upptäckas på lokal nivå.

Utmaningar med samverkan och aktiv arbete från myndigheter

En utmaning lokalt är att kommunen beroende av andra aktörer för sitt eget beslutsfattande i många fall. Myndigheter kan anses vara nyckelaktörer för kommunens beslut, men andra aktörer är också beroende av kommunens beslut.

I arbetet på lokal nivå är det även viktigt att kunna fortsätta utveckla och driva samverkan med olika myndigheter. En utmaning finns kring att flera myndigheter idag arbetar med centraliserade organisationsformer, där det sker en utveckling till att ha mindre lokal verksamhet ute i kommunerna. Fortsatt behövs det stöd i det lokala, operativa, uppsökande arbetet som drivs i kommunerna där både lokal kunskap och möjligheten till lokal tillsyn eller kontroller finns och här behövs lokal samverkan med myndigheter.

I intervjuerna med verksamheten har samverkansproblem kommit upp och i många fall samordningen som finns mellan kommunens verksamheter. Flera medarbetare ser problem med att det lätt blir ”stuprör mellan kommunens kontor. I vissa fall uttrycker man att samverkan fungerar bättre externt än internt i kommunen. Trots de problem som finns med samverkan har kommunen fler konkreta aktiviteter och åtgärder inom flera områden både internt och externt. Dessa kan man läsa i detta kapitel och andra kapitel i denna lägesbild, men att behoven till mer samverkan är stora ger de flesta uttryck för.

Det finns mängder av ett exempel på svårigheter i att samverka.

Ett exempel på hur problemet kan se ut är när en oseriös hemtjänstutövare eller städbolag flyttar runt mellan kommuner när avtal som brutits på grund av bristande realisering av avtalet och att brott anmälts till polisen.

Den informationen stannar ofta hos den enskilda kommunen på grund av att det kan saknas kunskap om att det sker på andra ställen, brist på upparbetade kontaktvägar, osäkerhet vilken information som får delas och brist på samlad information om oseriösa leverantörer.

Detta innebär att det fortsatta arbetet behöver fokusera på att skapa stärkta samverkans- och samordningsforum internt som externt över kommungränser och nationellt.

Som en effekt av ostillåten påverkan kan handläggare uppleva en högre ribba för att exempelvis inleda granskningar mot kända påverkare

Utredningar och lagförslag

Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet

Under år 2025 har den utredning och kommande presenterade lagförslag för att ansluta kommunalverksamhet till myndigheternas kontrollverksamhet varit på remiss inför kommande beslut. Lagförslagen innebär att en kommunalanslutning kommer att utvecklas och implementeras under kommande åren.

Lagändringar avseende sekretesslättnader

Under år 2025 har och kommer flertalet lagändringar att komma på plats med fokus på ökade möjligheter och skyldigheter för kommuner generellt men också skola, socialtjänst och vård att dela information med brottsbekämpande myndigheter.⁷⁹ Den 1 december 2025 kommer även lagändringar⁸⁰ att införas som innebär att man utökar möjligheten till informationsutbyte mellan myndigheter där uppgifter ska kunna lämnas om det behövs för följande:

- förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda brott.
- förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar.
- förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda fusk och olika typer av överträdelse.

79 Regeringen. Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen – En ny huvudregel SOU 2023:69
80 Regeringen. Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse

Foto: Liza Simonsson

3.9 Kommunen och otillåten påverkan

Sammanfattning och behov framåt

- Det fortsätter att förekomma olika typer av otillåten påverkan, otrygghet bland personal samt hot och våld i flertalet verksamheter inom kommunkoncernen.
- Konsekvenserna av otillåten påverkan är allvariga, framför allt kopplat till myndighetsutövning och att anställda i kommunen är oroliga för att utsättas för påtryckningar.
 - » Den otillåtna påverkan som ses kopplat till de anställdas privata liv utanför arbetsrollen är en sårbarhet. Detta skapar en otrygghet och risk för att personal undviker att genomföra sina arbetsuppgifter
- Det är sannolikt att hot, subtila hot och trakasserier är den vanligaste formen av otillåten påverkan, medan korruption och framför allt infiltration finns i mindre omfattning. Det är dock utmanande att uppskatta i vilken omfattning problemen finns.
 - » En viktig del i det förebyggande arbetet med fokus på personalsäkerheten och trygghet är att stärka tydligheten i hur man ska agera vid tillfällen som inträffar samt stärka kunskapen internt.
 - » I det förebyggande arbetet krävs även en återkommande analys och systematik att identifiera vilka yrkesroller som är särskilt sårbara för infiltration och möjliggörare/medhjälpare för organiserad brottslighet.
- Hot, våld och otillåten påverkan mot förtroendevalda är systemhotande och ett hot mot demokratin.
 - » I det förebyggande arbetet behövs en utökad kartläggning för att bedöma omfattningen på den lokala utsatthet som finns Södertälje och utifrån behoven se över vilka riktade åtgärder som kan behövas

Ett av de allvarigaste hoten mot kommuner, svensk förvaltning i stort och vissa nyckelaktörer som banker är om medarbetare utsätts för otillåten påverkan. Otillåten påverkan används i denna lägesbild som ett paraplybegrepp för olika brottsliga och icke brottsliga tillvägagångssätt, som syftar till att påverka beslutsfattandet och direkt eller indirekt påverka myndighetsutövning.

Otillåten påverkan är ett samlingsbegrepp för situationer där en utomstående på ett sätt som är olagligt eller som upplevs som obehagligt eller olämpligt försöker påverka hur någon agerar i sin tjänst eller uppdrag

Otillåten påverkan kan innebära brottsliga handlingar, men också handlingar som inte är brott i juridisk mening. En händelse betecknas som otillåten påverkan om den drabbade uppfattar att syftet var att påverka tjänsteutövningen men metoderna behöver inte alltid vara olagliga, utan kan även handla om lagliga men obehagliga metoder eller subtila hot. Former för otillåten påverkan:

Trakasserier – grova förolämpningar, obehagliga mail, sms eller samtal, skuldbeläggning, olovlig filmning och fotografering, olovliga anspelningar

Hot – hot om våld, dödshot, hot mot anhöriga eller utpressning

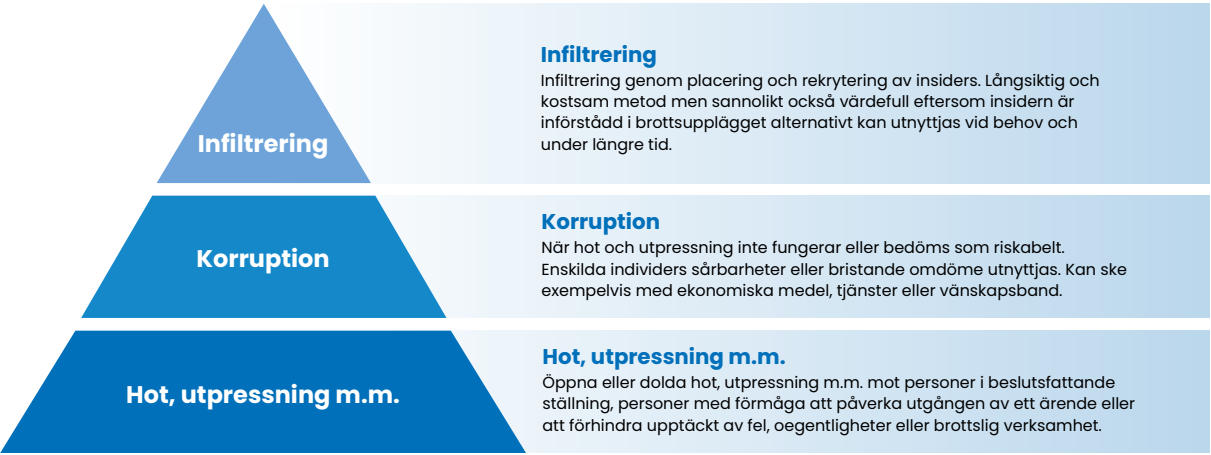
Våld – knuff eller liknande, sparkar eller slag

Korruption – otillbörliga erbjudanden eller otillbörliga relationer

Svårigheter att utöva sitt jobb – kontrollverksamhet från kommun, polis med fler)

Anställda som arbetar med myndighetsutövning är särskilt utsatta

Otillåten påverkan kan ses som en pyramid bestående av olika steg som speglar kriminella aktörers avsikt, förmåga och handlingsutrymme.

Figur. Illustration över former av otillåten påverkan. Ju högre upp i pyramiden, desto mer resurskrävande och långsiktig strategi krävs. Hämtad från Myndighetsgemensam lägesbild över organiserad brottslighet 2023.

Myndigheterna bedömer att otillåten påverkan kan delas in i tre kategorier, se figuren ovan. Utöver att infiltrering kräver väsentligt mer resurs och kompetens att genomföra än till exempel hot om våld, är det också sannolikt mindre förekommande av samma anledning.

Enligt en forskning från Brå har fenomenet att kriminella grupperingar försöker påverka förtroendevalda eller kommunen uppmärksammas på flera håll under de senaste åren. Dessa påverkansförsök är både ett hot mot demokratin och ett hot mot den myndighetsutövning som kommunerna genomför med både stora konsekvenser för den enskilde som utsätts och för hela verksamheten vilket är systemhotande.⁸¹

Enligt Brå är trakasserier och hot de vanligaste formerna av otillåten påverkan. Trakasserier kan exempelvis inkludera obehagliga telefonsamtal eller kränkningar och riktas ofta mot tjänstemän med omfattande kontakter med externa kunder och klienter.

De som använder otillåten påverkan anses drivna av olika mål exempelvis att få ett visst beslut fattat eller att undgå ett ingripande. Otillåten påverkan kan även handla om exempelvis att skriva ett negativt beslut i huvudfrågan samt inte anmäla och utreda sådant som kan betecknas som sidospår. Som en effekt av otillåten påverkan kan handläggare uppleva en högre ribba för att exempelvis inleda granskningar mot kända påverkare, eller personer som påminner om påverkare man tidigare mött.⁸²

Nedan beskrivs några av de motiv som kan finnas bakom otillåten påverkan från systemhotande aktörer:

- **Försök att påverka individbeslut** som rör deras privatliv och kan inkludera både hot, trakasserier och indirekta hot
- **Försök att påverka verksamhetsbeslut** där man har ett strategiskt intresse att påverka beslut som kan beröra företag eller föreningar. Särskild sårbarhet finns gällande beslut som berör bidrag, avtal och upphandlingar
- **Försök att påverka samhället** genom hot och påverkan på ex. personal som arbetar i utsatta områden eller i roller som arbetar relationsbyggande och trygghetsskapande
- **Försök till ideologisk motiverad påverkan** genom ex. kopplade till en viss sakfråga eller omdebatterade frågor som jämställdhet m.m.

Figuren nedan beskriver enligt Brå de komponenter som ingår i otillåten påverkan:

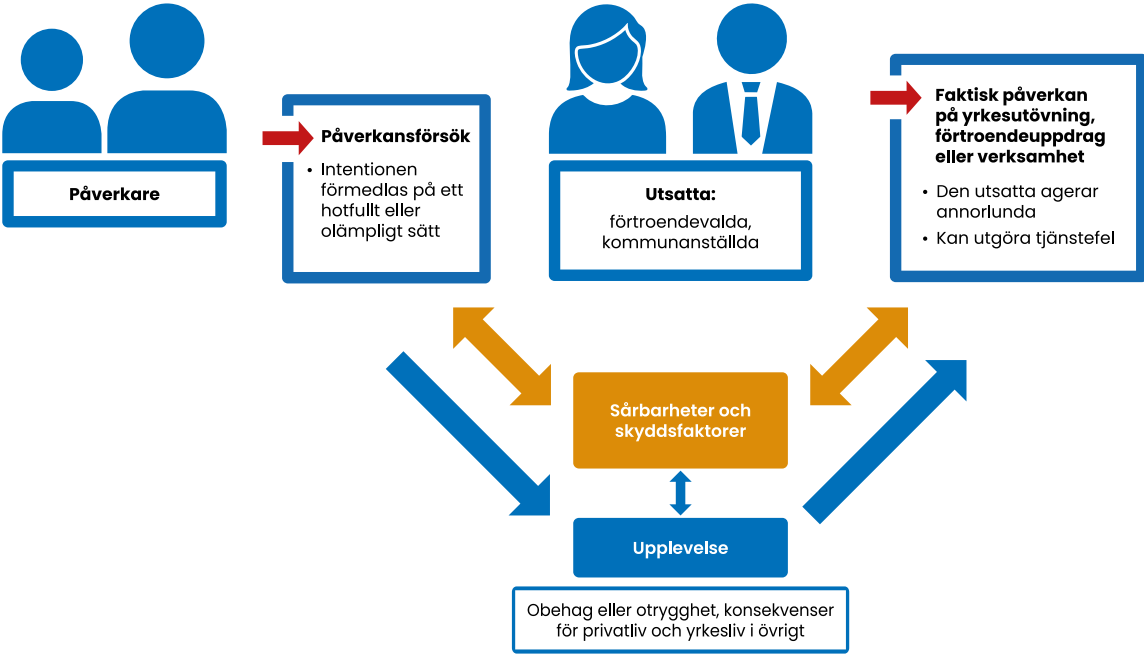

Bild. Beskrivning av de komponenter som ingår i försök till otillåten påverkan enligt rapport från Brå.

I en statlig utredning bedömer man att utsattheten för våld, hot och trakasserier är stor inom hela den offentliga förvaltningen.⁸³ Anställda som arbetar med myndighetsutövning är särskilt utsatta. Dessa yrkesroller innebär ofta att man fattar beslut som har stor påverkan på enskilda individer, vilket kan leda till hotfulla situationer. Dessutom har de mest utsatta grupperna ofta omfattande och nära kontakt med allmänheten eller klienter, vilket ökar risken för våld och trakasserier. Enligt utredningen har utsattheten bland offentliganställda ökat på senare tid, särskilt när det gäller hot och trakasserier. Denna faktiska utsatthet skapar i sin tur en rädsla och oro bland andra anställda för att själva bli utsatta.

81 Brå (2025). Otillåten påverkan från kriminella och extremistiska grupperingar. Rapport 2025:4
82 Brå (2026). Otillåten påverkan mot myndighetspersoner – En uppföljning. Brottsförebyggande rådet. Rapport 2016:13

83 Regeringen. Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier. Utredningen om åtgärder för att minska offentliganställdas utsatthet 2024. SOU 2024:1

Enligt Brå kan sårbarheter som kan utnyttjas bland annat vara vid ensam-
arbete eller personal som har kort erfarenhet. Men i påverkansförsöken kan
man även anspela på den utsatta personens privata liv, i syfte att skrämmas
eller för att väcka osäkerhet och obehag. Konsekvenserna av påverkansför-
söken är även stora, då personal vilja byta jobb eller vilja avsäga sig upp-
drag.

I det förebyggande arbetet är det viktigt att fånga upp påverkansförsök och
att alla försök, både subtila påverkan och faktiska händelser av hot och våld
rapporteras och informeras till polis. Arbetet behöver fokusera på en hö-
gre kunskapsnivå om vad otillåten påverkan är men även genom en ökad
säkerhetsmedvetenhet kring risker behöver finnas tillgänglig för chefer på
verksamhetsnivå. Det förebyggande arbetet behöver innehålla en systematik
av regelbundna hot- och riskbedömningar men även öka medvetenheten
om de sårbarheter som finns samt stärka och tydliggöra beslutsprocessen
för att göra den mindre personbunden är sätt att minska risken för otillåten
påverkan.

Brå har sammanställt en lista på kategorier av
anställda som kan utsättas för otillåten påverkan.

Kategori	Exempel	Exempel på funktioner
Påverka individbeslut	Ekonomiskt bistånd	Handläggare, ekonomiskt bistånd
	Omhändertagande, place- ring av barn och unga	Handläggare, individ- och familjeomsorg
	Betyg och skolplaceringar	Skolpersonal eller handläggare
	Bygglov	Bygglovshandläggare
	Bostadsköplaceringar	Handläggare, bostadsbolag
Påverka verksamhetsbeslut	Upphandling och inköp	Handläggare som hanterar inköp
	Bidrag till föreningar	Handläggare som hanterar bidrag
	Tillstånd	Livsmedelsinspektörer, tillståndshandläggare
	Bygglov	Bygglovshandläggare
	Tillsyn	FUT-handläggare och inspektörer
	Inspektioner	Alkohol- och tobakshandläggare
	Samhällsplanering	Samhällsbyggnadsverksamhet
	Kontroller	Ekonomer/controllers
Påverka lokalsamhället	Hindrande av oros- eller polisanmälan	Fältassistenter, skolpersonal, socialarbetare, husvärdar, vaktmästare, fastighetspersonal m.m.
	Hindrande av insatser	
	Hindrande eller påverkan av vittnesmål	
Ideologiskt motiverad påverkan	Evenemang/utställningar	Bibliotekspersonal och personal inom kultur- och fritid
	Undervisning i vissa ämnen	Lärare
	Bidrag, insatser och aktivite- ter för vissa grupper	Föreningsbidrags- handläggare

Hot och påverkan inom myndighetsutövningen

Vissa yrkesgrupper är särskilt utsatta för otillåten påverkan och enligt Brå är
det framför allt handläggare som utöver myndighetsutövning inom ex. soci-
altjänsten som är särskilt utsatta.

Hot och våld kan både vara en medveten handling med en inriktning på
otillåten påverkan och en omedveten handling där en individ agerar i affekt.
Effekterna är dock liknande där en risk finns att den anställda väljer att inte
agera eller vilja fortsätta genomföra sina arbetsuppgifter.

I intervjuerna med verksamheter inom kommunen och kommunala bolag
framkommer en oro från personal kring att exempelvis skylta med sitt namn
vid kontroller, i anmälningar eller i andra formella dokument, där oron gäller
risken att kopplas till frågan även utanför arbetstid. Enligt forskning från Brå
är det även dessa påverkansförsök som rör anställdas privatliv som påverkar
mest. Flertalet verksamheter lyfter bland annat oron hos personal som kan
uppkomma, då en stor andel av personalen även kan bo i kommunen. Denna
utmaning kan leda till självcensur eller att information inte framkommer till
chefer eller inom verksamheten.

I intervjuerna med verksamheter inom Södertälje kommun bekräftas i många
delar det som den statliga utredningar påtalar. Flera intervjuade, speciellt de
som har en roll där man jobbar direkt mot medborgarna har upplevt hot eller
trakasserade själva, men framför allt fått information om kollegor som blivit
hotade och trakasserade i anslutning till sin tjänsteutövning. För verksamhe-
terna är utsattheten viktig att öka kunskapen om, då alla anställd behöver
kunna våga stå upp i sin myndighetsroll där det finns utmaningar om per-
sonal känner sig otrygg eller osäker kring att upprätta och våga genomföra
sina arbetsuppgifter. En annan utmaning som framkommer i intervjuerna
med verksamheter som arbetar ute i kommunens bostadsområden är en
otrygghet kopplat till brott som sker i den offentliga miljön samt rädsla att
utsättas för repressalier om man agerar mot brott som observeras. Detta kan
vara personal som arbetar inom drift, omsorg eller uppsökande arbetet och
kopplas främst till den lägesbild som presenteras i kapitel 2 ovan, gällande
nätverksbrottslighet i kommunen.

Flertalet av verksamheterna inom kommunen har även stärkt sitt förebyg-
gande arbete kring personal som jobbar i roller som är sårbara för främst hot
och våld med utbildning inom exempelvis motiverade samtal och rättshave-
ristiskt beteende. En viktig del i det förebyggande arbetet med fokus på per-
sonalsäkerheten och trygghet är att stärka tydligheten hur man ska agera
vid tillfällen om inträffar.

Inom Södertälje kommuns systematiska arbetsmiljöarbetet ingår att aktivt
rapportera händelser som sker där personal kan utsättas för fara eller risk
för skada. Varje chef inom respektive verksamhet ansvarar för att rapporte-
ra händelser och avvikelser som gäller hot och våld i systemstödet KIA. För
kommunen är det viktigt att utveckla en utökad systematik av rapportering
till systemet, för att få sikt få bättre underlag om omfattningen av utsatthe-
ten för hot och våld.

Nedan presenteras en fördelning av antalet avvikelser som rapporterats in per verksamhet inom Södertälje kommun. Under år 2024 rapporterades 450 avvikelser av tillbud och olycksfall kopplade till hot och våld inom Södertälje kommun.

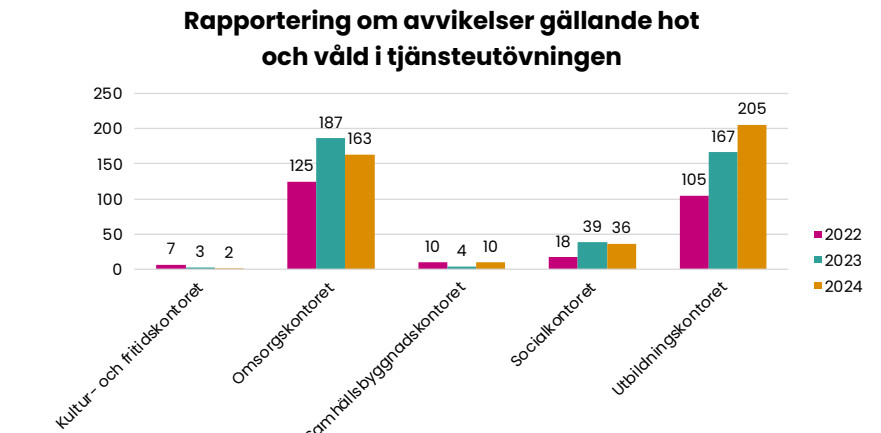

Diagram. Fördelning av antalet anmälningar i kommunens system KIA för hot och våld per kontor.

Hot och påverkan mot förtroendevalda

Hot och våld mot förtroendevalda är systemhotande. Det riskerar i förlängningen att underlätta för kriminell verksamhet och undergräva demokratin.

Enligt Brottsförebyggande rådets senaste Politikernas trygghetsundersökning (år 2023)⁸⁴ uppgav uppemot 30 % av de förtroendevalda i kommun- och regionfullmäktige samt riksdag att de någon gång utsatts för hot, hat eller våld inom sitt uppdrag och att en stor andel av dessa händelser berör hot och trakasserier. Enligt SKR kan även gränsen för vad som är olämpligt eller oacceptabelt idet demokratiska samtalet nås ofta långt innan något olagligt har inträffat.⁸⁵

Trakasserier – grova förolämpningar, obehagliga mejl, sms eller samtal, skuldbeläggning, olovlig filmning och fotografering, olovliga anspelningar

Hot – hot om våld, dödshot, hot mot anhöriga eller utpressning

Våld – knuff eller liknande, sparkar eller slag

Under år 2025 infördes en ny lagstiftning som ska öka säkerheten för förtroendevalda där nya bestämmelser i kommunallagen (2017:725) har införts. Detta innebär att kommuner och regioner får en uttrycklig skyldighet att förebygga att vissa förtroendevalda utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld. Denna skyldighet motsvarar det ansvar som arbetsgivare redan har för sina anställda enligt arbetsmiljölagen. De nya lagen kraven gäller de förtroendevalda som arbetar heltid eller betydande del (över 40%), kopplat till sitt arvode för det politiska uppdraget samt sårbara positioner som ex. nämndordföranden.

För att skapa bättre förutsättningar för att arbeta förebyggande kring utsattheten behövs en utökad kartläggning ske återkommande för att skapa förutsättningar att bedöma den lokala utsatthet som finns bland förtroendevalda i Södertälje.

Korruption genom mutor, otillbörlig förmån och jäv

Korruption är ett samlingsbegrepp för att ge och ta emot muta, trolöshet mot huvudman och att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egen eller annans vinning.⁸⁶ Inom ramen för korruption så finns det olika typer av företeelser som bland annat mutbrott som kan vara att någon person i tjänsten, för egen eller för någon annans vinning, får ekonomisk ersättning eller någon annan förmån av en person som vill få en fördel av något slag.

I kommunallagen finns det även bestämmelser om jäv. Reglerna talar om när en anställd ska anses ha ett sådant intresse i ett ärende att hans eller hennes opartiskhet kan ifrågasättas. Jävsreglerna gäller vid all ärendehantering och riktar sig till den som på något sätt kan påverka ärendets utgång. Reglerna gäller därför inte bara den som beslutar utan även andra som deltar i handläggningen, t.ex. genom att föredra eller bereda ett ärende.

En anställd är jävig om dennes närstående är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning. Jäv föreligger också om du eller någon närstående är eller har varit ställföreträdare eller ombud för en part i ärendet eller för någon annan som kan

antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning. Vidare föreligger jäv om ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som du själv är knuten till. Till exempel kan de beröra om den anställda är:

- vän eller ovän med någon som är part i ärendet
- ekonomiskt beroende av en part eller intressent, eller
- engagerad i saken på ett sådant sätt att det lätt kan uppkomma misstankar om att det brister i förutsättningarna för en opartisk bedömning.

Inom Södertälje kommun har en riktlinje tagits fram gällande att ge medarbetarna ett tydligt ramverk kring korruption samt stöd hur de ska förhålla sig och agera i olika situationer och hur överträdelser kring jäv och oegentligheter ska hanteras.

Konkurrensverket har i en rapport uppskattat hur ofta det förekommer indikationer på korruption kopplat till tillsynsärenden som de valt att prioritera för en ingående utredning. Resultatet visade att cirka 15–20% av ärendena som rörde misstänkta överträdelser av konkurrenslagen uppvisade tecken på misstänkt korruption. Motsvarande andel för prioriterade upphandlingsärenden var något lägre, det vill säga mellan 5 och 10%. Konkurrensverket bedömer att det finns en relativt stor osäkerhet kring dessa värden och omfattningen kan vara både större (eftersom all korruption inte syns) och mindre, beroende på om indikationerna vid en närmare granskning inte visade sig vara tecken på korruption.⁸⁷

84 Brå. Politikernas trygghetsundersökning.
85 SKR. Hot, hat, våld mot förtroendevalda. Hot, hat, våld mot förtroendevalda | SKR
86 Åklagarmyndigheten. Korruptionsbrott.
87 Konsumentverket (2024). Indikationer på misstänkt korruption – Exempel från inkomna tips till Konkurrensverket. Analys i korthet 2024:2

Brå har i en nyligen publicerad rapport belyst fenomenet kring möjliggörare och medhjälpare.⁸⁸ Brå konstaterar att möjliggörare har blivit alltmer uppmärksammade av svenska myndigheter. Allvarliga fall har rapporterats i media där anställda inom rättsväsendet har läckt information eller försvårat brottsutredningar. Bankanställda och mäklare har också misstänkts för att bistå i penningtvätt och bedrägerier. Möjliggörarna missbrukar sin ställning i kommuner, myndigheter eller näringslivet till förmån för kriminella nätverk, vilket kan skada verksamheten. Brå har undersökt anställda på olika myndigheter som bistått ekonomisk och organiserad brottslighet. Denna typ av korruption är ovanlig men allvarlig, eftersom den skadar myndigheters verksamhet och förtroendet hos medborgarna. Brå anser att svenska institutioner är sårbara för infiltration av kriminella aktörer. De anger att forskning visar att kriminella nätverk använder personer inom legala sektorer för att underlätta brottslighet, genomföra brott, undgå upptäckt och omsätta brottsvinster.

En viktig del i det förebyggande arbetet mot möjliggörare är under rekrytering men även att aktivt följa upp överträdelser eller händelser som kan indikera att personal möjliggjort att brott skett i verksamheten. Det är idag en problematisk samhällssituation där kommunala verksamhet kan riskeras att skadas och påverkas av den organiserade brottsligheten genom att bland annat fel personer anställs. Inom kommunen arbetar man fram en modell/projekt för Rätt person på rätt plats med fokus på att stärka rekryteringsprocessen med ett brottsförebyggande- och säkerhetsfokus och få till en kontrollfunktion i rekryteringen. Här ses likt andra riskområden att förfalskade intyg kan vara en risk i rekryteringsfasen, som att kunna kontrollera att körkort är giltiga eller intyg som lämnas.

Ytterligare stärkts arbetet kring stärka kunskapen och arbetssätt kring bedömningen av olämplig personal inom specifika yrkesroller, detta sker bland annat utifrån kommande lagförslag gällande utökade möjligheter för bakgrunds- kontroller av bland annat kritiska roller. I intervjuerna med verksamheter inom

Södertälje uppmärksammas upplevda sårbarheter kring korruption, infiltration och möjliggörare. I det förebyggande arbetet krävs även en återkommande analys och systematik att identifiera vilka yrkesroller som är särskilt sårbara för infiltration och möjliggörare för brottslighet. Det framkommer även fortsatt en osäkerhet kring vart man ska vända sig om man upplever att man upptäckt något som kan vara i gråzonen kring vad som är lämpligt eller man ser någon som kan verka vara en möjliggörare.

En sårbarhet som framkommer är bisysslor som anställda har samt frågan om jäv vid bisysslor. Kommunen har under året arbetet med att implementera rutiner, riktlinjer samt digitala verktyg för att kunna följa upp och utbilda chefer och medarbetar om vad som gäller.

Kommande utredningar

Utökade möjligheter för bakgrundskontroller i kommuner

I slutet av år 2024 presenterade regeringen en utredning (Ds 2024:24) som innehåller ett flertal lagförslag på utökade registerkontroller inom kommunal verksamhet för att minska risken för infiltration och inre påverkan. Utredningen föreslår att det ska bli möjligt att göra registerkontroller vid anställning som innebär arbete med äldre och personer med funktionsnedsättning, registerkontrollerna av dem som arbetar med barn ska utökas till att omfatta fler brott och uppgifter ur misstankeregistret samt att kommuner ska få möjlighet att besluta om registerkontroller vid anställning till befattningar som är kritiska för kommunens förmåga att utföra sitt uppdrag.⁸⁹

88 Brå (2024). Möjliggörare för kriminella nätverk – Om möjliggörare i kommunal, statlig och privat sektor. Rapport 2024:2

89 Regeringskansliet. Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24).

3.10 Brott kring logistiknäringen i Södertälje

Södertälje kommun har en strategisk plats som knutpunkt för transporter genom kommunen och som knutpunkt mellan olika trafikslag som tåg, vatten och vägburen transport. Europavägnätet kopplas samman mellan E4 och E20 vid Södertälje Södra. Vidare knyts flera viktiga lokala, regionala och nationella järnvägslinjer ihop såsom pendeltågslinjen med flera stationer i kommunen samt fjärrtågsstation vid Södertälje Syd. Via vattenvägen finns kanalen som knutpunkt för transporter till och från städer längs Mälaren samt Södertälje hamn som en viktig importhamn för gods, containrar och bränsle i Stockholmsregionen. Det geografiska läget har gjort det intressant att investera i logistiknäringen i bred mening. Bland annat kopplat till logistik, lager och industri.

Ur ett brottsförebyggande perspektiv finns det ett intresse att få en utökad förståelse för hur brottslighet kan förekomma i dessa miljöer och tillsammans med polis och andra myndigheteter arbeta förebyggande mot organiserad brottslighet, som kan nyttja logistikkedjan för bland annat smuggling, hantering, förvaring, godsstöld med mera.

Södertälje hamn

Under år 2024 presenterades en myndighetsgemensam rapport om brottslighet i Sveriges hamnar (Sesam).⁹⁰ Utifrån den nationella kartläggningen kan identifierade riskområden bland annat vara:

- Stöld av gods, utrustning, maskiner osv.
- Smuggling & illegal handel (narkotika, miljöavfall, förbjudna preparat, tullgods, vapen, trafficking)
- Cyberhot (komma åt kritisk information, störa drift med mera)
- Aktivistaktioner (blockera, stoppa, störa, kartlägga)

Organiserade
brottsligheten
kan utnyttja
logistikkedjor
för smuggling,
förvaring och
hantering

I dialog med verksamheten i Södertälje lyfts precis som nationella rapporter att det finns ett riskområde kring möjliggörare. Organiserad brottslighet bedöms ha etablerade intressen i hamnverksamheten, där infrastrukturen, hamn- och vattenområdet samt flöden av varor kan möjliggöra olika typer av smugglingsbrott och annan brottslighet med ekonomiska syften. Det är därför viktigt att ha ett starkt säkerhetsarbete i syfte att tillsammans med bland annat polisen, Tullverket och Kustbevakningen kunna förebygga och upptäcka brottslighet i Södertälje hamn. Arbetet bygger bland annat på att ha en gemensam grund och genom en bred myndighetssamverkan minska sannolikheten för brott och reducera brottslighetens skadeverkan.

Industri- och logistikområden

I Södertälje kommun finns det idag ett flertal logistik- och industriområden, bland annat Almnäsområdet. Almnäsområdet sträcker sig från Södertälje till Nykvarn och utgör en av Mellansveriges största industri- och logistikområden och fortsätter utvecklas för mer företagsetableringar. I området finns det idag bland annat postterminaler och logistiklager.

Ur ett brottsförebyggande perspektiv finns det intresse att fortsätta samverka och tillsammans inom den redan upparbetade myndighetssamverkan, förebygga att brott sker inom hela logistikkedjan som inom exempelvis lagerhantering och posthantering.

90 Sesam (2024). Myndighetsgemensam rapport om brottslighet i hamnar. Polisen, Tullverket, Kustbevakningen m.fl.

4. Uppföljning

Foto: Pontus Orre

Uppföljning av lägesbilden och åtgärdsplanen

Arbetet med att utveckla kommunens lägesbild och stärka kommunens kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet kommer att fortsätta framåt. Kartläggningen och lägesbilden för år 2025 kommer vara en utgångspunkt och kunskapsbas för prioriteringar och fortsatt arbetet under kommande år.

En revidering av lägesbilden kommer inledningsvis att ske årligen. I slutet av år 2026 kommer en uppföljning att ske och en ny lägesbild planeras sammanställas i slutet av år 2026/början av år 2027.

Ett fördjupat arbete fortsätter att ske med fokus på att inkludera och identifiera fler relevanta källor med information om omfattningen av brottslighet i Södertälje, som exempelvis utökad inhämtning av statistik från olika verksamheter. I fortsatt arbete kommer även indikatorer att kopplas till respektive inriktningsområde för att följa utvecklingen över tid.

5. Referenser

Arnell, Moberg Stephenson & Vogel (2023). Forskningsöversikt: Flickor och unga kvinnor i kriminella gäng. Barnombudsmannen.

Barnombudsmannen (2023). "För det är det enda man har": Flickors röster om brott och brottsliga miljöer.

Boverket. Segregationsbarometern

Brottsofferjouren. Särskilt sårbara. Särskilt sårbara – BOJ (brottsofferjouren.se)

Brå. Nationella trygghetsundersökningen. Nationella trygghetsundersökningen 2024 – Brottsförebyggande rådet (bra.se)

Brå. Anmälda brott. Anmälda brott – Brottsförebyggande rådet (bra.se)

Brå. Brotts mot äldre. Brotts mot äldre – Brottsförebyggande rådet (bra.se)

Brå. Politikernas trygghetsundersökning. Politikernas trygghetsundersökning | Brå (bra.se)

Brå. (2023). Polisanmälda brott mot barn i åldern 7–15 år. Rapport 2023:8. Polisanmälda brott mot barn i åldern 7–15 år (bra.se)

Brå. (2023). Skolfaktorers betydelse för elevers utsatthet för hot och våld i skolmiljö. Kortanalys 1/2023. Skolfaktorers betydelse för elevers utsatthet för hot och våld i skolmiljö (bra.se)

Brå. (2024). Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention. Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention (bra.se)

Brå. Ungdomsbrottslighet – Brottsförebyggande rådet

Brå. (2024). Brotts i nära relation – Kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden. Brotts i nära relation (bra.se)

Brå (2021). Brotts i nära relationer bland unga. Kortanalys 6/2018.

Brå. (2024). Grovt våld i skolan. En beskrivning av omfattning, karaktär och utveckling fram till och med 2022. Rapport 2024:3. Grovt våld i skolan. En beskrivning av omfattning, karaktär och utveckling fram till och med 2022. (bra.se)

Brå. (2017). Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015. Brå-rapport 2017:5. Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015 (bra.se)

Brå. (2022). Konstaterade fall av dödligt våld 2022. Konstaterade fall av dödligt våld 2022 (bra.se)

Brå. (2021). Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder. Brå-rapport 2021:8. Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder (bra.se)

Brå. (2021). Narkotikamarknader – En studie av smuggling, gatuförsäljning, internet-handel och köpare. Narkotikamarknader (bra.se)

Brå. (2023). Barn och unga i kriminella nätverk. Rapport 2023:13. Barn och unga i kriminella nätverk (bra.se)

Brå (2021). Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet och faktorer av betydelse för att lämna ett kriminellt liv. Rapport 2021:5. Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet (bra.se)

Brå. (2022). Tillsammans med näringslivet mot brott och otrygghet. Tillsammans med näringslivet mot brott och otrygghet (bra.se)

Brå. (2015). Penningtvätt och annan penninghantering Kriminella, svarta och grumliga pengar i legal ekonomi. Rapport 2015:22. Penningtvätt och annan penninghantering (bra.se)

Brå. (2015). Intyget som dörröppnare till välfärdssystemet – En rapport om välfärdsbrott med felaktiga intyg. Rapport 2015:8. Intyget som dörröppnare till välfärdssystemet – Brottsförebyggande rådet

Brå (2025). Barn och unga som begår allvarliga brott. Rapport 2025:11

Brå (2025). Otillåten påverkan från kriminella och extremistiska grupperingar. Rapport 2025:4

CVE (2025). Center för våldsbejakande extremism årsbok 2024/2025

Ekonomistyrningsverket. (2023). Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. ESV Rapport 2023:22. Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (esv.se)

Gerell, Hallin och Westerdahl (2020). Att vända utvecklingen: från utsatta områden till trygghet och delaktighet.

Gunnarson (2023). Den sårbara staten – En forskningsöversikt om hur organiserad brottslighet påverkar stat och kommun.

Göteborgs stad (2022). "En blind fläck": Tjejer och gängkriminalitet – en ESF-finansierad förstudierapport. Socialförvaltningen Nordost.

Jämställdhetsmyndigheten och Brå. (2022). Metodstöd för kartläggning – våld i nära relationer, hedersrelaterat våld. Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper | Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten (2024). Ett värdigt liv – att åldras fredad från våld (2024:11)

Kolada. Jämföraren – Kolada

KSAN, Kvinnoorganisationernas samarbetsråd i alkohol- och narkotikafrågor (2025). Osynliga och utsatta: Tjejer i och exploaterade av gängkriminalitet.

Konsumentverket (2024). Indikationer på misstänkt korruption – Exempel från inkomna tips till Konkurrensverket. Analys i korthet 2024:2

Myndigheten för delaktighet (2025). Brottsförebyggande arbete för barn och unga med funktionsnedsättning. Rapport 2025:7.

Naturvårdsverket (2022). Förstärka insatser mot brottslighet inom avfallsområdet.

Skatteverket. (2025). Nationell lägesbild över befolkningen.

Södertälje kommun. Målgruppsanalys år 2000 till 2020. Tommy Hjernerth, Socialkontoret.

Södertälje kommun. Folkhälsostrategin 2025–2030.

Södertälje kommun (2022). Kartläggning av prostitution och människohandel i Södertälje

Polismyndigheten, Tullverket, KuOstbevakningen m.fl. (2024). Sesam. Myndighetsgemensam rapport om brottslighet i hamnar.

Polismyndigheten. (2022). Hatbrott och andra brott som hotar demokratin. Delredovisning 1. Hatbrott och andra brott som hotar demokratin

Polismyndigheten. (2023). Cylindermodellen – information.

Polismyndigheten. (2025). Myndighetsgemensam lägesbild.

Polismyndigheten. (2024). Den kriminella ekonomin – Introduktion och översikt. Diarienummer: A442.181/2024, Saknr: 423.

Polismyndigheten (2023). Årsredovisning 2023.

Polismyndigheten (2025). Preventiva vistelseförbud – En effektutvärdering av meddelade vistelseförbud i polisregion Stockholm 2024.

Regeringskansliet. (2023). Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera. Regeringens skrivelse 2023/24:56. Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera – Regeringen.se

Regeringskansliet. (2024). Delbetänkande av Skolsäkerhetsutredningen. Skolor mot brott. Skolor mot brott – Regeringen.se

Regeringskansliet. (SOU 2020:47). Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag. Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag – Regeringen.se

Regeringskansliet. (SOU 2024:63). Ökat informationsutbyte mellan myndigheter. Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – Regeringen.se

Regeringskansliet. (SOU 2023:69). Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen – En ny huvudregel. Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen – Regeringen.se

Regeringskansliet. (SOU 2023:34). Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag. Bolag och brott – Regeringen.se

Regeringskansliet. (Proposition 2023/24:85) En ny lag om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. En ny lag om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet – Regeringen.se

Regeringskansliet. (Dir. 2023:63). Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet – Regeringen.se

Regeringskansliet. (SOU 2022:36). Arbetslivskriminalitet – En definition, en inledande bedömning av omfattningen, lärdomar från Norge. Arbetslivskriminalitet – Regeringen.se

Regeringskansliet. (SOU 2020:35). Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen – Regeringen.se

Regeringskansliet. Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24).

Region Stockholm. Regional lägesbild – Om livsvillkor, brott, narkotika samt otrygghet i Stockholms län. Regional lägesbild, trygghet-otrygghet (arcgis.com)

Riksrevisionen. (2024). Vem där – fastställande av identitet vid statliga myndigheter. RiR 2024:12. Vem där – fastställande av identitet vid statliga myndigheter (Riksrevisionens granskningsrapport 2024:12) | Sveriges riksdag

Sarnecki. (2022). Våldsutvecklingen i Sverige i Rostami m.fl. Det svenska tillståndet: en antologi om brottsutvecklingen i Sverige.

Silvertsson, Nilsson, Estrada (2022). Färre med värre? En kohort-analys av lagförd våldsbrottslighet bland unga män. i Rostami m.fl. Det svenska tillståndet: en antologi om brottsutvecklingen i Sverige.

SKR. Hot, hat, våld mot förtroendevalda. Hot, hat, våld mot förtroendevalda

Svenskt näringsliv. Lokalt företagsklimat. <https://www.foretagsklimat.se/enkatsvar/>

Utbetalningsmyndigheten (2025). Lägesbild med fokus på avancerade angrepp mot välfärdssystemet. Kunskapsrapport 2025:1

Åklagarmyndigheten. Korruptionsbrott. Korruptionsbrott | Åklagarmyndigheten

**Södertälje
kommun**

Södertälje kommun

Besök: Stadshuset, Nyköpingsvägen 26, Södertälje

Tel: 08-523 010 00 (Kontaktcenter)

E-post: kontaktcenter@sodertalje.se

www.sodertalje.se